

VALENȚE

ROADELE PĂMÎNTULUI

Nici nu începe bine solstițiul de vară și văzduhul se încarcă de triluri de ciocirlii și miros de grîne coapte. Primăvara am urmărit cu toții, în sate și în cetăți, vinzoleala ciurdelor de nori, așteptând ploaia, bucurându-ne de freamătul ei dincolo de case, pe cimpuri. Acum, privirile ni se îndreaptă cu emoție și căldură sufletească spre oamenii pământului, spre osirdia muncii lor nobile, de făurari de piine. O muncă milenară, dintre cele mai vechi pe pământul străbun, dacă ne amintim doar de invazia lui Darius în țara geților, care-și făcea drum a-nevoie prin holde, căci griul ajungea pînă la coama cailor. Gură de rai, ținut de povești, țară a griului, a strădaniei pașnice! Oricite au fost vicisitudinile istoriei, oamenii și-au reclădit și înmulțit vetrele, cu o statornicie fără tăgadă — și au crescut griul. Astfel ne apar strămoșii, cu miinile pe coarneau plugului, toamna — cu secera prin arșița verii. Într-o faimoasă, dar destul de aeriană „geografie a lumii”, Hendric van Loon prezintă România de dinainte de război ca pe o țară producătoare de griu și petrol. Un hinterland. Geograful olandez nu scapă nici un cuvînt despre cîrdășia partidelor istorice în a menține țara „eminamente agricolă”. O țară cu pămînturi mînoase, cu oameni harnici, dar cu o agricultură înapoiată, printre ultimele din Europa ca dotare tehnică și organizare a producției. După cum bine știm, abia sub Zodia socialismului s-a trecut la o agricultură științifică, intensivă, pe baze tehnice. Această operă fundamentală a fost posibilă numai datorită politicii partidului, alianței dintre clasa muncitoare și țărăni-me, cooperativizării. Transformările revoluționare înlăptuite în întreaga economie, și, în primul rînd în industrie, au făcut posibile prefacerile innoitoare din agricultură, din viața comunelor și satelor noastre. De-tașamentul clasei muncitoare, mecanizatorii, au crescut alături de țărani cooperatori, cu aceleași eforturi și satisfacții, ca oameni ai pămîntului. Către acești oameni minunați, mecanizatori, lucrători în fermele agricole, cooperatori — se îndreaptă gîndul nostru acum. Acel triumfi de perspectivă, înfățișat ca o necesitate de prim ordin pentru bunul mers al producției agricole, în forumul Congreselor al IX-lea și al X-lea: mecanizare, chimizare, irigare — la a cărui înfăptuire au participat și parti-

ION LUNGU

(Continuare în pag. 6)

SUCCES DEPLIN LUCRĂRILOR CONFERINȚEI NAȚIONALE A PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN!

MARCEL
CHIRNOAGA

August

în întîmpinarea conferinței
naționale a partidului

competență și
clarviziune în munca
activistului cultural

Întîmpinăm Conferința națională a partidului conștienți de marile sarcini care ne stau în față, integrați mai mult decît oricînd acestui patetic elan creator ce animă întreaga țară. Niciodată mai mult decît acum, efortul acesta constructiv, impresionant prin implicațiile sale majore, nu a unit parcă mai strîns, mai organic, rodnicia construcției de valori materiale cu fondul și calitățile sale spirituale, dezvăluind temeiurile adînc umane ale fiecărui gest de dinamism cotidian.

În procesul acesta, nespectaculos la o vedere fugară, dar cu o neîncetată **propensie** spre perfecție și edificare a noului, se decantează, covîrșitor și tulburător, conștiința de sine a omului, constructor al societății socialiste multilateral dezvoltate. Este timpul unor necesare fructificări intime, a discernerilor lucide, timpul ieșirii firești în cetate a omului care nu-și mai poate înțelege condiția decît astfel, integrat în viața socială, activă. Afirmarea adeziunii la nou, comuniunea cu noul, nu se pot ilustra în alt chip decît prin **fapte**. Principiul moral nefinalizat, chiar înălțător fiind, nu poate constitui, singur, actul de identitate al comunistului. El, comunistul, își manifestă forța umană tocmai prin actele sale zilnice de transpunere a visului în realitate.

Acestea toate le știm, desigur, dar simțim nevoia neostenitei lor repetări, pentru că, mereu și mereu, găsim accente noi, sensuri noi, adîncimi neexplorate încă; poate și pentru că uneori, inexplicabil, mai întîlnim zone de comoditate și pasivitate, de suficiență și automulțumire, care se cer eliminate. Căci nu există profesie care să se lipsească de perfecționare, de permanentă depășire. Este o

GHEORGHE MUNTEANU

(Continuare în pag. 12)

CONFERINȚA GOSPODARILOR

Urmărind în simbăta aceea desfășurarea lucrărilor Conferinței extraordinare a organizației județului Constanța a Partidului Comunist mi se depănu în amintire întîmplări la care asistasem pe vremea cînd eram elev al liceului vecin cu clădirea unde ne aflam acum. Acum patruzeci de ani, cu mare tărăboi, așa zișii gospodari de atunci ai orașului au inaugurat: chiar pe aci pe-aproape un... patinoar. O groapă cimentuită, în care, ani de zile, pînă după război băltea un ochi de apă care nu s-a transformat niciodată în gheață și unde nimeni n-a reușit să patineze. „Perla Mării Negre” cum era emfatic numită Constanța anilor acelorora, era plină de străzi pe jumătate pavate, de clădiri neterminate, de maidane și gropi, de colțuri — chiar centrale — cum e strada Miron Costin — unde rețeaua electrică nu ajunsese. Se vorbea, se promitea, se publicau, redactate în cuvinte pompoase, înștiințări care să aducă la cunoștința contribuabililor intențiile edililor niciodată traduse în faptă.

Iată-mă acum, după patruzeci de ani, martor al unui sfat emoționant prin sobrietatea desfășurării, prin căldura și sinceritatea dezbaterilor, prin dragostea și grija

ION BĂDICĂ

(Continuare în pag. 3)

delegați la conferința națională a partidului

NICOLAE HUDIȚEANU

Sintem trei în cabina minusculă. El, șoferul și cu mine, reporterul. Pe lângă noi fug porumbiști înalte, tălăzuite de vintoasele unui iulie neverosimil, încărcat de nori ca miczul toamnei. Omul privește concentrat întinderile verzi. Nu scoate o vorbă. Suge îndrjit un chiștoc de „Snagov” și mă surprind așteptind, oarecum amuzat, clipa cind licărirea focului de sub nas o să-l frigă. În retrovizor, strimbat de apele oglinzii, chipul șoferului, ciudat de imobil. Dintre lăncile porumbului țîșnește aripa argintată a unei combine. Omul iese dintr-odată din imobilitatea-i stranie, mașina pare a-l fi readus la viață, strivește țigarea sub călcii: „oprește!” Cîțiva mecanici buchiesc, în plin cîmp, cu ciocanele, cinchiți în jurul unui soi de nicovală. O răbufnire năvălășă de vînt a îngrămădit tulpinile lungi, armate cu siliciu, între dinții combinei, mai mult decît ar fi putut cuprinde falcile acesteia și, opintită, cureaua de pinză cauciucată a scrișnit scurt și s-a oprit. Mecanicii o dreg acum, bătînd în șipcele albe de brad niște cuie ciudate, cotite, care te-ar duce cu gîndul la capsele folosite în lucrările de bi-rou...

☆
...În 1950, 26 februarie, la Comana — raionul Negru-Vodă — ia ființă gospodăria colectivă. Urmînd cuvîntul partidului, un comitet de inițiativă, alcătuit din Nicolae Hudițeanu, omul cel scund, modest îmbrăcat, Păun V. Gheorghie, Ilke Nejlloveanu și alți cîțiva, îi lămurește pe comăneni asupra foloaselor agriculturii socialiste. După luni de zile de muncă fără preget, de la om la om, 74 de capi de familie, reprezentînd 130 de oameni apti de muncă se unesc în colectivă. Procesul-verbal de constituire, azi îngălbenită și emoționantă piesă de arhivă, scrisă la lumina lămpii de gaz pe un colț de catedră, într-o sală de clasă, consemnează în stilul incolor al documentelor oficiale: a. animale — cai 34, boi 6, oi 15; inventar agricol — secerători 3, căruțe 27, pluguri 8, cultivator 1. Valoare totală estimată = 70.000 lei. Cîmpul e imens, vibrează sub vînt. Fognesc vrejurile uscate ale mazării, un virtej iscat în mijlocul drumului răsucește o

trimbă de praf, se zbat, elastice, tîrnurile agățate ca niște pănase la fiecare combină, la fiecare tractor. Gri-nele se pleacă, căpițele de mazăre se rostogolesc ca în „Ciulinii Bărăganului”. Oamenii ridică gulerul salopetei și bat cu îndirjire capse în pinza cauciucată. Imobile sînt doar stivele de saci cu superfosfat, gri-alburii ca un tapet luminos, ciudate ca niște gorgane presărate în vechea stepă prescitică. Combina zace, pasăre rănită, cu aripile lăsate larg: ciocanele bat înfundat, îndirjite, în mecanica gesturilor oamenii nu ne mai bagă în seamă. Peste un ceas-două, lăsîndu-se greu peste oasele cîmpului, monstrul argintiu își va imbuca hulpav prada. Liniștit, președintele se urcă înapoi în „Gaz”, șoferul ambalează, mă azvîrl în ultima clipă pe bancheta jerpelită. Demarăm. Președintele aprinde, tăcut, o nouă țigare. Un birou nu prea spațios, cu mobilier banal, două mese lustruite cu nitrolac, trei scaune, un fișet minjit de pastă sigiliară, un radio mic „Miorița”... într-un colț, pe o măsufă. Neobișnuită este doar mașina electrică de calculat. „Olivetti”, cit un tranzistor, cu șnur gros, negru, înfundat în perete. Grozav trebuie să-l stînje-nească pe calculator, atent mereu să nu dea cu cotul peste cablu, să nu-l smulgă din misteriosul izvor de energie din tapet. Președintele nu schițează nici un gest, nu dă semn că ar vrea să se smulgă din liniștea comentată în rare răstimpuri de camioane gonind spre Negru-Vodă. A-fară, cerul mohorit nu reușește să stingă culorile parcului din fața sediului cooperativei; aproape o jumătate de pogon de brazi brumați cu argint, alei de buxus, trandafiri cu reflexe delicate, de ceai chinezesc, azalee, mai cu seamă azalee, cu corola imensă, înflăcărare, stropi de foc complementar într-un mare covor verde. Plopii piramidali foșnesc odihnitor, aici trebuie să fie răcoare chiar și în zilele cînd soarele aprinde temelia de calcar a podișului dobrogean. Cîțiva păuni multicolori se plimbă peste rondurile de gura-leului ca-ntr-o poiată. Președintele se hotărâște, în sfîrșit, să vorbească. S-a născut în 1921, 30 de-

cembrie, aici, la Comana. „Trece vremea, nu ne-așteaptă”... În copilărie a păscut o-ile familiei; a lucrat pe la moșieri, a venit armata, frontul, după ce s-a întors din Tatra a fost trimis la Craiova, se înființaseră acolo niște cursuri de agronomie. Pe urmă — agronom de sector la Sibioara unde era un S.M.T. Un an la Chirnoveni, apoi „aici, la Comana unde am fost ales președinte la colectivă”, sfîrșește interlocutorul meu, brusc, cu o intonație în care simt subtextul „gata, ajunge, am spus tot, să vorbim despre altceva dacă vrei, despre mine — basta”.

☆
„În '55, cînd am venit din școala de contabili de la Cluj, țin minte ca acum, era o fierbere mare, am văzut eu că lumea se frămîntă dar nu știam de ce. Pe 5 februarie, era un ger de plesniseră pomii, s-a ținut adunare generală. Îl întreb pe contabilul principal: ce facem, ce se-ntimplă? Nu știu, zice, hababă n-am, tu fă procesul-verbal și lasă-i pe alții să-și bată capul. Mergem noi la școala veche, decabia încăpuse lumea, era o fumăraie! că oamenii! fumau, godinul era ca vai de lume, crăpat, aprinde unu două lămpi și le punc la prezidiu, agată încă una d-un cui, în fundul clasei. Citește, el, președintele vechi, darea de seamă, oamenii n-au zis nimic; pe urmă raportul comisiei de cenzori care pe toate le făcea albe-zice o bătrînă da' bine, maică, de ce mi-a trecut mie cinj” dă zile la ne-vasta lui cutare, cum vine asta? Taci și dumneata, babo, că nu ți-a trecut nimic, ți s-o fi părut, gata, zice tovarășul de la raion, nu ș, ce era pe la Negru-Vodă, l-am mai văzut, e pensionar acum, ce-a fost a fost, gata, să facem propuneri pentru noul președinte. Ridică mina Nicolae Turbatu, acum e bătrîn, s-a tras la copii, la Constanța, a fost o vreme la o pepinieră, el ne-a dat tuia asta, gardul viu din curte, avea o mindrețe de flori, ne-a dat și semințe, zicea că dacă a plecat din Comana, să rămîie ceva de pe urma lui, vasă-zică ridică mina Nicolae Turbatu da' prezidiul îi dă cuvîntul unuia care sta mai în față. Nu se poate, zice Turbatu, eu am ridicat mai în-

tii, lasă, nea Nicolae, vorbește tovarășu' și propui și dumneata. Lumea — nu, Nicolae a fost primul, Nicolae să propună. Hai, zi dacă! Și Nicolae s-a întors spre oameni, țin minte de parc-ar fi fost ieri, și le-a zis: — Tovarăși, vreți să terminați cu neregulile? — Daaa!!! — Eu îl propun pe Nicolae Hudițeanu. Odată s-a făcut liniște, prezidiul s-a făcut fețe-fețe, asta dărîma planul cuiva, tovarășu' de la raion a deschis gura să zică ceva dar atunci lumea a început să bată din palme, să strige „da”, nu mai sfîrșeau, îl aleseserăm, era bun ales, Sint șaisprezece ani... El s-a ridicat după ce l-au votat, nu s-a dus la masă, a vorbit din sală și le-a spus: „M-ați ales. Mulțumesc de încredere. Acuma: ce facem cu ăl de-l prindem că bagă mina? Cu ăl de-ntîrzie?” Oamenii au aprobat schimbarea brigadierilor, s-a introdus la sediu serviciul de 24 de ore, patru ani a fost un fel de militărie, dacă erai „ofițer de servici” răspundeai dacă au mincat vacile, dacă s-au adăpat caii, era un grafic pe pereți, nu pe peretele ăsta, că n-aveam noi așa ceva atunci, îți venea rîndul, te pomeneai noaptea cu el, slăbise, gras n-a fost niciodată, da' să-l fi văzut atunci... Hai pe cîmp, zicea, și-o luam la miezul-noptii cu șaretă către lanuri... Așa am ajuns „milioniarii de la Comana!” În 1950, C.A.P.-ul deținea 341 ha arabile, o avere obștească de 19.500 lei, realiza venituri bănești în sumă de 230 de mii și plătea la ziua muncă 6,84 lei. Acum doi ani cooperatorii comăneni aveau 2.542 ha arabile, averea obștească atingea cifra de 21 de milioane, veniturile bănești au fost de peste zece milioane iar ziua de muncă s-a plătit cu aproape 42 lei — în mină, în afară de produse. În restruc-turarea aceasta fundamentală a raportului dintre om și pămînt, dintre ceea ce se putea realiza și se realiza efectiv pe pămînturile comănenilor, care este locul exact al lui Nicolae Hudițeanu, Erou al Muncii Socialiste, omul care și-a apărut cu îndirjire dreptul de a nu vorbi despre sine? Esențialul stă, cred, în cîteva cuvinte: președintele a știut să se unească cu oamenii, umăr la umăr, să-și înfrățească sufletul cu al lor. Omul acesta este unul din delegații la Conferința Națională a partidului.

A. M.

Acad. prof. NICOLAE TEODO-RESCU: „Prin matematică, tradiția noastră de cultură dobindește noi direcții de îmbogățire”.

— Matematica, al cărei grad de dezvoltare ilustrează în fiecare țară premisele progresului social-economic, figurează tocmai de aceea pretutindeni printre domeniile de dezvoltare prioritară, iar acestei omniprezențe îi este asociată nu doar fundamentul ei larg cuprinzător, alimentînd astăzi structuri pentru numeroase alte discipline de graniță, ci indeosebi multiplele sale implicații umane, capacitatea ei de a sugera sau de a răspunde la întrebări fundamentale pe care și le pune omul timpului nostru. În acest punct, am dori să concentrați primul dv. răspuns: ce semnificații are astăzi pentru noi toți extinderea studiului matematic? Ce demonstrează el?

— Însușirea matematicii în proporție de masă este un indiciu elocvent al perfecționării continue a structurii noastre social-economice. De altfel, întreaga evoluție contemporană tehnico-economică demonstrează el?

tinerețul nostru și matematica

ză cu precizie că toate etapele de progres remarcabil au fost etape de expansiune a matematicii. De aceea, o ade-vărată cultură astăzi nu mai poate fi concepută în afara aportului matematicii. Desigur, pentru ca extinderea studiului ei să se efectueze în condiții optime, factorul material, de dotație tehnico-științifică, își are importanța sa, dar nu mai puțin valoroasă se arată a fi **receptivitatea spirituală** a tinerii generații. Iar ca profesor îmi place adesea s-o spun că generațiile noastre tinere se dovedesc a fi foarte receptive la matematică. E un semn de bun augur pentru viitorul nostru, pentru o cit mai înaltă substanțializare a eforturilor cu care întregul nostru popor luptă să îndeplinească cincinalul actual înainte de termen. Este un semn bun nu numai pentru că vom avea mai mulți electroniști, informaticieni, automaticieni, minuiitori ai tehnicilor moderne de calcul — mai mulți și mai bine pregătiți — dar și pentru că în felul acestei tinereții noastre își demonstrează maturitatea lui socială și se întărește mai mult tradiția matematică din cultura noastră.

— În perspectiva celor enunțate mai sus, cum definiți generațiile de mine — „generații ale matematicii” — în termenii lor specifici de cultură?

— În nici un caz ca pe niște generații cu o pregătire unilaterală. Generațiile de mine ale matematicii, adică oamenii societății noastre socialiste multilaterale dezvoltate, se vor înfățișa asemenea unor **personalități de sinteză culturală**, reunind deopotrivă calități politice, intelectuale, morale, etice și estetice. Matematicile le vor folosi ca instrument de gîndire și ca limbă universală, adică le vor crea posibilități mult mai largi de a se exprima natural, potrivit capacităților creatoare ale fiecărui individ și exigențelor societății. Tocmai de aceea am ferma convingere că apropiata Conferință națională a partidului, prin amplul ei fond de dezbateri și decizie, va însemna o dată memorabilă implicit pentru istoria învățămîntului matematic din țara noastră.

NICOLAE ȚĂRANU

cadran politic

Pretutindeni în întreaga țară în cîntecul Conferinței Naționale a P.C.R. și a celei de-a 25-a aniversări a Republicii se evaluează rezultatele hărniciei și priceperii românilor. Se fac bilanțuri, se comentează statistici ale produselor industriale și ale recoltelor tot mai bogate. Conferința extraordinară a organizației județene de partid Constanța, care a luat în dezbateri probleme ale continuării și ridicării pe trepte superioare a procesului de organizare a județului, a întregii activități, s-a concretizat prin analize exigente, luciditate și optimism, cu concluzia că este suficient loc pentru mai bine. Efervescența politică, dinamismul fără precedent, larga mișcare populară polarizează pentru ca poporul român să-și creezească un loc tot mai de prestigiu în societatea contemporană.

Prezența și participarea efectivă a tovarășului Nicolae Ceaușescu la lucrările conferinței extraordinare a comuniștilor bucureșteni a dat acesteia valoare de proporții naționale. Cuvîntul secretarului general al partidului a declanșat noi gînduri și idei, a rezultat CHEMARE LA ÎNTRECERE pentru

ca, printr-o largă mobilizare a potențelor umane și materiale, prin valorificarea tot mai superioară a energiei creatoare să se realizeze solemnul angajament, actualul cincinal în patru ani și jumătate, condiție a creșterii bunăstării și civilizației socialiste. Chemarea cere o mai chibzuită utilizare a bazei tehnico-materiale, o înaltă disciplină cu un profund spirit patriotic, o mai eficientă conducere a întregii activități economice și sociale. Cu aceste temerare gînduri, cu deplina adevărate pentru prosperitatea patriei noastre socialiste, întreaga țară se prezintă la Conferința Națională a P.C.R. din 19—21 iulie a.c. angajată cert pentru realizarea de fapte tot mai mari spre binele întregii țări.

Succesiunea fără precedent a evenimentelor internaționale consemnează cursul pozitiv al acestora. Ideea promovării contactelor, a rezolvării litigiilor nu de pe poziții de forță, ci pe baza dialogului este ferm și stăruitor promovată de România socialistă. În acest cadru România și Republica Populară Bangladesh au hotărît să stabilească relații diplomatice.

O deosebită importanță pentru destinele poporului coreean o reprezintă Declarația comună din 4 iulie care consemnează rezultatele contactelor și convorbirilor dintre reprezentanții K.P.D. Coreene și ai Coreei de Sud, în vederea reunificării pașnice a Coreei cit mai curînd cu putință. Acest acord va înlătura neînțelegera și neîncrederea dintre Nord și Sud, va pune capăt dezmembrării de 27 de ani a Coreei. Acțiunea în sine dă o puternică lovitură susținătorilor războiului divizării.

De reținut că reunificarea trebuie realizată în mod independent, fără a se recurge la imixțiuni, ingerințe sau folosirea de forțe armate, prin abținerea de la denigrarea și calomnierea reciprocă. Părțile au realizat convenții pentru dezvoltarea schimburilor în diverse domenii, prin cooperare activă, instalarea unor legături telefonice pentru a rezolva direct, prompt și corect problemele care apar.

Crearea unui comitet de coordonare Nord-Sud dă posibilitatea soluționării diverselor probleme pentru rezolvarea unității naționale ca dorință unanimă a întregului popor coreean. Poporul român vede în înțelegerile intervenite, acte de o deosebită însemnătate pentru cauza destinderii și păcii în Asia și în întreaga lume.

CAIUS MIHAILĂ

jurnal la morile de vînt

Un debut, **Jurnal la Morile de vînt** (Ed. Eminescu, 1972) de Caius Mihailă, se arată o apariție aparte în măsură (să resuscite multe discuții cu privire la atribuțiile prozei contemporane. Faptul că aceasta are mai mult ca oricind un rol social și că este dependentă, ca niciodată, de evenimentul brut, capabil chiar să aibă în unele cazuri valoare estetică numai prin simpla înregistrare, nu este o noutate. Colajul de anunțuri montat în contexte anumite, decupajul, reportajul, jurnalul, fie al unei opere, fie al unei vieți, romanul unui eveniment internațional, cum ar fi un război sau o revoluție, sint de acum lucruri familiare, practici curente ce ar putea reconstitui cu ușurință, prin intermediul ficțiunii bazate solid pe un fapt veritabil, o altă istorie a unei opere, a unei vieți, a unei țări și în genere, chiar a lumii. Pornind de la opere, s-ar putea rescrie o istorie a umanității continuă, bogată și poate mai palpitantă.

Pentru că de fapt ce este oare scriitorul — și s-a spus de atâtea ori! — dacă nu cel mai fidel cronicar al epocii lui? Iată însă că de undeva izbucnește lumina unui cronicar fidel: este exact cazul tulburătoarei cărții lui Caius Mihailă, ce transmite vibrantul mesaj al unui colț de lume uitat, în care viața, cu toate prefacerile inerente unei noi epoci transformatoare, încearcă din greu să se sincronizeze cu pasul evenimentelor. Cartea, după cum indică și titlul, se află undeva între jurnalul ce înregistrează o experiență unică, și între romanul bazat în mare parte pe elementul autobiografic ce ilustrează momentul de formare al personalității.

Un tânăr medic este repartizat după absolvirea facultății într-o comună înstărită din Dobrogea. Fire aventuroasă, nelămurită încă precis în dialogul cu sine, dar domnic în orice caz să înfrunte vijelios greutăți enorme, el cere să fie transferat în Deltă. În satul **Morile de vînt** petrece trei ani (1958-1960) în care petițiile, momentele tragice sau altele fericite provocate de obicei de o izbîndă profesională sau erotică, sint trăite laolaltă într-o stare de acută luciditate. Maturizat pe parcurs, el trudește din ce în ce mai ferm pentru introducerea civilizației

care ar putea ajuta — singura — această oază de umanitate chinuită de o natură năpraznică. Sintem astfel puși în posesia unui șir de „scene” numerotate ce se succed într-o ordine temporală firească, în care autorul nu se limitează la atribuțiile simplului înregistrator al unor întâmplări zilnice sau, la e drept utile, dar plicticoasele reflecții cu privire la enorma responsabilitate a medicului. În paginile „scenelor” prind consistență un număr considerabil de personaje antrenate de dialogul viu al naratorului, ce creează, nu doar ideea sau umbra atotstăpîitoare a unei personalități, ci sentimentul vieții palpitate pe care o trăiește o întreagă comunitate.

Prin faptul că autorul alege modalitatea confesiunii directe, de jurnal, se descoperă un romantic. Romantic e și sentimentul acut al devenirii, meditația insistentă asupra perisabilității umane, predilecția pentru spectaculos și mister. Natura în care se simte bine este cea exotica iar momentul — cel ce-l solicită eroic: — „Vreau totuși să știu. De ce ai cerut să mergi în Deltă? Doctorul Don mă privea șezînd sus, cu picioarele atîrîndu-i. Miinile se sprijină de marginea dulapului, într-una ține cirpa udă.

— Pentru că la noi nu există un deșert.

— Un deșert?

— Sau o prerie.

Prin fereastra deschisă se auzea marea... (...) Mă privește cu seriozitate.

— Ce ai vrea să faci într-un deșert, de exemplu?

— O fîntînă arteziană!..

Experiența se instituie deci și se realizează artistic printr-o anumită formă, care în acest caz este mai mult un simulacru al jurnalului. Spunem asta pentru că ceea ce avem de fapt în față este un jurnal stilizat. Prin sti-

lizare nu înțelegem îndreptarea, prelucrarea doar la cel mai jos nivel — gramatical — a materialului brut ce nu era desigur literatură, de vreme ce cartea și-a ales această ultimă modalitate de existență, ci aceea intervenție a talentului ce antrenează ficțiunea artistică, reușind să confere valoare estetică unor comunicări din afara literaturii. Cartea iese din notația jurnalieră prin forța lucrurilor statică și sentimentală, fără perspectivă și excelind în pictura murală în care personajele sint portrete, spațiul e sufocant unul singur, un prim plan etern, unde se îngrămădesc laolaltă, dîndu-și coate, amănuntul nesemnificativ cu cel semnificativ, picioare și brațe de oameni la același nivel, capete cu o singură falcă și un singur ochi încadrate de norma rigidă a peretelui. Înzestrat cu talent epic autorul a construit aproape instinctiv o carte ce se apropie de statutul de existență al romanului. Cu fiecare pagină sintem implicați ca martori în viața senzatională a unor oameni ciudați pentru care lupta pentru supraviețuire înseamnă în primul rînd lupta adevărată cu nisipul și apa: doctorul Don lipsit de ajutoare se zbate în repetate rînduri să care lemnele și medicamentele dispensarului prin apa umflată a bălților; Dimistin, un coleg, ajunge alcoolice din pricina vieții grele, iar popa Lotomia dezertează pur și simplu de pe cîmpul de luptă; moașa Gafilon după ani de rezistență eroică devine o ruină ce-și degradează ultimile pîlpîiri în alcool; Virtan, instructorul de partid, o fire închisă dar inimoasă, intransigentă dar sensibilă la ideile novatoare ale tinerilor, face eforturi uriașe pentru a armoniza cere-rile tot mai maride civilitate și salubritate cu mijloacele modeste ale lui și ale comunei etc. Copiii se nasc, unii mor spre disperarea medicului, lipsiți de o îngrijire corespunzătoare, alții sint salvați aproape miraculos. Cei mai mulți însă încep să se bucure de o altă Deltă, mai puțin imprevizibilă.

În **Jurnal la Morile de vînt** notația este cel mai ades naivă ca și meditația. Fără să vorbim însă în paradoxuri, această naivitate — e adevărat, pe spațiul restrîns — se arată cuceritoare. În carte se găsesc multe fraze nude, umane, dureroase, nespeculate cu tehnica literară, din acelea pentru care, după cum spunea undeva Eugen Ionescu, te apropii de autor și de cartea lui ca de tine însuși. Personajele au nume artificiale: Don, Sibon, Abrad, Bobal, Uncu, Georun, Dimistin. Ele par mai mult anagramele apelativelor reale ce indică sub cifru, cu o notă de mister în plus, persoanele adevărate. Limbajul este încă greoi, realitatea gravitează — normal — în jurul problemelor medicale dînd ocazie situațiilor naturaliste: autopsii, operații, violuri. De fapt în această carte a unui prozator talentat aflat abia la început, cruzimea detaliului, fascinația documentului pur, seducția veridicității produc neglijențe vizibile în traviul artistic.

MIRELA ROZNOVEANU

ANGHEL DUMBRĂVEANU

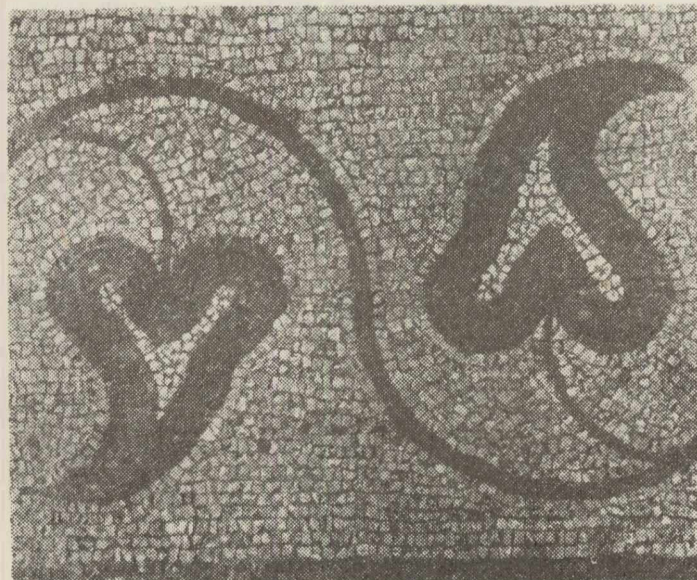

incidență

Dacă privim din acest unghi,
Dacă privim îndelung
Cu gîndul și cu mirosul,
Din acest unghi prin care trece cocorul
Și unde visează copacul, roșul acoperiș
De olane în spîrtura albastră a mării,
Dacă privim astfel pînă sosește amurgul,
Pînă vîntul aduce din larg
Impresii de păsări în verdele putred,
Dacă te uiți cu gîndul și cu mirosul,
Dacă te uiți cu auzul,
Vei vedea o femeie
Subtire ca un migdal,
O femeie cu părul lung răsfățat pînă pe șold,
Pe șoldul bine-ntocmit și, desigur,
Mirosind a migdale,
Dar mai ales vei vedea
Cum trece ea pe sub arbori de tisa
Cu palmele-ntinse
Ducînd scînteierea stelei dintîi
Ori un fruct
Și dacă privești astfel, concentrat peste măsură,
Intimidat, răvășit de emoții,
Femeia aceea vine la tine —
Iar aceasta e totul.

culori

Îmi spuse mierla într-un amurg sîngeriu:
Nu te încrede în frumusețea de imn
A trecutului ei, în legănarea de plantă.
Dar n-am ascultat-o. Cu rugăciuni de lumină
Veneam lîngă călcîiele ei, ziua și noaptea.
Acum cine-i ascultă culoarea de grîu
Și către genunchii ei cine-ngenunche?

în întîmpinarea conferinței naționale a partidului

CONFERINȚA GOSPODARILOR

(Urmare din pag. 1)

de buni gospodari pe care vorbitorii o dovedeau cu bucurie, raportînd înfăptuirii remarcabile care înseamnă depășiri, mereu depășiri ale prevederilor din plan și venind cu propuneri a căror realizare să ducă la noi și noi depășiri. S-a demonstrat aici cu adevărat gospodărește, că cincinalul poate fi îndeplinit în patru ani și jumătate, s-au revizuit și completat angajamente, s-au

dezvăluit rezerve interne încă insuficient valorificate. Și n-a fost vorba numai de bani, de muncă și de produse. Ci s-a discutat de lucruri mult mai gingașe care contribuie substanțial la obținerea realizărilor propuse. S-a adus în discuție „folosirea cit mai completă a fondului de timp”, s-a discutat necesitatea de a acționa cu aceeași grijă și pricepere gospodărească asupra conștiințelor, s-a subliniat impresionanta inițiativă a unei organizații de partid din Șantierul naval: „Fiecare comunist — exemplu în muncă, în activitatea obștească și în societate” și s-a hotărît generalizarea ei.

Am citit a doua zi expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu la Conferința extraordinară a organizației de partid a Capitalei. Cit de simplu, de succint, de precis și de ferm au fost schițate problemele ce vor face obiectul dezbaterilor și hotărîrilor Conferinței naționale! S-a subliniat necesitatea introdu-

cerii în viața noastră a vechii lozinci a socialiștilor și a comuniștilor: „Nici muncă fără piine, nici piine fără muncă!” Cu aceeași grijă de bun gospodar conducătorul partidului și statului nostru a vizitat de atunci de două ori locurile noastre, a cercetat, s-a informat, a discutat cu oamenii, le-a arătat unde-s slăbiciunile, a lăudat succesele, a sfătuit, a încurajat. Și oamenii s-au prins cu entuziasm crescînd în această horă uriașă a întrecerilor în care fiecare vrea să facă mai mult, să dea mai mult și mai bun, să depășească, să se autodepășească.

Unde sint poezii, prozatorii, dramaturgii care să evoce acești timpi de fierbere la temperaturi morale înalte, cînd inima poporului pulsează rezerve noi de energie pentru înfăptuirea tuturor celor hotărîte în aceste înalte sfaturi gospodărești ale partidului nostru?

ION BĂDICĂ

ovidiu în secolul XX

Lucrurile vechi pe alții să-i bucure, eu fericit sint
Că m-am născut într-un ev pe potriva inimii mele.

Ovidiu, *Ars amandi*, III, 121 — 122

Primul Congres mondial al umanismului latin — sub titlatura solemnă *Conventus Omnium Gentium Latinis Litteris Linguaeque Fovendis* — care și-a desfășurat lucrările — în limba latină — în țara noastră, la 28 august — 3 septembrie 1970, a proclamat în unanimitate — la propunerea delegației române — constituirea în România a *Asociației Internaționale Ovidius*.

Societatea savantă nou întemeiată, menită să cultive memoria marelui bard al Sulmonei și al Tomisului, care s-a caracterizat însuși „poet get — cel mai mare geniu al Istrului” — chemată să promoveze valorile perene ale Umanismului latin, este unica de acest gen în lume care-și înscrie pe frontispiciul ei numele ilustrului și îndureratului „cântăreț al iubirii, al zeilor și al exilului”. Flințarea Asociației ovidiene în țara noastră își are temeiurile în tradițiile umaniste vii, pe meleagurile României, iar caracterul ei internațional are semnificația recunoașterii, trăinicieii idealurilor umaniste și — raport al eponimului Asociației — a „modernității” operei ovidiene.

Dintre clasici, Ovidiu — în special — poate fi socotit unul din ctitorii umanismului de nobilă tradiție latină în țara noastră. Opera și personalitatea relegatului la Pontul Euxin sint menționate, încă din secolul al XVII-lea de D. Cantemir și de stolicul erudit Cantacuzino. Valentin Frank din Sibiu îi traduce opera la 1679.

asigurându-i pătrunderea în straturi largi. Miron Costin în *De neamul Moldovenilor* încearcă să elucideze problema, obscură pe atunci, a locului unde și-a petrecut poetul latin exilul; D. Cantemir discută și el despre relegarea bardului sulmonez. În prefața Mineiului pe februarie, tradus de Chesariu de Rimnic, la 1779, se face aluzie la *Fastele* lui Ovidiu. Opera lui G. Asachi trădează indubitabile reminiscențe ovidiene, scriitorul moldav consacrându-i și un poem anume, intitulat *Lacul lui Ovidiu*. V. Aron tâlmăcește pasaje memorabile din *Metamorfoze*, iar la I. Budai-Deleanu găsim ecouri care atestă studierea asiduă a operelor nefericitului poet.

Dintre marii noștri clasici, V. Alecsandri îi consacră cunoscută dramă în versuri *Ovidiu*, Eminescu — fapt remarcabil — postulează, înainte de bardul de la Mircești, care îi va fi urmat sfatul că „așa-numita dramă clasică s-ar putea introduce prin piese ca *Ovidiu în Dacia* (caracterele și ideile putind fi găsite în operele sale)”. Pe plan european, opera lui Ovidiu — în Evul Mediu, în Renaștere și în secolele următoare — se bucură de o prețuire mereu vie.

Tradus de Voss care-l numește „elegiae princeps” și cultivat în Germania de cercul lui Goethe, un fervent admirator al geniului ovidian, bardul latin se bucură de cea mai mare favoare — cu precădere în Franța, timp de secole, unde — dintre poeții vechi — el este socotit „le poète de la France” — „le Voltaire du siècle d'Au-guste”. Ceea ce a făcut ca Ovidiu să fie integrat spiritualității franceze a fost „geniul său zglobiu, imaginația veselă, bunul simț ingenios, scepticismul glumeț, întorsăturile fine și spirituale pe care știe să le dea gîndurilor sale”. Din secolul al XV-lea și pînă în primele decenii ale secolului al XIX-lea opera lui cunoaște nu mai puțin de 778 de ediții, retipări, prelucrări și versiuni. Este tradus în 12 limbi, în 664 de titluri, dintre care 83 în franceză, 71 în italiană, 33 în engleză. Cu deosebire retipărite sint *Ars amandi*, tradusă în

engleză de Dryden și Congreve, *Metamorfozele* de Dryden, Addison și Gay.

În Franța, Her. de Melin de Saint-Gelais, numit „l'Ovide de France”, îi retipărește opera în 12 ediții, *Metamorfozele* transpuse de Nicolas Renaud cunosc — succesiv — 9 ediții, cele ale lui Ryer, tot atîtea, ale abatelui Banier 7 ediții. Sint de semnalat și versiunile lui Clément Marot, Thomas Corneille, traducerea *Amorurilor*, a abatelui Barin.

Nici Friedrich al II-lea al Prusiei, tributar spiritului francez, nu-l ocolește, extrăgînd din opera lui pasaje memorabile pe care le traduce și le tipărește în 12 exemplare numai, pentru deliciul „rafină-ților”.

Mărturie a umanismului creației bardului sulmonez și tomitan — deopotrivă — stă întreaga lui operă, de la poemele de debut cuprinse în *Amoruri*, trecînd prin *Heroide*, *Faste*, prin marea frescă alegorică a *Metamorfozelor* și sfîrșind cu tînguioasele *Scrisori din Pont*, stihurile scrise de el cu pana muiață în lacrimi amare.

Metamorfozele, opera cea mai întinsă, cea mai „ovidiană”, care i-a creat faima — plămuită izvodită de geniu pur — iscoditor și inventiv al poetului — ni se impune, în primul rînd, după caracterizarea unui mare admirator al lui Ovidiu — îl numim pe Goethe — prin „tonul ei uman, emoționant”, în care ne sint reprezentate „schimbările chipuri”.

Putem spune că ars, acest termen ovidian polivalent, de o polisemie impresionantă în opera poetului latin, inaugurează — în sens artistic, prin Ovidiu — o adevărată „tehnologie” în planul inventivității umane (*Quo non ars penetrat?* — Unde nu pătrunde arta, spune Ovidiu) prefigurînd spiritul iscoditor modern, marcat astăzi de formula de largă aplicație, **Know-how**.

I-a fost dat apoi lui Ovidiu să inspire, peste veacuri — lucru demn de relevat — și să fecundeze geniuul unui mare confrate, în opera care avea să întemeieze ideea de **humanitas** în literatura europeană din epoca mai nouă. Ne referim la *Iphigenie auf Tauris* a lui Goethe, ucenic mărturisit al lui Ovidiu, care în descrierea țărîmurilor scitice, ale Tauridei și a locuitorilor acestor țărîmuri împrumută — fapt nesemnlat pînă acum de studiosi — elemente din *Scrisorile Pontice* ale lui Ovidiu. Urarea: „*Lebt wohl* (Pleacăți cu bine), rostită de un „barbar”, regele Thaos al taurienilor, care urare încheie drama Ifigeniei printre sciți, ne sugerează — pînă la evidență, acea **humanitas tomitana**, despre care ne vorbește, în repetate rînduri, marele și nefericitul fiu al Sulmonei. Cercetările recente, abordate în spiritul secolului nostru, cu precădere studiile erudiților Fränkel, Wilkinson, Bardon, Pöschl ș.a., mi-l relevă pe Ovidiu ca înaintaș îndepărtat al artei și procedeeelor artistice moderne. G. Călinescu îl revendică ca precursor al teoriei romantice a genului, constatînd că în *Tristia* poetul tomitan este „întiul romantic european”. H. Bardon, într-un studiu fundamental (*H. Bardon, Ovide et le baroque, în Ovidiana. Recherches sur Ovide*, Paris, 1958, p. 97) subliniază „elanel baroc” al lui Ovidiu și remarcă — judicios — că în *Elegiile* scrise la Tomis, sint pătrunse de „angoasa” de a trăi „printre săgeți și sloiuri”. Ovidiu este primul poet latin care nesocotește — conștient — canoanele clasice.

Absurdul, blamat de horațianul desinit în piscen ca și de vergilianul monstrum, horren-

dum, informe, ingens cui lumen ademptum, îi hrănesc voluptatea, ca și propriile-i turnuri (semibovemque virum semivirumque bovem) — imputate lui, de criticii antici, ca **absurde**, dar cu atît mai mult îndrăgite de poet. Opera și personalitatea artistică și umană a lui Ovidiu „decadentul” suportă multiple analogii cu Baudelaire, confratele său peste veacuri. „Decadentismul” acuzat ca atare, din unghiul istoriei literare tradiționale, marchează de fapt o cezură adîncă în evoluția artei poetice, configurînd o nouă viziune, modernă — a poeziei — în raport cu conceptul ei tradițional, dogmatic — clasicizant.

Tehnica „modernă” a absurdului, ca și „cazuismul”, dominate de jocul fortuit al situațiilor sint minuite de Ovidiu cu mijloace surprinzător de „moderne”. Moderne sint la el și procedeele artistice ca: „tehnica” tranzițiilor, a contrastelor din discursul poetic (cf. *In gemitu risum — Durere și ris, Heroides XV, XVI, 227*), folosirea frecventă a momentelor de „suspense”, distanțarea ironică marcată abundent și prin folosirea pluralului maiestății (*Nos*), de fapt al „modestiei” ironice și al distanțării — și, lucru remarcabil pentru „modernitatea” artei ovidiene, utilizarea — chiar abuzivă — a parantezelor, a nuanțării parentetice. Poate că în opera nici unui alt poet al antichității nu ne întîmpină — de asemenea — o redundanță „psihologistică” ca în stihurile lui Ovidiu.

Ne atrage atenția, parcurgînd opera poetului latin, înclinația sa „nominalistă” — izvor de situații absurde. Procedînd etimologic — în spiritul mentalității antice, cu precădere alexandrine — Ovidiu nu obosește de a atribui lucrurilor un nume, invederînd și în acest fel înclinația sa de a „umaniza” natura neînsuflețită, universal sensibil și inteligibil. Ceea ce nu are nume — ne sugerează continuu poetul — nu are drept la existență, nu intră în sfera preocupărilor noastre, dar numele — odată atribuit — ocazional, implicit, eroarea, absurdul „simpatetic” (*Jucundus nominis error, Ars amandi, III, 729*). Și, pentru a completa imaginea „modernității” artei lui Ovidiu, să nu oitem **tenția demitizării** al cărei precursor — cu deplină îndreptățire — este poetul latin. Ce sint oare *Metamorfozele* decît încercarea grandioasă, unică, în literatura lumii, de a-i „despuia” pe zei de atributele tradiționale cu care „olimpienii” dominau reprezentările muritorilor? Miturile sint restituite în poezia lui Ovidiu, umanității „plăsmuitoare” — cum exclamă însuși poetul *Metamorfozelor* în exil: „Și zeii-s plămuitura poezilor, căci zeii/ Au pururea nevoie de-un glas de cîntăreț” (*Pontice VII, 55—56*).

GRIGORE TĂNĂSESCU

RUSU CIOBANU

VICTOR

Furie neputincioasă

Lucrarea profesorului universitar dr. G.G. Ursu este o demonstrație convingătoare — și deci binevenită — că literatura română veche oferă numeroase teme și subiecte de aprofundare în lucrări speciale. Autorul și-a ales dintre aceste variate teme, una de analiză literară extinsă asupra cronicilor românești care, în parte, își alimentează farmecul narațiunii istorice din memoria directă sau intermediară, întotdeauna proaspătă, a părtașilor la evenimentele povestite. Este o temă care face apel la erudiție și la gust literar. Autorul dovedește în lucrarea sa ambele calități, **erudiția**, prin urmărirea și alegerea textelor optime, **gustul literar**, prin înclinațiile artistice ale autorului, poet de subtilă sensibilitate în tot ce a publicat pînă acum.

Lipsa unor studii serioase pe această temă a determinat pe autor să-și construiască singur un plan de cercetare. Să dau numai două exemple din dificultățile ivite în calea autorului, a căror rezolvare constituie un triumf metodic. Literatura memorialistică se întemeiază pe memorie, fenomen psihologic de ordin intelectual. Așa se explică prezența primului capitol din lucrare.

În lumina psihologiei experimentale moderne, autorul arată felurile memoriei. Aplicînd legile psihice ale memoriei la cronici, autorul observă că me-

Prof. dr. G. GURSU

MEMORIALISTICA ÎN OPERA CRONICARILOR

morizarea unor întîmplări recente este însoțită de exagerări: transformări, transfigurări pînă la ficțiune. Memorizarea întîmplărilor trecute de mult prezintă confuzii și imprecizuni. Cele mai precise date ale memoriei, verificabile istoricește, sint cele referitoare la portretul moral al personajelor, iar **portretistica** este totodată și mijlocul artistic cel mai frecvent și cel mai eficient în beletristica memorialistică. De aici decurg analize minuțioase ale portretului cronicăresc bazat pe memorie, în toată diversificarea lui de măiestrie literară.

A doua dificultate specifică genului vine de la diversitatea pozițiilor cronicarilor față de același eveniment. Aici autorul intervine cu explicații din ordinea esteticii științifice marxist-leniniste, referindu-se la poziția de clasă a autorilor de cronici, ca și a subiectului vorbitor, utilizat de cronicar. Mijloacele artistice ale cronicarilor memorialiști sint: „Citatul memorialistic” de genul „zic

unii” sau „sunt alții”, apoi „vorbirea directă” a personajului și „vorbirea indirectă”, împodobită de cronicar. Autorul continuă cu analiza exemplificată prin texte pregnante a surselor memorialistice: scrisori, discursuri, mărturiile directe sau cele transmise prin intermediare.

Este cazul, cred, ca acum să părăsim fundamentarea teoretică a lucrării prof. Ursu și să exemplificăm cu unele perle de stil și limbă din memorialistica cronicărească, culese și semnalate de însuși autorul studiului.

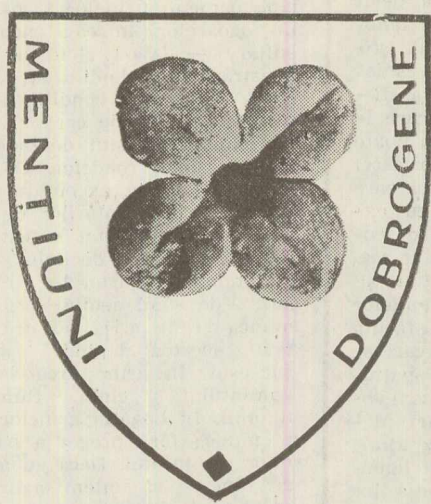
Iată o convorbire între cronicarul Miron Costin și voievodul Gh. Duca, indemnîndu-l pe acesta să reziste mercenarilor poloni: „Ce putere au ei să vie asupra măriei tale? Să nu dăm locul, că pămîntul acesta este frămîntat cu singele moșilor și strămoșilor noștri” (din cronica lui **Neculce**, sub anul 1683). Urmează o amintire a lui **M. Costin** despre Dumitrașco vodă Cantemir și împăratul Petru cel Mare: „A-fita dragoste arăta împăratul cătră Dumitrașco vodă (...), că să tîndea cu amindouo mîinile și cuprîndea pre Dumitrașco vodă la grumazi și-l săruta pe față, pe cap și pe ochi, ca un părinte pe un fiu al său”. Un ultim exemplu să-l alegem din cronica lui Miron Costin: Barnovschi, voievodul Moldovei, este chemat la Constantinopol, cu gînd rău, să-l

omoare turcii. Se iscă o discuție între fruntașii turci, unii susținînd să fie ucis voievodul singur, alții voievodul cu toți însoțitorii lui, cu „gloata” întreagă de moldoveni. Intervine muftiul: „Ce-i vinovată gloata? Capul să să piarză, (că) să vor potoli gloatele”. Execuția, numai a voievodului, a avut loc la 16 iunie, în 1633, dar în clipa morții stăpinului calul lui „s-a trîntit jos și a murit pe loc” — povestește cronicarul și încheie pasajul cu ideea destinului tragic: „Firșitul zilelor trage cu de-a sila pre om”.

Citatele reproduse arată cum cronicile-memorii au eliberat limba și stilul de sub influența traducerilor textelor bisericești; cum ele au valorificat artistic elementele limbii populare și orale; cum registrul liric se evidențiază cînd cronicarii participă afectiv la evenimentul relatat sau au cunoscut direct persoanele.

DAN SIMONESCU

DOBROGEA, SPLENDIDA DOBROGE...

Dobrogea de astăzi, poem al îndirjirii omului socialist în lupta sa pentru mai bine, este adînc și definitiv întrată în conștiința națională, adresîndu-se, în același timp, prin perenitatea și strălucirea unor valori de ordinul arheologiei, frumuseților peisajului, patrimoniului floristic și faunistic, întregului continent. Dobrogea înseamnă culoare și parfum, încît nu este de mirare că nu există pictor român cît de cît reprezentativ care să nu se fi inspirat de aici; Dobrogea înseamnă tărîmul fascinant care

a ars imaginația multor scriitori și reporteri; Dobrogea înseamnă ținutul holdelor fără pereche crescute, paradoxal, pe o temelie de calcar bătută de soare; Dobrogea înseamnă milenii săpate în piatră și o istorie de o măreție aparte, a cărei osie se sprijină într-un capăt pe umerii înveliți în falduri de bărbătesc veșmînt ai Cavalerului Trac, celălalt capăt stînd pe grumazul de bronz al evului nostru socialist. Încercînd să surprindem unele aspecte particulare ale ecoului colțului nostru de țară în conștiința contemporanilor, am adresat unor remarcabile personalități ale vieții noastre culturale o singură întrebare: „Ce reprezintă, pentru dumneavoastră, Dobrogea?” Au binevoit să răspundă: maestrul Ion Jalea, istoricul D.M. Pippidi și scriitorul Radu Tudoran. Le mulțumim și pe această cale. (Intervențiile — în corpul revistei.)

AL. MIHALCEA

două texte ca și necunoscute de c. dobrogeanu-gherea (II)

LECONTE DE LISLE ȘI POEZIA CONTEMPORANĂ *)

I

Romantismul a avut o mare influență asupra întregii literaturi a secolului; școalele parnasiană și realistă, cu toate că au fost o reacție și s-au născut sub influența altor idei, totuși proced din el și citeva din caracterele lui se pot ușor găsi fie în romanele lui Flaubert și Zola, fie în poezia lui Leconte de Lisle. Mai mult încă, forma idealistă a literaturii actuale nu-i decît o întoarcere la romantism și misticismul ei pare a fi o continuare, pe deasupra pozitivismului, a renașterii spiritualiste de la începutul veacului, care și-au avut expresia în poeziile lui Chateaubriand și Lamartine. Dar după cum realismul a fost o dezvoltare și o urmare necesară a romantismului, tot asemenea literatura actuală păstrează chiar în reacție oarecare semne ale realismului care a precedat-o.

Pe la mijlocul veacului, atunci cînd mișcarea realistă începuse să se manifeste, romantismul era în agonie. Victor Hugo exilat, Vigny departe de mulțime se retrăgea în „la tour d'ivoire”, Musset și Lamartine erau aproape uitați, mai mult încă: ideile noi care pregăteau literatura de analiză influențară chiar ultimele lor produceri. ⁴⁾ Cauzele sociale și intelectuale cari au transformat arta romantică și cari au produs realismul în roman, au determinat și noua evoluție poetică. Cu toate că aparența, intrucitva adevărată, ar face din Leconte de Lisle un urmaș al lui Victor Hugo și din poezia parnasiană o continuare directă a romantismului, totuși analogia între naturalism și estetica parnasului există și e ușor de arătat. Ca și în roman, în poezie, triumful științei, metoadei de analiză, a pozitivismului se vede în căutarea minuțioasă a formei, a detaliului, în obiectivarea completă, în subordonarea poetului naturii și înlocuirea inspirației personale prin descripția exactă a realității. Metoda critice istorice și religioase, marca ultimei jumătăți a secolului, se manifestă în poeziile lui Leconte de Lisle prin toate mitologiile antice pe care le-a reinviat în forma lor exactă și adevărată și pe care le-a iubit și cîntat nu prin simplă curiozitate, ci ca lucruri care au fost odată adevărate și care au exprimat idealul de credință a unor vremi trecute; și în fine lărgirea imensă a lumii fenomenelor și în același timp constatarea limitei peste care inteligența omenească în veci nu va putea pătrunde, își are marca sentimentală în poezie ca și în toate producțiile literaturii contemporane. Taine, Flaubert, Dumas, Leconte de Lisle, cari au manifestat cei dintîi în direcții deosebite aceste influențe, au numeroase puncte de asemănare.

Théophile Gautier și Sainte-Beuve sînt artiști cari stînd la confluența celor două curente de idei și participînd din amîndouă, formează lanțul de mine între romantism și realism și ca critici ei au avut o mare influență în dezvoltarea literaturii realiste. În Gautier se vede în germen originea întregii renașteri poetice într-atît cît ea a fost o reacție estetică în contra romantismului.

Unul din caracterele literaturii contemporane și cu deosebire a poeziei, e perfecția formei. E drept că Victor Hugo a fost „le plus grand manieur de mots et d'images qui est paru depuis Ronsard”¹⁾, cu toate acestea și la fel, dar cu deosebire în Lamartine, Musset etc. forma e adeseori slabă. Prin principiul lor „la liberté dans l'art”²⁾ romanticii înțeleseseră de multe ori „la liberté de mal écrire”³⁾. Gautier apără importanța formei care în poezie e capitală: „La poésie est un art qui s'apprend, qui a ses méthodes, ses formules, ses arcanes, son contrepoint, son travail harmonique”⁴⁾. Ceea ce face după el frumusețea și durată unei opere de artă nu-s nici sentimentele, nici ideile ce poetul exprimă, ci tocmai forma cu care le îmbracă, metaforele, comparațiile, cuvintele cari servesc la exprimarea acelor sentimente și idei.

Gautier a precedat nu numai teoriile dar și forma literaturii contemporane, el cel dintîi s-a încercat să dea prin mijloacele tehnice ale unei arte, senzații care aparțin unei arte deosebite. Toate artele astăzi se amestecă, vor să treacă peste limitele lor; muzica cu Berlioz lua forma descriptivă, pictura cu Prerafaeliți, cu Rose-Croix vrea să devie un mijloc de a demonstra idei religioase sau filosofice, dar cu deosebire în stilul artiștilor moderni se vede bine această tendință, ei vor să dea prin cuvinte, conturul, relief, culoarea obiectelor descrise. Gautier a fost preocupat de stilul plastic, a căutat „des épithètes moulées sur nature” și s-a silit să dea în poeziile lui senzații picturale sau sculpturale și în unele părți parcă ar fi voit să combine culori și nuanțe, în loc să exprime idei; el însuși spunea că are meritul de a fi un om „pour qui le monde visible existe”⁵⁾. În Gautier dar se vede începutul formei savante, perfecte, căutarea epitetului, iubirea cuvintului pentru el însuși, în afară de ideea ce o exprimă; în el își are origina și proza artistă a lui Flaubert și Goncourt și poezia impecabilă a lui Leconte de Lisle și Parnasienilor.

În fine, tot în Gautier se găsește în stare de început, una din ideile principale ale esteticii moderne și care face deosebire ei fundamentală cu romantismul: impersonalitatea în artă. Obiectivismul artistului în fața naturii, care caracteriză toată literatura realistă e datorită unor cauze care numai mai tîrziu au devenit aparente; deci a se ridica contra subiectivis-

mului, a zice, ca Pascal, „le moi est haïssable”, atunci cînd literatura era plină de confesiunile personale ale marilor romantici e curioasă pricepere a formei artistice viitoare, căci mai pe urmă Flaubert și Leconte de Lisle vor face din impersonalitate una din dogmele estetice lor.

Și cultul formei și impersonalitatea în artă și descripția exactă sînt teze care se țin și cari provin toate din formula generală a esteticii realiste: imitația naturii. Această formulă are o însemnătate analoagă pozitivismului în filosofie și poate nu-i decît efectul lui. Cînd Taine, în „Philosophes classiques”⁶⁾ dăramă eclectismul, metoda de observație internă și arată neeficacitatea argumentelor trase din numai — științe — conștiința în cunoașterea universului; și cînd îi substituie „les petits faits significatifs”⁷⁾, observarea exactă și precisă a fenomenelor fără de care nici o cunoștință sigură nu se poate stabili, se poate zice că Romantismul s-a sfîrșit și că modulul antropocentric, idealist, individual, care echivalează în artă eclectismul filosofic, va urma contrariul lui: realismul, adică imitația naturii, iubirea formei exacte, impersonalitatea și adevărul descripțiilor și în general predominarea analizei și inspirației personale. Această schimbare profundă în literatură, datorită evenimentelor sociale și intelectuale, desul de aparente pe la 1850, se vede în toate producțiile artistice contemporane. Semnele care prevesteau caracterul artei viitoare și care în Gautier erau în stare de germen, în Leconte de Lisle și discipolii lui vor ajunge la apogeu și studiindu-l voi arăta urmele romantice care persistă încă în el, cum și opera lui proprie, care la rîndul ei determină o nouă evoluție poetică.

II

Leconte de Lisle, unul din cei mai mari artiști contemporani,

îmi pare punctul central de echilibru, în jurul căruia se învîrtesc toate curente poetice ale secolului. Pe de o parte în el se sfîrșesc și își ajung culmea unele din caracterele romantismului, pe de altă parte individualitatea lui puternică creează monumentul poetic din mijlocul veacului din care ia naștere: școala parnasiană și prin ea toată poezia formalistă; iar prin Verlaine, Mallarmé etc. o mare parte din mișcarea simbolistă.

Originile lui romantice sînt Vigny și Hugo; ca și ei Leconte de Lisle s-a delectat în mitologiile și cosmogoniile vremurilor trecute, ca și ei, poate chiar mai mult, el a avut marea putere de invocație, acel dar de a însufleți, de a da aparența vieții civilizațiilor dispărute. Dar cu deosebire ceea ce Leconte de Lisle a împrumutat lui Hugo, e limba poetică pe care a dus-o la absolută perfecție.

Dacă Hugo a avut meritul neîntrecut de a fi reinviat limba care ajunsese atît de slabă, de abstractă în operele ultimilor clasici, de fi încercat și izbutit o mulțime de reforme tehnice și de a fi fost cel mai mare artist al cuvîntului; totuși forma lui e pe alocurea slabă. Am arătat cum Gautier cel dintîi s-a ridicat împotriva acestei inferiorități artistice a romanticilor. Leconte de Lisle face din teoria artei pentru artă unul din punctele principale ale esteticii lui, după el, caracteristica poetului nu-i tocmai puterea de simți ci de a exprima în formă artistică ceea ce simte. „Les deux termes d'irréprochable artiste et de grand poète sont nécessairement identiques”⁸⁾. Pașiunea, intensitatea sentimentelor, ideile exprimate într-o operă de artă sînt artistice numai în anume condiții și care sînt îndeplinite atunci cînd cuvintele, înțelirile de silabe care sugerează imagini sau idei sînt atît de strîns legate de aceste imagini sau idei încît să pară ca forma lor perceptibilă”⁹⁾. Formalismul ca și tezismul în artă sînt două teorii contrarii și amîndouă false, căci ambele fac deosebirea, care nu-i posibilă în opera de artă, între formă și fond. Nu voi discuta chestia controversată a formei în artă; căci dacă în pictură, sculptură etc. importanța ei pa-

re a fi capitală, în poezie și cu deosebire în proză domeniul ei e cu mult mai restrîns. În orice caz dacă Leconte de Lisle a căutat cuvintele frumoase prin ele însăși, epitele pitorești, plastice și a iubit mai presus de toate forma perfectă; totuși imaginația lui era prea bogată, sentimentele și ideile pe care le-a exprimat au fost prea multiple ca teoria artei pentru artă să fi putut degenera în artă pentru formă.¹⁰⁾ Și dacă teoria poate să fie falsă, aplicată de el a produs aceste versuri care au tăria și veșnicia bronzului.

Exegi monumentum aere perennis ar fi putut zice el după poetul antic.¹¹⁾ Cînd strofele care înviază cosmogonia popoarelor primitive își dezvoltă versurile sonore și impecabile cu acea cadență măreată parcă însăși natura rostește puterea și grozăvia legilor ei eterne; și dacă vreodată un poet și-a săpat idealul în marmură mai curată și și-a îmbrăcat cugetarea într-o formă scrisă „sub specie aeternitatis” acela desigur e Leconte de Lisle.

Dorința unei forme perfecte, cultul unei frumuseți ideale care planează peste toate micimile omenești, și a cărei expresie o găsește în Venus de Milo:

Du bonheur impassible
ô symbole adorable,
Calme comme la mer en sa
sérénité,
Nul sanglot n'a brisé ton
sein inaltérable
Jamais les pleurs humains
n'ont terni ta beauté.¹²⁾

(Continuare în pag. 6)

*) Lumea nouă, an. I, 1895, nr. 68, 15 ian. și nr. 82, 30 ian.; textul nu a fost inclus pînă acum în nici una din edițiile scrierilor lui C. Dobrogeanu-Gherea.

¹⁾ Influențe care se pot vedea la Hugo, Sand, Gautier, Sainte-Beuve etc. (n.a.)

¹⁾ Cel mai mare minutor de cuvinte care a apărut de la Ronsard (fr.)

²⁾ Libertatea în artă (fr.)

³⁾ Libertatea de a scrie prost (fr.)

⁴⁾ Poezia este o artă care se învață, care are metodele ei, formulele sale, tainele ei, contrapunctul său, lucrătura sa armonică (fr.)

⁵⁾ Pentru care lumea vizibilă există (fr.)

⁶⁾ De fapt: Les Philosophes français du XIX-e Siècle.

⁷⁾ Micile fapte semnificative (fr.)

⁸⁾ Cei doi termeni, de ireproșabil artist și de mare poet, sînt în mod necesar identici (fr.)

⁹⁾ Bourget (n.a.)

¹⁰⁾ Fac această deosebire deoarece prin artă pentru artă înțeleg teoria după care arta își are sfîrșitul în ea însăși, astfel cum a fost formulată [de] Kant. Schiller și reluată de Spencer și evoluționiști; acest mod de a înțelege arta e contradictoriu tezismului căruia arta pentru formă îi e numai contrarie (n.a.)

¹¹⁾ Mi-au înălțat un monument mai trainic decît bronzul (lat.) — Horatiu

¹²⁾ Poèmes Antiques par Leconte de Lisle, Paris, 1852, p. 120.

BOGDAN SIRETEANU

n-am marumră destulă

N-am marmură destulă să vă cioplesc cunoștință, cititori ai înțelepciunii și sufletului românesc. N-am vorbe alese, pline de răcoarea evlaviei, să vă cîntesc după cuviință. Nici sufletul nu-mi ajunge să vă pot cuprinde pe toți, cu nume sau fără de nume.

Cînd mintea mi-i zguduită de căutare și geme inima a pusti, de cine mi-aș putea propti fruntea dacă nu de umbra-vă sfîntă și apropiată! Pe țarina liniștii voastre mă aplec și din izvoarele voastre beau apă dătătoare de puteri nemaicunoscute trupului meu.

N-am destul har să vă adun în cîntecul meu, suflute ale pămîntului românesc! Să vă ascult miinile ascunse și să fiu implinitor al tuturor poruncirilor voastre. Cuvîntul acesta sărac doar vi-l pot dăruî eu cel nu indeajuns de vrednic de jertfele voastre.

două texte ca și necunoscute de c. dobrogeanu - gherea

(Urmare din pag. 5)

au făcut pe mulți să-l considere ca șeful poezilor impasibili. Voi arăta mai departe ceea ce Leconte înțelege prin impasibilitate, nici unul însă din artiștii contemporani nu-i mai emoționat ca el. Suferințele sufletului modern, care ajuns la limitele științei se întreabă cu groază asupra necunoscutului care îl învalăie, „l'angoisse métaphysique” și amărăciunea care e în ultimele concluzii ale științei Leconte de Lisle le-a exprimat. El care a cîntat „la Mâyâ éternelle” care învalăie tot universul cu aparențele ei deșarte, a dat forma emoțională celui mai formidabil sistem metafizic. Dacă își caută subiectele în legende și mitologiile antice, ca și Vigny, Leconte nu a luat din ele decît temele cari puteau să imbrace sentimente cu totul actuale. Desigur durerea pe care o exprimă nu-i individuală, accentele personale sînt rari în opera lui, nu că nu i-ar fi fost posibil, dar credea că „l'usage professionnel des larmes” e o înjosire și o exploatare nedemnă de maiestatea artei.

Într-o prefață celebră el invită pe poeți să lase tema personală și să revie la expresia sentimentelor generale, la izvoarele veșnice curate ale tradițiilor primitive. Această teorie estetică, care e o reacție în contra literaturii personale, nu înseamnă impasibilitate. Ceea ce Leconte a proclamat e teoria comună întregei literaturi realiste: impersonalitatea în artă. Prin impersonalitate nu se înțelege că artistul să nu puie nimic din el în opera lui, căci aceasta ar fi imposibil. Omul e măsura tuturor lucrurilor, zicea Protagoras. Avem inteligența astfel alcătuită și sensurile ne dau o cunoștință atît de relativă de lumea exterioară, încît adevărul științific, care-i cel mai obiectiv, e totuși subiectiv și ca atare nu-i decît a realității pe care o explică. Dar în opera de artă unde artistul creează cu inima lui, unde sînt sentimente iar nu idei, poate oare fi vorba de o operă artistică obiectivă, care să nu fie exprimarea personalității autorului? Prin impersonalitate se înțelege puterea de a ieși din sine-însuși, darul de a înțelege, de a simpatiza cu alte suflete, de a da o formă exactă, reală naturii și civilizațiilor pe care poetul le descrie și aceasta în opoziție cu literatura romantică care nu-i decît expresia prea mult mărită a unui eu pe care poetul l-a plimbat prin toate latitudinile și în care a rezumat o întreagă natură.

Această caracteristică importantă a literaturii contemporane pe care Gautier a presimțit-o, Flaubert a exprimat-o foarte bine: „L'auteur de son oeuvre doit être comme Dieu dans la nature, présent partout et visible nulle part.”¹³⁾ Obiectivismul artei moderne își are origina în ideile cari au determinat mișcarea realistă, în triumful științei. Cînd Galilei, Copernic, Kepler au spart bolta cerului, cînd au zvrilit pămîntul și toate planetele în spațiu, o mare schimbare s-a făcut în sensibilitatea omenească, astăzi cînd știința a redus omul la același nivel cu celelalte animale, cînd a arătat măreția și eternitatea legilor naturii, profunda ei indiferență pentru bine sau rău și lipsa unei cauze sau unui scop în curgerea veșnică a fenomenelor, o revoluție de același fel, dacă nu mai mare, a mișcat sufletul modern. Expresia emoțională se manifestă în pesimismul întregii literaturi, expresia ei artistică în supunerea absolută naturii.

Cutul formeii, acea soliditate, putere a versurilor, Leconte de Lisle le-a căpătat prin marea lui admirație de arta greacă. El care și-a plimbat imaginația prin toate concepțiile religioase ale omenirii nu și-a găsit sta-

bilitatea decît în civilizația unică care și-a concretizat idealul în Metopel Partenonului. Frumusețea antică care: „Seule survit immuable, éternelle”¹⁴⁾ i-a inspirat acea armonie, acea perfecție ce o are forma lui.

Leconte de Lisle e cel dintîi poet care a înțeles și a exprimat adevărul caracter al antichității, clasicismul deși inspirat de idealul antic, l-a înțeles însă în mod strîmt, convențional; dintre romantici, Chénier, acel Bizantin delicat, e singurul care-și asimilează bine arta antică. Leconte de Lisle a simțit tot farmecul, toată frumusețea care e în pămîntul sacru al Atice și imaginația lui a îmbrăcat în forme neperitoare toate miturile acestui popor unic în istorie.

Hellas, mère sacrée
Oh, que ne suis-je hé dans
saint Archipel.

S-a identificat atît de bine cu spiritul grec, că unele din poemele lui fac efectul de a fi „traduse din originile grecești necunoscute sau care s-a pierdut”: e atît de ortodox încît înlocuiește terminologia latină cu cea greacă și nu toleră cuvinte vechi decît cu ortografia lor originală. Brunetiere, într-un articol publicat în „Contemporary Review” face din elenismul lui Leconte de Lisle una din caracterile poeziei noi în opoziție cu romantismul și în special cu Hugo: „in nici o parte din *Légende des siècles* nu se văd bucăți inspirate din mitologia, tradiția sau istoria greacă” dacă părerea e prea absolută totuși însă e drept că numai artiștii contemporani au înțeles și iubit în adevăr arta greacă; romanticii infundăți prea mult în evul mediu, prea idealiști n-au putut să priceapă îndeajuns forma clară, armonioasă, nițel materialistă a artei vechi.

Geniul echilibrat al Greciei deși atît de iubit de Leconte nu s-a absorbit însă cu totul; și printr-un contrast curios el reînviază în multe din poemele lui tocmă civilizația cea mai opusă elenismului. Poate că origina lui l-a pregătit să înțeleagă și să exprime atît de bine, acea măreție sălbatecă a naturii tropicale, pădurile ei imense, vegetațiile ei curioase.

Le grand fleuve, à travers
les bois aux mille plantes.
Vers le lac infini roulait ses
ondes lentes,
Majestueux, pareil au bleu
lotus du ciel.¹⁵⁾

Leconte de Lisle a iubit acea civilizație imensă pe care riul sacru a oglindit-o în valurile lui, acel popor al cărui formidabil sistem filozofic concepe universul ca succesiune infinită de aparențe al căror termen fatal e neantul absolut și identificîndu-se acelei naturi bogate, veșnic în fierbere, a dat expresia cea mai sensibilă panteismului primitiv:

Telle, la vie immense,
auguste, palpitait.
Rêvait, étincelait, soupirait et
chantait;
Tels, les germes éclos et les
formes à naître
Brisaient ou soulevaient le
sein large de l'Etre.

Influența ideilor care caracteriză începutul acestei jumătăți de secol se vede în poezia lui Leconte de Lisle, exactitudinea detaliurilor, culoarea locală, admirabila pătrundere a vieții popoarelor primitive, fac poemele lui demne de „secolul istoriei”. Această precizie în exotismul lui, care deși nu e decît o continuare a unui caracter romantic, e marea deosebire dintre opera lui artistică și cea a predecesorilor săi. Victor Hugo, în *Légende des Siècles*, face istoria morală a omenirii și evoacă civilizațiile trecute dîndu-le sentimentele și ideile lui,

nu căutînd să le înțeleagă astfel cum ele au fost. Leconte de Lisle n-a văzut în evoluția istorică a omenirii decît niște spectacole, pe cari însă le-a produs cu o știință enormă, și civilizațiilor, moravurilor, acțiunilor pe cari le-a evocat, el a încercat să le dea forma lor adevărată, obiectivă nepunînd nimic din el însuși. Această influență a criticii istorice e vizibilă cu deosebire în felul cum el a înțeles cosmogoniile popoarelor vechi. „Știința istorică a ajuns să înțeleagă că orice concepție de viață a fost odată adevărată, că omul are «une catégorie de l'idéal» care a fost satisfăcută printr-o serie de visuri asupra originii și sfîrșitului lumii în armonie cu progresul civilizațiilor”. Leconte a simțit și a exprimat aceste mituri astfel cum le credeau sufletele barbare sau mai culte ale popoarelor cari în timpurile vechi au căutat să dea o explicație naturii ce-i înconjură, și în poeziile lui trăiesc și Grecii cu visul lor de frumusețe și Germanii cu teogoniile lor barbare și India cu speculația ei fantastică.

Raporturile științei cu arta au preocupat de bună vreme pe Leconte. „Artă și știință, zicea el, mult timp separate, trebuie să se unească, fără însă să se confunde. Una a fost revelația primitivă a idealului conținut în natura exterioară, cealaltă a fost conștiința lui rațională și expunerea lui clară; dar arta a pierdut acea spontaneitate primitivă și știința trebuie să-i aducă aminte sensul tradițiilor uitate pe cari însă ea să le revie în forme care îi sînt proprii”. În *Poèmes antiques* primul lui volum, el evoacă viața tragică a Hypahiei care a suferit martirul științei și a murit pentru zei păgîni: căci în ea Leconte vedea unit „Le souffle de Platon et le corps d'Aphrodite”, vedea simbolul unirii științei cu poezia. În felul cum Leconte a înțeles rezultatele științei, vedem deosebirea fundamentală între artist și savant: căci pentru el istoria sînt caracterile, pasiunile cari au produs evenimentele, sînt oamenii însuși în acțiune, văzuți și evocați cu diferențele lor individuale: iar nu ca pentru savant o simplă succesiune de formule, de legi care explică evenimentele fără însă să le reprezinte.

În reprezentarea sensibilă a fenomenelor consistă arta, știința le reduce la legi generale exprimate în termeni abstracți. S-a zis că știința distruge poezia: explicînd toate fenomenele, reducînd natura la legi banale ea alungă misterul fără de care poezia nu poate exista. „Dar dacă poezia ca știința este o interpretare a lumii, interpretările științei nu ne dau niciodată sensul intim al lucrurilor pe care ni-l dă interpretarea poetică; căci ea se adresează unei facultăți limitate nu omului întreg. Iată de ce poezia nu va pieri niciodată”¹⁶⁾.

Ce expunere științifică a lucrurilor poate să înlocuiască acea senzație pe care ne-o dă poezia:

La grande Ourse, archipel de
l'océan sans bords
Scintillait bien avant qu'elle
fût regardée
Bien avant qu'il errât des
pâtres en Chaldée
Et que l'âme anxieuse eût
habité les corps.

Și chiar dacă știința cu explicațiile ei alungă misterul din natură, oare concluziile ei nu sînt veșnic misterioase? La marginele universului pe care știința îl pricepe se întinde fără margini veșnicul necunoscut, pe lîngă el toată cunoștința omenească nu e decît o lumină tremurîndă în mijlocul întunecului infinit; și acest necunoscut care ne învalăie, acest mister metafizic nu-i oare mult mai poetic și mai emoționant

decît miturile clare. Sigure ale religiilor antropomorfe. Acolo unde omenirea nu vedea decît acțiunea unui zeu în care fenomenele își aveau sfîrșitul, știința arată curgerea lor veșnică fără început în trecut, fără sfîrșit în viitor, și misterul care le învalăie originea și natura poate fi întotdeauna izvorul oricărei poezii. Dar în domeniul ei oare știința nu-i compatibilă cu expunerea poetică? Oare descoperirile astronomiei nu sînt mai mărețe decît cerul limitat și impenetrabil al cosmogoniilor trecute. Bolta cerului desfăcută într-o mulțime de lumi cari se prelungesc în infinitul spațiului și al timpului, veșnica evoluție a acestor lumi, cari plecînd din chaosul primitiv ajung locul de dezvoltare al inteligenței conșiente și în agonia lor tragică. Servind de început unei noi evoluții, nu-i oare una din corupțiile cele mai frumoase pe care inteligența le-a găsit?

Această curgere veșnică infinită a lumilor siderale, această palpitare imensă a energiei nu-i oare măreție? dar superba idee a unei evoluții care de la organismul cel mai inferior pînă la om, nu vede decît seria continuă a unor schimbări determinate de forțele naturii, nu-i oare mai poetică, mai frumoasă decît creația mitică? Desigur procedurile științei nu pot fi niciodată compatibile cu expunerea poetică, dar însă ceea ce pot fi sînt rezultatele ei. „Știința ca să inspire arta trebuie să treacă din domeniul cugetării abstracte în acela al imaginației și al sentimentului”. În această unire reciprocă a artelor și a filosofiei Guyau vede pentru omenirea viitoare forma unei noi religii și marii poeți, marii artiști vor fi imitatorii acestei religii fără dogme. „Les religions dogmatiques vont s'affaiblissant; plus elles deviennent insuffisantes à contenter notre besoin d'idéal, plus il est nécessaire que l'art les remplace en s'unissant à la philosophie, non pour lui emprunter des théorèmes, mais pour en recevoir des inspirations de sentiment”¹⁷⁾.

Leconte de Lisle a încercat această unire a științei cu arta, afară de evocarea tablourilor vieții trecute care nu i-ar fi fost posibilă fără ajutorul ei, el i-a imprumutat, cu deosebire modul ei obiectiv de a privi evoluția omenirii, a vieții. Arătîndu-l ca produs al unei plante pierdute, cu sistemul din care face parte, într-o imensă nebuloasă, care făcea din om centrul universului. L-a făcut să vadă eternitatea și puterea forțelor naturii pe lîngă cari acțiunile lui sînt nimic și i-a redus mindria arătîndu-i succesiunea evolutivă a formelor, manifestarea aceleiași energii care de la cele mai obscure ale ei începuturi se continuă gradat pînă la inteligența conștientă. Această idee a unității speciilor în natură a schimbat cu totul modul de a privi celelalte forme ale vieții. Animalele nu mai sînt ca în timpul lui Descartes niște automate, în conștiința lor obscură vedem mișcîndu-se germeii acelorași idei și sentimente cari fac suferințele sufletului omenească. Leconte de Lisle a dat acestei idei abstracte forma cea mai sensibilă, a priceput crîmpeile de dorinți cari frămîntă creierul lor și evocîndu-le cu măiestrie neîntrecută, a executat acele tablouri puternice unde viața imensă circula cu toată puterea și măreția ei.

¹³⁾ Și arta clasică e impersonală, nu-i nimic particular, personal în tragediile lui Corneille sau Racine, dar impersonalitatea aceasta e cu totul omenească. Între peisagiurile lui Poussin sau mariele lui Claude Lorrain, unde natura nu există decît servind de cadru unei acțiuni omenești și între tablourile lui Pissaro sau Monet diferența e normală (n.a.).

¹⁴⁾ Numai ea supraviețuiește imuabilă, eternă (fr.).

¹⁵⁾ Poèmes Antiques, p. 331

¹⁶⁾ M. Arnold în Guyau, *Les problèmes de l'esthétique contemporaine* (n.a.).

¹⁷⁾ Guyau — *L'art ou point de vue sociologiques* (n.a.).

(Urmare din pag. 1)

cipă oamenii uzinelor și oamenii ogoarelor, întreaga noastră suflare — iată-l aici, în fața noastră. De îndeplinirea la timp și în bune condiții a tuturor sarcinilor pe care ni le-a încredințat partidul depinde acum belșugul roadelor. De felul cum au fost executate arăturile și însămînțările, de cît superfosfat și azotat a fost incorporat în sol, de felul cum au funcționat arterele de irigații, de soiul semințelor, de munca și de grija noastră, de toate acestea depinde acum succesul. În grîne urcă sevele pămîntului și cîntă fluiercele luminii. În bogăția grinelor este munca fără preget a oamenilor pămîntului. Dacă au muncit bine — și sîntem siguri că au muncit bine — să le aducem cuvenită cînstire.

Emoția ne sporește bătăile inimii privind cum soarele aduce zorii pe cer și ciocîrliile triluri nemeșugite în văzduh se zbunguie deasupra mărilor de fertilitate. Urmărim în ziare, la radio, sau pe drumurile fierbinți dintre holde, fascinantă bătălie a recoltării, în care se conjugă efortul oamenilor cu potențele mașinilor și ale pămîntului. Rezultatele record ale atitor cooperative din Dobrogea ultimilor ani ne fac să privim și să așteptăm cu încredere cifrele producțiilor la hectar din acest an. Știm că în Dobrogea statul a investit cu consecvență valori imense pentru recolte tot mai spo-

ROADELE PĂMÎNTULUI

rite. Aici, în Dobrogea, se află cel mai mare sistem de irigație din țară și poate din Europa. Ne amintim indemnurile rostite de secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, în cuvîntarea ținută la ziua recoltei anul trecut, registrul larg de posibilități pe care ni le-a arătat pentru creșterea substanțială a producției agricole. Așteptăm, deci, ca recoltele din acest an să răspundă acestei înalte griji, pe care o împărtășim cu toții.

În Dobrogea, în Cîmpia Romană, în toate ținuturile României ne ulem privirile de aurul spicelor, participînd trup și suflet, la campania griului. Putem spune, și nu e o simplă metaforă, că griul este în noi, poruncă și viață, din toate timpurile și de cum ne-am născut. Metamorfoza griului, de la sămînța intrată în glie și pînă la piinea cea rumenă și caldă așezată pe ștergare înflorate — este prima lecție pe care o învățăm. Este prima lecție prin care ne explicăm rostul muncii, frumusețea pămîntului și strălucirea soarelui. Este cea dintîi învățătură despre patrie. Cu uneltele și iscusința oamenilor, cu uzinele și ogoarele ei. Cu această înțelepciune a strădaniei și a roadelor, ne îndreptăm în viață, făurîndu-ne fiecare o menire de a fi folositor societății și această menire ne face solidari în eforturile noastre comune de a spori bogăția de valori materiale și spirituale a patriei noastre socialiste. Se înfrățesc în același ideal uneltele, spicele și cărțile. Să aducem din nou un elogiu muncii avîntate a tuturor în aceste zile fierbinți din preajma Conferinței Naționale a Partidului!

PERIPLU ÎN DELTĂ

Drum vechi, cunoscut mie de-a latul cimpiei getice, pe șoseaua Tulcii, printre unduirile verzi, proaspete ale lucernei și griului și tarlale vopsite în cenușul cald al pământului arat de curind. Prin holde trece un fir de vînt, valuri de spice schițează o mișcare ondulatorie, la stînga dorm, roși de vreme, Hercinicii...

Vecinul meu de autocar, un suedez cu barbișon roșcat, cu ochii la pîndă după păsări, observă, într-o franceză agreabilă, că tenta aceasta a cimpiei dobrogene este cu totul deosebită de fața brumată și nițel mohorîtă de a acelor de brad din țările Septentrionului, poate de-aceia la Muzeul Nordului din Stockholm portul laponilor e un desfrui de roșu vesel și alb. Un ceas mai tîrziu, plecam din Tulcea pe dira de aur a soarelui topit în brațul de mijloc, spre Sulina. De la intrarea în Deltă, binocurile și teleobiectivele intră în funcțiune. Nici n-am trecut bine de ultimile așezări ale orașului că păsările specifice acestui ținut fără pereche au și început să săgeteze văzduhul — „ein Klein Cormoran“, strigă entuziast dl. Rokitansky (doctor în științe, drept, filosofie, directorul departamentului zoologie din Muzeul vienez de istorie naturală — avea să-mi spună mai tîrziu, cînd ne scăldam într-o baie de lumină reverberată pe ghiolul Roșu, că regăsește Dunărea de-abia pe meleagurile noastre „la Viena e plină de necurătenii și cenușie“, albastră era doar inchipuirea lui Strauss...), o pasăre iute, neagră, ascuțită ca un fus, se pierde în sălcet, urmărită de zeci de binoculi. Ne apropiem de Maliuc, Petru, cirmaciul, își indeasă pipa „Ropp“, amintire de la un englez — „și ăla, domnule mort după păsări, spunea să-i scriu cum le zice pe românește într-un caiet cu scoarțe de șarpe, m-am șters eu cu bumbacu, da' tot eram plin de ulei, i-l-am murdărit, nu s-a supărat, cred că se supăra dacă nu-i scriam“. Minji albi, caligrame delicate pe pinza pădurii, zburdă pe un tăpșan, o fată în uniformă de liceu trece pe lângă ei dreaptă, cu demnitatea grațioasă cu care trec purtătoarele de ofrande pe vechile vase eline. Mila 24 — fluviul bate în postamentul blocurilor de la Maliuc, un copil cu cap de Tonitza ne face semn cu mina de la etajul II, din unghiul în care m-a așezat volta vaporului am impresia că sălciile cu ramuri căzătoare i-au intrat pe fereastră. Dl. Kesteloot se așează lângă mine, pe lavița dintr-o scîndură grosolană, și-mi ține o lungă și pătimașă disertație despre Branta rufficollis, aprob politicos, ca un ignorant ce sint, dl. Kesteloot e din ce în ce mai îndrăgostit — „eh bien, mon ami, le crime c'est le crime, l'on tue un homme ou un animal, il y a toujours de l'assassinat“. Foarte tîrziu aflu că pasărea cu dublu nume latinesc e gisca cu gît roșu, specie într-adevăr

pe cale de dispariție. Nu e singura, la fel se întîmplă și cu vulturul păsărar, zice un francez foarte tînăr, cred că nici douăzeci și șase de ani, profesor la Facultatea de științe din Paris, omul a ucis cu nesăbuită și acum e greu să se refacă ce s-a pierdut. Mă gîndesc la „Mondo Cane“ — tragedia marilor broaște testoase din Pacific. Din fericire, delta noastră rămîne încă un paradis al necuvîntătoarelor.

...În amurg, pe covertă. Povești academice Rudesco : „În 48, 49, 50, ani de-a rîndul, am cutreierat delta de la un capăt la altul. Era iarnă, numai iarna se putea lucra la prospectarea potențialului stufoș, luam doi oameni de nădejde, pescari care cunoșteau toate cotloanele și, cu busola în mină, o luam peste baltă, după linia de pe hartă. Poposeam, tăiam și făceam cuiburi de atît pe atît, cîntăream (duceam cîntarul de mină pe sania trasă cu rîndul), notam. Se termina stuful, începea papura — notam totul. Noaptea se întîmpla să fie și zece, cincisprezece grade minus. Tăiam stuful într-un cerc și făceam focul la mijloc. Tot din stuful ne făceam și paturile, ne înveleam cu cîte o manta și cu pufoaica... M-am ales cu un reumatism zdravăn. În Pakistan, pe Brahmaputra, în deltă, am dat peste altfel de locuri. Era tot în mai, venea musonul, apele creșteau cu 12 metri într-o săptămînă, nu te mira, nu-ți poți da seama ce e musonul dacă nu-l simți, și trebuia să terminăm repede, cit era apa scăzută. Crocodilii știau că stau la apă mai adîncă dar prin stuful am fi putut da peste tigr!“

De pe vasul-bază cad în apă, pînă aproape de noi, fantastice coloane de lumină, despletite în tremurul valurilor. Ursa Mare rotită în oglinda neagră a fluviului. Lună ireală, izvorul luminii lăptoase care curge peste masa grea a stufului, peste nava care ne urmează, cu toate luminile aprinse, dar fără nici un om, nicăieri, fantastică în aburul străveziu care o înconjoară ca un halo, replică dunăreană la mitul Olandezului zburător, iarăși luna, topită în ape, serpi subtili de argint, atît de sprintări încît gîndul îi asociază numaidecît cu jerbele strălucitoare de cîvinte din „Lunes en papier“ a lui Malraux. Linistea curge pe lângă corabie odată cu foșnetul mingiilor al fluviului.

...Înnoptăm pe ghiolul Merhei, la cîțiva kilometri de colonia de pelicani de la Roșca. Apa bate egal, ca un orologiu, în bordajul pontonului. Din cușeta de sus, vîd prin hubloul rotund ca un ochi de cucuvea pădurea de trestie legănată. Stăm pe o „locuință lacustră“ și, dacă ar ploua, nimic n-ar fi mai baco-vian decît integrarea aceasta în elementul lichid. Dimineața, în cîteva zeci de bărci, pornim spre colonia de pelicani. Își au

storiștea la vreo trei kilometri pe care îi facem în bărci lipo-venești, date cu catran și im-biesite de miros de pește.

Drum pe cărări de apă, perdede, o junglă de stuful, ochiuri de baltă, stătută, nuferi — cupe galbene, talgerle frunzelor se răsfrîă pe largi arii mișcătoare. O civlice trece în zbor fulgerat, de pe urma noastră rămîn creste de apă ca niște solzi uriași, risipiți numaidecît în cioburi. Peste lac zboară cinci mari giște albe, Anser anser, evoluție în formație strînsă, planoare superbe, care descriu volute ample în cerul de o a-dincime fără hotar. Straniu în acest regn al păcii e numai motorul bărcii noastre, „Johnson“ — 9 H.P., blestemat făcător de zgomot. Drum îngust printre sălcii și stuful, cit să încapă o lotcă împinsă la ghionder. Copastia strîștește tufe de izmă, mirosul crud, îmbătător, urcă în văzduh. Stirici roșii, Ardea purpurea, se înalță greoi la trece-rea noastră. E pretutindeni o infinită foșgăială în adîncul viu al deltei, libelulele dorm pe cucuta crestată, vorbim în șoaptă ca în preajma ofierii unui rit, interstiții de soare și umbră, flori albastrii-palide, mai delicate decît miozotidul poartă în corole roua dimineții, pulsează pretutindeni fauna minusculă a bălții, „fiica mîlului primordial“, cum spunea Sadoveanu. Împingem pe rînd la ghionder, cei doi doctoranzi din Transilvania, lipoveanul și cu mine, drum nesfîrșit pe o arie de rizafcă, Stratiotes aloides, plantă cu aspect de cactee, vechi de cînd lumea, rămășiță din Jurasic, cu trei petale cerate, albe ca gusa porumbelului, aiurea se găsește foarte greu, e adevărată curiozitate a naturii. Aici frunzele ei drepte ca niște săbii zimțate umplu un pogon, două, cinci, țepene, purtînd din loc în loc broscu-verzi, cit palma. Mirosită, din albul candid al florii se degajă un duhnnet greu de baltă. Pescarul a mai fost pe aici, în două rînduri, cu trei-patru ani mai înainte, nu era atîta rizafcă și nici atît de adîncă apa. Dinamica deltei se conduce după legi tainice, fața bălților și a codrilor se schimbă de la an la an. În tot acest timp de opinteli gîfuite, rînd pe rînd la ghionder, odihnindu-ne doar cînd fotografiem, de-a lungul acestui tîrîș peste rizafcă prin mirosul greu dar tonic de mil, de ierburi putrede, de bulbuci de metan, printre stînjenei galbeni de baltă, așteptăm ca pe o minune, zborul pelicanilor. Iată-i în plină bătaie a soarelui de amiază, fulgerări albe, apoi căderi negre pe boltă, plutesc majestuos, nu semeț ca vulturul, ci majestuos, ca și cînd s-ar dezlipi pe vecie de regnul bihilit de dedesubt, ca să-și caute alt loc de sălaș, pe

plaiurile cerului. Arar, o fluturare de aripă, doar zbor strîns, alb-negru, în ritmul lent al cernerii de lumină, încît prăvălirea zmucită a unui stîrc purpuriu pare o blasfemie.

...Înapoi. Săgeți negre, ulii păsări, ulii cenușii. Baronul Reille ne arată, în stînga, o colonie mixtă, pelicani creți și mici cormorani negri. Apoi cocori — trecerea lor pe cerul deltei îmi aduce aminte de versul unei poete, „negre serpentine pentru balul toamnei...“. De pe puncte înălțimea unui bloc cu două etaje, delta se vede pînă la impactul cu cerul. Stuful în toate nuanțele de verde, stuful cafeniu, de anul trecut, cu pa-năse roz ca penele egrete, pa-jiști întregi de flori galbene, Cuibărite lingă maluri, cimpuri de nufăr, complement acvatic la rapia sălbatică de pe pămîntul tare. Cît sintem de departe, cu luneta tot poți urmări zborul pelicanilor, ceasuri întregi de vinzocală prin aer, cine știe, i-o fi speriat năvala oamenilor într-un spațiu de-prins cu liniștea. Mai tîrziu, pe canalul Ivanca, străbătînd cu nava imense pustietăți, aveam să întîmpinăm pretutindeni aceeași liniște de capăt de lume. În jurul unui punct trigonometric înnegrit de ploi, o cîrcă de vaci, pete vesele, albe și roșii, cu zecile, pe fondul stufului întins în patru zări. Jur împrejur, toate nuanțele cu puțință de roz, galben și verde, mai ales verde, verde de mugur, dulce și catifelat, verde, de brad, aspru, bărbătesc, verde-palid de ierburi înalte, cu foaia ca briciul, de savană, zece ceasuri de drum, păduri întregi de sălcii supte de visc. În forfota de pe larga punte cu umbrar naturalistii din Europa și din America, specialiști reputați în ecologie, ornitologie, protecția naturii. Și printre ei, oameni a căror profesie inițială a fost cu totul alta dar pe care dragostea de natură i-a apropiat de păsările cerului : dl. Yeatman din Franța, de meserie inginer de mine, autor totodată al unui tratat celebru despre avifauna Europei, Antoine Reille, profesor universitar de fizică, mare ornitolog și vînat de-a călare, magistratul Tom Lobret, descendent din hughenoti refugiați în Olanda, armatorul Van Marle, K.W.L. Bezemer, de profesie istoric naval, specialist în bălțile pe apă, din al doilea război... Români și străini, sint toți îndrăgostiți pătimași de păsări și de mirifica deltă română, întinsă cit vezi cu ochii în liniștea-i de geneză.

...Înapoi, pe drumul de apă al Tulcii. În dreapta un sat întins pe aproape un ceas de cale. Traficuri la timpla caselor, cele două motive esențiale ale așezărilor din inima deltei: simbolul solar și simbolul calului marin — „murgul hipocamp“, cum îi spunea Rimbaud. Culori dulci, de pastel, complementare cu floarea de salcîm și cu candelulele socului. Peste puțin, orașul avea să ne primească cu suier de sirenă despletit peste imensitățile deltei.

AL. MIHALCEA

ARPEGII

nisipul și iarba

Orice pierdere e o transformare. Lucrurile. Imobiliile lor prezentă. Le simțim mai întii utilitatea, folosindu-le pînă la uzură ; în cele din urmă, cînd aveam revelația valorii lor estetice, bătrîne și ele fiind, le schimbăm distribuția în spațiul locuibil, dar...

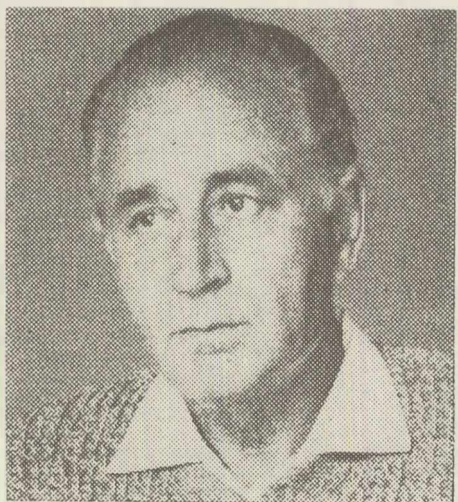
Fericirea de a nu fi luat parte la vinătoria bibelorurilor. De a fi înapțintru tezaurizarea micilor fragilități costisitoare care sufocă, prin artificialitate, camerele. Fericirea de a suride într-un interior pur, unde lucrurile n-au greutate ci înconjoară doar, discrete, cearcănul unui gînd.

Am cunoscut pe cineva care li s-a subordonat. O femeie. De dimineață pînă seara le înconjură cu o dragoste de avar. Treptat, obiectele, pînă atunci neutre, au început să-i acapareze sentimentele. Pierzîndu-și condiția ele au redimensionat interiorul izolîndu-și victima în sfera unei mari singurătăți.

Am pierdut vremea contemplînd în neșire iarba. Dar am pierdut-o ? Acest fir este însăși grația. Așteptam. Să vîd producîndu-se o iradiere a puterii ce sălășluiește în interiorul tulpinii, să aud seva, nu știu. Presimțeam numai că inocența are ceva să-mi spună. Că lenta legănare a firului suprimă, poate, sterilitatea ierbii ; rostul ei este mai mult decît unul strict decorativ ; din eroare am risipit roua. S-a produs o devitalizare a strălucirii : culoarea a prins să ardă, tot mai mult, tot mai mult ; da, nu există culori pesimiste. Vîd un fir pe jumătate galben : lumina, prea intensă, poleiește pereții, încît firul intră în moarte somptuos, melancolizînd pe amurgul clorofilci. Am surprins un lucru formidabil : picătură cu picătură, firul de iarbă devine gîgașă moleculă de nisip. La intersecția cu plaja. El înfloreste astfel pentru prima și ultima oară.

Așa am întîlnit nisipul : căutînd consecințele ultime ale dispariției firului. Aceași confesiune, sufletul nostru imprimă nisipului mișcări necunoscute, lente și spectaculoase, patetice și ondulate, ah, iluminarea inerteității neliniște, totuși. Aici uităm de gînduri, de așteptare, plaja, incandescență, este o victorie a jocului. Această epură a contururilor, această exuberanță, ne pierdem vîrsta într-o lăcidă bucurie. Ne pierdem vremea celebrîndu-ne trupul. Dar ne-o pierdem ? Iată-l, suplu și întunecat, dînd inutilitate orbitoarei sterilități a nisipului.

CARMEN TUDORA

DOBROGEA CĂLĂTORIILOR

Dobrogea a fost la origine Marea, Constanța și Universul. A însemnat prima mea evadare din limitele județului unde mi s-a înscris nașterea și primul drum spre toată lumea. Ceea ce spun e o afirmație, nu o metaforă. Se putea și altfel, dar vreau să declar adevărul : eu unul m-am început descoperirile geografice pornind pe Mare, de la Constanța, odată, la ora nouă seara. N-aveam decît șaptesprezece ani, vîrsta cînd nimic nu se uită. Și astfel, ceva a rămas pe viață.

Pînă atunci Marea fusese pentru mine limitată la întinderea portului. N-am cunoscut, în copilărie și în prima adolescență, desfătare mai prlungă decît să colînd cheiurile și să privesc vapoarele, absorbînd cu o patimă încă înconștientă aerul pe care ele îl aduceau din acea „toată

lumea“ atît de visată și nedescoperită nici pînă astăzi. Mai tîrziu m-am mulțumit cu plaja. O cunosc toată, tot lungul Dobrogei, de la Sulina pînă la Vama Veche, și încă o altă parte. În ea am găsit rampa de lansare spre tot ce mi-a fost imposibil să fac într-o singură viață, destul de generoasă cu mine, și destul de nedreaptă. Simt Marea de la Hirșova, cînd îi întîlnesc primele valuri, solidificate dar nu imobile. Ele se leagănă de-a lungul Dobrogei, suplinindu-mi navigațiile numai închipuite.

La o nedreptate n-am să răspund cu alta. Dacă Marea a devenit o nostalgie, Dobrogea rămîne o țară, plină de lanuri, de pomi, de lucrări ale omului și de fîgăduințe. Ferice acela care vine la ea să se îndestuleze, sperînd încă în călătorii imposibile !

RADU TUDORAN

MARCEL CHIRNOAGĂ

Impotriva secetei

Ca și cum lucrul s-ar fi petrecut cu adevărat, nu izbuteam să-mi înving impresia că o vedeam jucind o comedie, pe care o cunoșteam în toate amănuntele ei, pină și în clipirile ochilor, sau în pauzele scurte, cînd își căuta cuvintele. Era de nerecunoscut. Nu mai plîngea ca în întîlnirile noastre de pină atunci, ceva parcă se uscaseră în ea, și glasul avea alt timbru, ascuțit și strident. Nu-i mai puțin adevărat că de data aceasta neliniștile mele în privința Malvinei încetaseră. În ultimile întîlniri se amestecase ura mea, de care mă îngrozisem, poate fiindcă nu reușisem să-i identific cauza. Acum eram departe de toate, gîndurile care mă mai încercau deveneau repede neputincioase, nu mă mai puteau atrage în jocul lor. Se prefăcea sau nu, era umbra ei, de altădată sau numai dimensiunea cea mai disperată și mai nenorocită? I-am spus, ridicîndu-mă într-un cot, să-mi iau țigara: nu ești de loc datoare să te spovedești. Dacă simți totuși nevoia, te ascult. S-a sculat de pe scaun și s-a aplecat asupra mea. M-a sărutat pe gură, sprîjinindu-se cu minile de pernă, iar eu am împins-o ușor la loc, fără nici o rezistență, spunîndu-i: mai crezi, Malvina? Nu-ți dai seama că ceea ce-am fost mai înainte este un fel de istorie? Taci! a strigat ea. Și, în timp ce a început să vorbească, neatent la cuvintele ei, am urmărit-o în voie, fiindcă nu se uita la mine, ci undeva, jos, la picioare. Mi se dezvăluia, mai mult ca oricînd, o ființă lipsită de stabilitate. Frumoasă, deșteaptă și capabilă să umple cu bucurie tristețea altora, era un partener minunat atunci cînd voia. Dar numai atît. Acum mi se părea insignifiantă, gata să lungească în orice moment, lipsită de demnitatea aceea feminină, așa cum mi-o închipuiam eu. Firea ei, cunoscută mie atît de bine, avea ceva schimbător și fals, ea nici nu mai era în stare să renunțe, să aibă curaj, chiar atunci cînd se simțea învinsă. Era un gol, un gol interior de neînlouit, pină și cuvintele, împerecherile lor, nu mai aveau consistența de altădată.

Cînd a tăcut, am pus-o să repete ultimele cuvinte, le-a silabisit, spunîndu-mi că aveam dreptate, ea trebuia să rămînă cu Datcu, fusese doar alegerea ei, într-un moment de rătăcire, bîncînteles, dar asta nu-i diminuea cu nimic vinovăția. I-am făcut semn să continue. O ascultam, și nu-mi mai dau seama dacă un cuvînt de al meu a determinat-o să ajungă din nou la Datcu, sau ea venise cu acest gînd, să se potolească singură, povestind. Într-o zi, a început cu vocea mai scăzută, frămîntîndu-și minile, m-a întrebant cine sint. Eu cine sint, și cine sint ai mei. De fapt, mi-a spus imediat, că se întrebă pe el, eu nu sint în stare de asemenea răspunsuri. Neprăbdarea lui sau furia, pornite de la simpla mea prezență, mă molipliseră parcă și pe mine, și i-am spus că n-am nici o dorință să-i determin existența, să i-o transform. S-a ridicat din pat, a aprins lumina și și-a tur-

nat un pahar cu apă. După ce l-a băut, s-a șters la gură cu mineca pijamalei, plescînd din buze, apoi s-a așezat pe marginea patului, întinzînd mîna spre mine. M-am ferit, cred că arătam groaznic, m-am ridicat din pat și i-am spus să nu mă atîngă. Apoi mirosul miinilor lui, spălate cu un săpun scîrbos, de care nu s-a despărțit niciodată, și vorbele șuierate — de ce să nu te ating? ba am să te ating, chiar acum! — de care îmi amintesc, m-au umplut dintr-o dată de o silă cumplită. Am să-ți povestesc tot, Matei, față de tine n-am ce mai ascunde, dar atunci am întins minile cu atîta ură, încît, dacă aș fi avut putere, l-aș fi sugrumat. Să nu mă atingi, îi spuneam, dar era inutil, întotdeauna în astfel de clipe mă cuprinde senzația că mă despart de trupul meu, îl abandonez, salvîndu-mă. Înțelegi? Am închis ochii și i-am deschis imediat, în semn că înțelegem. Nu simțeam decît o arsură puternică mai jos de tîmplă, a continuat ea, lăsîndu-și iar capul în jos, aproape de genunchi. Erau dinții lui care mi se înfigeau în lobul urechii și, în momentul acela, am început să rid, tot mai tare, în timp ce el slăbea strînsorea. L-am împins la o parte, continuînd să rid, și m-a întrebant ce mă apucase sau dacă mă țicnisem. Da, i-am răspuns, s-ar putea, dar ascultă! Și i-am spus tot, absolut tot, afară de numele tău. S-a dat iar jos din pat, a făcut cițiva pași spre ușă, și eu am închis ochii. Nici n-am simțit cînd s-a întors. M-am trezit cu mîna lui în păr, strîngîndu-se ca un clește. M-a ridicat spre el și mi-a poruncit să deschid ochii. Fața îi dogorea de căldură, mirosul corpului său transpirat umplea aerul. Am făcut ochii mari, nu-i vedeam decît fruntea pe care se scurgeau picături de sudoare. M-a pus să repet și i-am repetat, am spus doar primele fraze, apoi a început să mă lovească. Continua să mă lovească și eu tăceam, tăcerea aceea a mea parcă l-a îndirjit și mai mult. Tot timpul nu m-am gîndit decît la tata, să nu țip, să nu audă, îmi spuneam, strîn-

gînd din dinți. Mă mai ascultî, Matei?

I-am spus că da, o ascultam, dar în realitate cuvintele ei nu mai aveau nici o importanță, nu mai exista nici măcar curiozitatea de la început. Mi-l închipuiam pe Datcu, înoremenit în poziția în care se afla, lingă patul lor, cum zicea ea, încremenit și gol de gînduri, întrebîndu-se ce mai putea face. În ochii lui erau teama și umilința, se adunaseră acolo dureri, povestea Malvina, și ea se infuriera tocmai din cauza acestei umilințe, surprinse în privirea bărbatului pe care nimeni nu l-ar fi putut bănuî de un astfel de sentiment. Poate ar fi mai lovit-o, dar ea credea că Datcu își dăduse seama că era inutil, nu se mai simțea în stare să-și terfelească încă o dată astfel demnitatea bărbătească. Și atunci, la asta ea nu se așteptase, el s-a întins pe pat, a început să tremure cu spasme, încît a speriat-o. A încercat să-l liniștească vorbind, dar el n-a vrut s-o asculte, a întins minile, să fie lăsat în pace, să-și continue hohotirile acelea uscate, care nu erau plîns. Și ea l-a lăsat, totul a durat aproape o oră, și încet, cumplit de încet pentru Malvina, care aștepta cu minile la piept, în fața patului, acea forță din el ce îl zvîrcolise s-a topit, și vocea i-a devenit firească. Înțelegi, Matei, mi-a fost milă, n-am avut niciodată ca atunci un sentiment atît de puternic. Am stat acolo, nemișcată, pină ce el a adormit și, privindu-l, am simțit că nu mai puteam să-l părădesc. De aceea am venit acum, să-ți povestesc totul, ca să înțelegi, fiindcă acum îmi dau seama că omul acesta nu mai poate trăi fără mine dacă a acceptat un asemenea compromis. Acum, cînd tăcea, cînd spusese totul și se uita la ceas neliniștită, nu-mi mai puteam imagina decît patul lor larg, cu cearșafuri scrobite, în care Datcu, întins cu fața în jos, sforăia aproape muzical, într-o totală relaxare și, alături de el, silueta ei pe care nu o puteam compune exact, în cămașa lungă și albă, ca odihna și liniște. N-o mai uram, pentru că propria mea

în absența

umilință nu mai exista, Malvina devenise o prietenă cu care puteam să discut fără sfială orice și să-i dau dreptate, ascultîndu-i justificările. Dar oare era numai atît, nu mă înșelam? Fiindcă îmi aduc aminte că atunci, cînd s-a ridicat, punîndu-și pardesiul pe ea, am avut senzația unei mari și dureroase pierderi.

Mai tirziu a intrat bătrina și mi-a adus mîncare.

Bătrînul, ascunzînd cutia de șah la spate, m-a găsit încă stînd la masă și vorbind singur. Mi s-a părut că ai musafiri și eram gata să mă întorc, a zis el. Nu, n-am pe nimeni, mi-am amintit o poezie și o recitam, i-am răspuns mințind. Nu-l mai văzusem de cînd stăteam în casă, doborît de o gripă cumplită. Bătrînii mei nu se fereau, împotriva sfaturilor medicale, ce-i avertizau cit de periculoasă poate fi gripa la vîrsta lor, ei făceau mereu glume și mă îngrijeau atît cît puteau. Astăzi arăți mai bine, a zis, așezînd piesele pe tabla de șah. Și el arăta altfel, mai bronzat parcă, zilele petrecute la niște rude de la țară îi făcuseră bine. În timp ce vorbea își mișca sprîncenele stufoase și negre, obrazul plin, falcile mari, canine. Mirosul de tutun se răspîndea în jur la fiecare mișcare a corpului, un miros plăcut, bărbătesc. Am jucat mai multe partide și m-am lăsat bătut, spre bucuria lui. Era aproape miezul nopții cînd m-am culcat. Toată noaptea n-am văzut decît capul plecat al Malvinei, ceafa ei albă, arcuită spre genunchi, și rotunjimile genunchilor, cu degetele tresărînd pe ei la fiecare vorbă, și minile mele căutîndu-le mereu. Îmi dădeam seama că visam, mă răsuceam pe altă parte furios și rușinat, dar, cum închideam ochii, căldura aceea zgomotoasă din adîncurile mele mă mîna din nou, îmi întindea minile, îmi zvîcnea tot corpul într-o mișcare plăcută și stupidă.

În primele zile, Loghin a fost nelipsit de la mine. El mi-a adus vestea că bătrînul, secretarul comitetului de partid fusese înlocuit cu un inginer, mai precis, ieșise la pensie, iar Dobrin îl chema mereu ca să-l întreb despre mine. Este ciudat omul ăsta, mi-a spus el într-o seară. Îmi dau seama că el ține la tine, înțelegi? Nu știu ce fel de tîncere mai este și asta, umilinindu-te la fiecare pas, am zis. Ai și tu dreptate, fiecare avem într-un fel dreptate. Am vrut să-l întreb de ce numai într-un anumit fel, dar el a schimbat vorba repede, nu-i plăcea să ne contrazicem. În multe privințe ne deosebeam complet, dar ceea ce admiram la el era o tărie neo-

bișnuită, cu greu mi l-aș putut închipui învins. A scurta vorba, s-a oprit la nevastă la copilul său și, ca de obicei, avea o mare bucurie spunîndu-mi cum erau ei cum de luni de zile ar fi de acasă și-l mistuia dor cu doi sau trei ani mai rîmîne, și îmi mărturisise afară de nevastă-sa nu născuse altă femeie. Pe faptul că fuseseră prieteni, încă din școala primă crecuseră în aceeași curtea plica într-un fel conceput în această privință. El îmi mai precis, zicea: de cînd la nevastă-mea găsesc tot

nevoie.

Zilele acelea ne apropiau mai mult.

Blind, amabil cu toată mea, îl suspectasem că putea mai mult decît de naivitate. Puțin poate, dar de o credulitate nea ceea ce-i determina pe care avea de-a face să-i tă la iveală ce era mai bun. Nu numai munca, întîlnirea de pe șantier sau faptul secretarului organizației dăne-a împrietenit, dar și după vindecarea mea, a ne ducem amîndoi la cîmp, din cînd în cînd un restaurant, alteori nă la ei acasă, unde mă copleșit de atenție. Într-o soția lui Loghin era blindă ca și el, nu prea moasă. Privindu-l, cum cau, cum vorbeau, mă dea uneori un fel de nă ca și cum eu însumi pierdut, și rămîneam în absență, iar ea îmi vă plectisii la noi, tova gîner.

Singurul lucru pe care cundeam lui Loghin era na. Cu el nu puteam, simțeam în stare să despre ea. Aici mă desin mod absolut, destul, plecate întotdeauna căsnicia lui fericită, și dispăreau. În general team suferi bărbății care besc despre femeile cu culcă, fie ele și soț. Atunci însă reținerea nă alte motive, Loghin e mine subalternul lui Dădeasupra, secretar de i cu asta am spus tot. Sandu sau cu Nelu s-ar fi întîmplat altfel, se îndepărtaseră de mul fusese detașat într din Transilvania, de soția lui, iar al doilea, cina unui incident nu-mi mai dădea de un semn de viață. Ori eu nu mă simțeam cu novat, Nelu fusese în să ia asemenea măsuri te acestea, în zilele amile, cit am mai stat m-am gîndit de multe cuprins de rușine. Ne cinci în casa lor, ei și eu singur, venisem Vera mă luase în prin ușa, bătîndu-mă iar c oi mici în piept. Îmi că pe urmă mi-a mîngul cu palmele, spunî ar fi timpul să mă te eu am întrebant-o de u parfulum acela înec întotdeauna, Vera nu s țeă, a intrat repede i cum intra și pe scenă, cica ei de ingenuă, de talentată, cum cițiva cronicari de tearele păstrate cu grijă Mi se pare că eu s i-am spus atunci că viața din afara teatru un fel de reprezentă că lipseau măștile. Nelu devenea totde dru cînd era vorba deși n-am înțeles nici într-adevăr ei erau dragoste sau pur și obisnuiseră să fie im însă o iubea, era me gosit, iar ea găsea i

ARTHUR PORUMBOIU

imn partidului

Un mugur poate naște o fructă,
semințele sint rădăcinile luminii
putem rupe sau închea drumul privirii
și-auzim toamna plînsul garioafelor;
E limpede bucuria — izvor desfăcut din ghearele întunericului;

fiecare poate s-o țină în brațe
sau s-o consume, asemenea frunzelor,
lumina;
El a venit simplu și măreț:
Soare, chemînd frunzele cîmpiilor vaste
hrănindu-le-n amiezi roase de secetă

și-nălțîndu-le roditoare;
El a venit tînc și-a rămas tînc,
ca singele luminii și pulsînd cu viteze enorme,
încărcîndu-ne, cum un pămînt
de ploaie; El a venit totdeauna
cu zborul smuls întunericului într-o luptă perfectă
și pe suris însuși Soarele a gravat lumina lui, nemuritoare!

rdinei mele

de CORNELIU ȘTEFANACHE

prilej să-l tachineze, nu fără oarecare plăcere. Blind, poate prea blind, îți făcea impresia unei ființe nepăsătoare, aproape indolentă, care gindea greoi și nu se potrivea deloc cu firea energetică a Verei. Se cunoscuseră întâmplător la mare, într-o vacanță, când încă mai erau studenți. În toamna următoare se aflau căsătoriți, cu toate că ea mai avea încă doi ani de stat în capitală, până la absolvire. Acești doi ani au fost cei mai grei pentru Nelu, i s-a întâmplat, tocmai unuia ca el, foarte conștiincios de altfel, să piardă citeva examene. Eu l-am ajutat cât am putut și atunci s-a legat prietenia noastră. Am dormit multe nopți în același pat, ne-am împărțit între noi ultimul ban și poate de aceea sentimentul rușinii devenea mai puternic când îmi aminteam incidentul dintre noi. Terminasem figările și mi-am amintit că mai aveam un pachet în pardesiu. M-am ridicat și m-am dus ca să-l iau, îmi amintesc că cineva a spus că era miezul nopții, poate soția lui Sandu sau poate chiar Vera, și eu am răspuns din ușă că am să mă culc la ei. Apoi am coborât scările până în hol, unde era cuierul cu hainele noastre, nici nu i-am auzit pașii, nici acum nu-mi dau seama cum a ajuns atât de repede lângă mine fără s-o observ. Când m-am întors de la cuier, exact în clipa când m-am îndreptat de spate, am dat peste ea. S-a aplecat spre mine, a întins brațele, și a început să mă sărute pe gură. Surprins la început, n-am reacționat, apoi i-am desfăcut brațele și am împins-o spre ușă. Am urcat în fugă scările și am intrat în baie. Eram năucit, nu-mi venea să cred, deși vedeam clar urmele rușului ei, simțeam în gură gustul acela dulceag. În timp cât mă ștergeam, a intrat Nelu. I-am întins privirea în oglindă și, în aceeași secundă, m-am aplecat brusc peste chiuveță, dind drumul la apă. Îți este rău, Matei? m-a întrebat el. Nu, Nelu, vreau doar să mă răcoresc. El n-a mai spus nimic, dar cât am mai stat apoi la ei și-a ferit de mine privirea posomorită. La plecare m-a condus sute de metri și m-a întrebat: n-ai nimic să-mi spui, Matei? I-am spus tot, lui nu puteam să-i ascund nimic, nu eram în stare să-l mint, deși sinceritatea mea a fost prostescă. Vera este tare flușturistică, a mai zis el, dar în genere, este fată bună. I-am dat dreptate și ne-am despărțit ca și cum nimic nu se întâmplase. Dar de atunci ei au început să mă ocolească. Fusese vina Verei, cu gestul ei nestăpinit, sau sinceritatea mea prostescă, credința că putem trăi la lumina zilei, mereu deschiși, cunoscându-i total pe alții și lăsându-mă pe mine însumi în voia lor, să mă cerceteze, să vadă cine sînt? — mă întrebam eu acum, după plecarea lui Loghin.

Mă complicam singur, scoteam fel de fel de ipoteze, incurcându-mă în hățurile lor. Poate tot la fel, într-un moment de care nu mi-am dat seama, procedasem și cu Malvina. Pierdusem și pierdeam continuu. Poate nu eram pregătit, îmi ziceam uneori, cu ochii lipiți de tavan, când toate gîndurile mi se incurcau îngrozitor. Dorința mea de a mă apropia de oameni lua poate de multe ori o formă care realiza tocmai ceea ce nu voiam. Întotdeauna greșelile plecau de la mine, cel puțin așa mă judecam eu însumi. chiar și în cazul lui Dobrin. Cu Malvina se întâmplase altceva, cu ea fusesem și mai nepregătit. Întîrziat într-un anume sens, aproape că nu știam nimic despre femei. Până la Malvina, doar mama, atât cât era ea de femeie, îmi dăduse să înțeleg

unele lucruri. Meru mi-a fost teamă să nu se întâmple ceva neplăcut, ceva rău din cauza atitudinii mele, chiar și atunci, când m-am culcat prima dată cu Malvina, teama mea a funcționat cumplit, stricînd totul. N-am știut până în noaptea aceea, n-am bănuît că zăcea în mine atîta putere și că puteam s-o risipesc prosteste, că era de-ajuns un cuvînt sau un gest fără însemnătate, peste care trebuia să trec, să nu le observ, ca alții... Totul s-a săvîrșit în liniște, pe tăcute, mereu cu teama în suflet, ca și cum aș fi furat ceva... M-am uitat la ceas. Era aproape șapte și începuse să se însereze. M-a luat groaza că aveam să stau iar singur. Vecinii mei pleaseră la cinematograful și casa voia de singurătate. M-am sculat, m-am dus în baie și mi-am spălat fața. Când m-am văzut în oglindă, am început să rid. Cu ochii duși în fundul capului, arătam ca o bufniță. Abia m-am întors, și căutam o carte, când am auzit soneria. Nici nu mă gîndisem la el. În fața mea stătea Dobrin. Mi-a întins o pungă cu citeva portocale și m-a întrebat unde își poate atîrna pardesiul. Apoi mi-a spus să mă bag în pat, el avea să stea pe scaun, zicea că venise doar să mă vadă, auzise de la Loghin că mă pusesem pe picioare, dar voia să se convingă. Spera să nu mă supere. Cum putuse să se gîndească la asta, eram chiar bucuros, i-am zis, mărturisindu-i că n-aș fi bănuît niciodată să-l văd în casa mea. Aici s-a posomorit puțin și mi-a zis: adică? vrei să spui că numai în asemenea cazuri, cînd se îmbolnăvește cineva, hop și eu... Ai dreptate, atunci ne-am despărțit nu prea prietenește. I-am răspuns că uitasem tot și așteptam nerăbdător să mă întorc pe șantier, iar el m-a întrebat dacă putea să fumeze. I-am adus o scrumieră din bucătărie și, cînd m-am întors, l-am găsit muncindu-se să desfacă sirma de la dopul unei sticle de șampanie. Ai voie, nu? Adu două pahare! a zis el. M-am întors din nou în bucătărie și am ales două pahare cu picior înalt, la care mama ținuse mult, le-am așezat în fața lui și el le-a

umplut. În sănătatea ta, stagiarele! a zis Dobrin, rizînd. Apoi, după ce a golit paharul, a început să vorbească rar, șovăind: n-am putut, mă, nu m-a răbdat inima, deși nu prea meriți tu, și a umplut iar paharele. Cîtva timp am discutat lucruri obișnuite despre șantier, zicea că în citeva luni baraca noastră va fi desfăcută, că ne vom muta iar cortul, dar pînă atunci mai erau încă multe de făcut. El era în general cu conștiința împăcată, nu-și putea reproșa nimic, nici lui și nici altora. Am spus și eu citeva fraze, deveniserăm amîndoi patetici, poate din cauza șampaniei. Oricum, eu mă simțeam bine, o căldură sănătoasă se ridica în mine și mă umplea de viață. M-am dus la fereastră și am rămas un răstimp în picioare, privind spre cerul albastru al nopții. Ploaia încetase de mult și licăreau stelele. Cînd m-am întors la pat, întinzîndu-mă peste plapumă, l-am întrebat: ce credeți despre Datcu, ce fel de om este? A fost o săgeată trasă cu ochii închiși, la întîmplare, gîndisem că ar fi putut să se dezvăluie acum. Dar el a tăcut. Mai multe clipe și, cînd a deschis gura, am auzit: dă-l dracului, ce avem noi cu el, și a bătut iar întinzîndu-mi și mie paharul. Datcu?, a zis apoi, îl înțeleg sau poate mă înșel, dar unul ca mine este făcut din alt aluat. De aceea, chiar dacă îl înțeleg, nu-i pot da dreptate. Așa, în general. Eu, stagiarele, am fost crescut altfel, și poate de aici vine și răul meu, alături de toate celelalte. Tineretea mea ținută mereu în friu, îmbibată de tot felul de precepte morale, fără să mai iau în seamă lipsurile materiale, m-a amenințat mai tirziu, fiindcă n-am trăit-o cum aș fi vrut, a fost gata să mă arunce în prăpastie. Dar nu-mi pare rău, așa a fost și gata. Știam că mai tirziu sau mai cîrînd voi coborî de unde urcasem, că se putea întimpla să-mi fi rupt gîtul, o, nu, nu așa cum îți închipui tu. O singură dată am simțit spaima, stagiarele, cînd niște nenorociți au încercat să mă alunge din partid. Asta n-o mai știi, și cred că te miri, dar aproape un an am fost exclus. A fost anul cel mai greu al vieții mele, fiindcă mă trezisem dintr-o dată parcă în afana lumii. Da, asta era sentimentul, alungat la margine sau dincolo de ea, și eu am fost dintr-aceia care au venit singuri, din hotărîrea mea. Pentru mine nu hotărîseră alții, nu mă împinseseră de la spate, ca și cum ar fi trebuit să-și facă nu știu cine planul de primiri în partid. Înțelegi? ...Da, știam

IULIAN
OLARU

Toamna

VIRGIL TEODORESCU

bara

de
sprijin

Coroanele vibrează pe stîlpii
de catarge
Și stolurile trec fulgerător,
E poate astăzi ziua cînd
mă-nsor
Cu ultimul hotar dintre
miraje,

Acolo unde bara de sprijin
nu-i decît
Un exercițiu îngropat în
oase,

Acolo unde umbrele
pletoase
Par coliere verzi pe-al mării
git,

Acolo unde pescărușul zboară
Ducînd în spate cuibul
circular,
Ca sabia unui bătrîn corsar
Dormind demult în teaca ei
de ceară.

că aș fi putut luneca în jos, dar pe atunci asta nu-mi dădea în nici un fel bătaie de cap. Poate am greșit, sînt în stare să recunosc orice, așa am fost întotdeauna. Cred că prima greșeală am făcut-o față de mine însumi, nu știu cum să-ți explic, nu sînt în stare. Pe urmă au venit acelea față de alții. Înțelegi?... Devenisem atunci ca și tine, prea nerăbdător, prea puneam la inimă orice nimic. Dar vezi, nu erau numai nimicuri, mai ales cînd este vorba de sufletul omului. Eu, da, eu... așa am fost, și pentru asta nu-i nimeni vinovat? Ce poți tu să-mi spui?... Apoi au mai fost și altele, de asta zic, nu numai firea mea păcătoasă... Se spune că generația mea a fost una sacreficată, și asta-i drept. Dacă aș spune că nu regret nimic, că nu-mi pare rău după destule zile și nopți, care puteau să fie numai ale mele, aș minți... Dar așa-i revoluția, stagiarele, tu o cunoști aproape numai din cărți, eu însă am trăit-o. Văd în privirea ta un fel de reproș sau poate plictiseală.

Am protestat, rostind niște cuvinte convenționale, pe care el nici nu le-a luat în seamă. Și-a golit paharul, apoi a continuat: vorbe mari, așa-i? Mari sau mici, tot vorbe rămîn, sau, mai bine, ceea ce stă în spatele lor. În revoluție nu cad numai uscăturile, asta o știe tot omul, mai cad și copaci sănătoși, și încă mulți. Cum am fost eu? Ce să-ți mai spun?... Nu pot să-mi dau seama, nu știu ce fel de copac am fost, fiindcă niciodată nu se poate măsura asta, cit e rău și cit e bine în noi, dar sacrificarea m-a cuprins și pe mine. Bine, bine, într-altfel decît pe cei măturați din primele momente.... Dar și pe niște pîrlîți ca mine s-a sprijinit revoluția, am dus-o și noi la victorie, am intrat în istorie, odată cu ea, deși nu ne cunoșc decît cei din jurul nostru, unul ca tine, ca soția mea... Pînă la urmă rămînem niște anonimi, ce-i drept, unii cu pretenții, dar tot anonimi. De asta nu-mi pare rău, după ce nu voi mai fi, de ce să-și mai amintească cineva de mine, ce rost ar mai avea?... Doar să le tulbur li-

niștea!... Ei, cei de atunci, bătrîinii! — spuneți voi. Cred însă că nu prea înțelegeți sau, să mă ia naiba, poate înțelegeți mai multe decît noi... Am vrut să-l întrerup, voiam să fie mai clar, fiindcă acum începuse să se agite și îmi era teamă că va întinde iar degetul lui mare spre pieptul meu, întrebîndu-mă: știi, mă, cine sînt? Dar n-a făcut-o. Și-a aprins altă țigară și mi-a spus: așa se face că cei de-o vîrstă cu mine avem în noi ceva măreț, dar și ceva amar și trist. Am avut dreptul să ne rostim, să ne arătăm numai în lupte, în marșuri, în secetă și nopți albe, iar mai tirziu în dezbatere politice, mereu cu renunțări, uitînd idealurile personale, de la care pornește, în ultimă instanță, tot ce este omul. Poate exagerez, dar unul ca mine prea tirziu și-a adus aminte sau, chiar dacă am știut, n-am avut curajul să-mi mărturisesc, cît eram de tînăr și de viu pe atunci. Da, eu sînt unul dintre acești oameni care, la douăzeci de ani sau mai puțin, în loc să fi făcut declarații de dragoste fetelor, să mă fi culcat cu ele, trăgeam cu pușca și ucideam ca să nu fim ucis. Apoi?... Da, apoi... cam asta-i. Și vine unul ca tine vă înșelați, sineteți ca dine în mine, în sufletul meu... Ultimele cuvinte au fost atât de șovăitoare, încît l-am întrerupt. I-am zis: nu vrea nimeni asta, fiecare își are ordinea lui. Pe naiba, cine are ordinea lui? N-are nimeni, stagiarele, și unil ca tine vă înșelați, sineteți ca fluturii de noapte, dați buluc peste flacără. Pe urmă am tăcut și, în apartamentul de sus, s-au auzit niște pași și citeva zgomote surde. Dobrin m-a întrebat cine locuia deasupra mea, și i-am spus că un balerin sau cîntăreț la Operă, precis nu știam, îl văzusem de puține ori, deschizîndu-și cutia de poștă. Și face mereu așa? a mai zis el, fiindcă tocmai atunci s-a auzit un urlet atât de îngrozitor că imediat m-am ridicat din pat și m-am dus la ușă. Palierul era plin de lume, și urletul s-a mai repetat de citeva ori, pînă ce a bătut cineva în ușă. Puțin mai tirziu, am auzit o voce de femeie, țîpînd strident: bețivule, să pleci din casa mea, nenorocitul, mi-ai mîncat viața, și l-am văzut pe balerînel sau pe cîntărețul de operă, coborînd scările. Avea fața răvășită și părul în dezordine, pardesiul stătea strîmb pe el și, cînd a trecut pe lângă noi, privindu-ne cam speriat, a urlat iar: ce, mă, aici este bilci? Nu mai știu cum s-a întimplat, l-a lovit cu umărul pe Dobrin, poate din greșeală l-a izbit de perete, și acesta l-a înșfăcat de guler și l-a tras puțin spre el, gata să-l plesnească peste față. Atunci l-am prins pe la spate pe Dobrin și l-am imobilizat, iar celălalt zicea: ce ai, domnule, cu mine, nu sînt beat, tremur așa, este ceva nervos. Dobrin a dat din cap, fără să spună un cuvînt, și s-a șters pe miini, ca și cum gulerul locatarului de deasupra mea ar fi fost murdar. Am intrat apoi în casă. Am stat un timp fără să vorbim și l-am întrebat cum s-au petrecut lucrurile cu darea lui afară din partid. Mi-a spus că nu mai avea chef, dobitocul de sus îi stricase toată dispoziția și regreta, zicea, că venise la mine ca să-mi țină de urît și, cînd colo, se băgase în scandal. Se posomorise, într-adevăr nu mai avea plăcere să mai rămînă. La ușă m-a întrebat: are cineva grijă de tine? Nu mai știu ce i-am răspuns și, în urma lui, am deschis fereastra, am vărsat la chiuveță restul de șampanie și m-am băgat sub plapumă. Am stat așa, pe întuneric, privind stelele din păturalul ferestrei, cuprins de o ciudată bucurie. Nu venea de la nimic, poate era numai senzația că mă vindecasem, că devenisem iar stăpîn pe mine. L-am așteptat acolo, nemișcat, cu bucuria aceea a mea, pe bătrînul căruia îi promisesem o partidă de șah.

*) Fragment din romanul „Ziua uitării”. În curs de apariție la Editura Eminescu.

filmul românesc și problemele perfecționării personalității umane

Arta filmului este adresată cu precădere maselor largi de spectatori. Muzica de cameră nu mai este astăzi o căutare temerară, ci o realitate, un gen; se vorbește mult despre el și se și practică teatrul de cameră; studiul solitar într-o pinacotecă este cit se poate de firesc; literatura se consumă de unul singur; dar o sală de cinematograf fără sau cu puțini spectatori este, dacă nu o aberație, cel puțin un peisaj extrem de dezolant și un fenomen social îngrijorător, alarmant.

Este cunoscut faptul că o operă de artă nu se poate limita la funcția pasivă a ilustrării, a consemnării faptelor, a fenomenelor din viață. Ea trebuie să ia atitudine, să fie un act de meditație filozofică și, în primă instanță, un instrument activ de influențare a publicului, de modelare a caracterelor, de dinamizare a conștiințelor. Așa stind lucrurile, forța persuasivă a filmului e normal să fie captată și dirijată în direcția marilor comandamente politice ale societății.

Partidul nostru comunist are meritul de a fi apreciat, cu un sfert de veac în urmă, imensele posibilități oferite de film în procesul de făurire a personalității complexe și complete a omului constructor al socialismului.

Creatorii de film, scenariști, regizori, producători, au fost îndrumați cu stăruință spre temele majore ale contemporaneității, spre oglindirea artistică a transformărilor profunde ale societății românești și, mai ales, a mutațiilor produse în conștiința civică și politică a poporului nostru.

O privire retrospectivă în scurtă istorie a cinematografului românesc postbelic ar reține încă din epoca pionieratului aceste arte câteva încercări oneste, de bună credință, care, în ciuda imperfecțiunilor tehnice, surprindeau pe peliculă primii pași ai devenirii socialiste a țării noastre, primele manifestări individuale și, mai cu seamă, colective ale bucuriei de a trăi și munci într-o patrie liberă și demnă, în care fiecare cetățean se simțea răspunzător de destinele poporului

său. Ne referim la **Răsună valea**, cel dintâi film al nostru realizat după Eliberare, un poem cinematografic al eroismului constructorilor tineri de la Bumbești-Livezeni, la filmul **În sat la noi**, care sesiza înmugurirea mlădițelor de viață nouă în lumea satului, călirea și maturizarea politică a țărănilor comuniști în lupta directă, violentă și necrutătoare cu chiaburimea, la **Desfășurarea**, un film despre înființarea gospodăriilor agricole colective, la **Setea**, **Erupția** și altele.

Spectatorul nostru de film începea să se recunoască în dramele și bucuriile eroilor de pe pinza ecranelor și învăța să le semene, să fie mai bun, mai îndrăzneț, mai exigent cu sine și cu cei din jur. Comuniștii filmelor românești au fost exemple de dăruire sinceră pentru cauza libertății și fericirii poporului nostru. Evocarea unor pagini de sacrificiu și eroism din anii ilegalității și ai insurecției revoluționare (**Valurile Dunării**, **Străzile au amintiri**, **Cartierul veseliei**, **Procesul alb**, **Lupeni '29**, **Duminică la ora 6**, **La patru pași de infinit**, **Asediul**) a avut darul de a crea imaginea fascinantă, dar veridică, a luptătorului comunist devotat, dirz, altruist și increzător în frumusețea și tăria destinului său. Revenind la imediata actualitate, cineștii noștri au fost atrași de poezia muncii de pe șantierele industriale și ogoarele agriculturii.

E drept, aceste teme generoase nu s-au întâlnit întotdeauna cu creatori pe măsura puterii lor de seducție. Au apărut și filme mediocre, cu personaje schematice, conflicte de mucava și abuz de detalii tehnice, documentare. Filmul de actualitate nu presupune aducerea în prim plan a tractoarelor și cirezilor de vite (**Lumina de iulie**, **Castelani**, **Zile de vară**), sau a macaralelor și betonierelor (**Cinci oameni la drum**, **Aproape de soare**, **Partea ta de vină**, **Om de lîngă tine**).

Filmul de actualitate trebuie să vorbească despre oamenii zilelor noastre, cei care ridică orașe și uzine, construiesc mașini și cizelează suflete, smulg pământului roade bogate, îmblin-

zesc furia apelor și înfruntă semeția munților sau tainele văzduhului.

Cîteva producții (**Subteranul**, **Vremea zăpezilor**, **Diminețile unui băiat cuminte**, **Frații**, **Apoi s-a născut legenda**) s-au detașat prin sinceritatea mesajului și adevărul vieții izvorit din conflicte verosimile, prin personaje angajate în lupta pentru autodepășire și înzestrare cu calități, dar și cu defecte și slăbiciuni omenești. Sint oameni în care crezi, faptele lor te solicită, eroismul lor cotidian „trece rampa“, devine contagios, se insinuează fără ostentație în conștiința spectatoriului.

În ultimul an, îndeosebi după tezele din iulie și Plenara C.C. al P.C.R. din 3-5 noiembrie 1971, filmul românesc s-a apropiat tot mai mult de evenimentul politic și social al epocii noastre. **Serata**, **Facerea lumii**, **Asediul** și **Puterea și Adevărul** au adus în cinematografia noastră suflul proaspăt al artei angajate. Dintre acestea, ultimul a constituit un adevărat eveniment artistic, fiind o amplă și pasionantă dezbatere de idei politice, etice și sociale.

Dezvăluind cu gravitate, sinceritate și curaj, atitudini proprii partidului comunistilor, unele greșeli și practici reprobabile săvîrșite într-un trecut apropiat, filmul afirmă concepția comunistă a adevărului despre puterea revoluției. Cauza nobilă a revoluției socialiste solicită perfecționarea metodelor de conducere și respinge abuzurile, arbitrarul, rutina și abaterile de la cîste și justiție.

„Socialismul trebuie construit cu miini curate“ — afirmă comunistul Duma și filmul pledează pasionant și convingător pentru această idee, pentru încredere în oameni, pentru frumusețea integrității moral-politice, trăsătură dominantă a comunismului.

Puterea și Adevărul este un film de excepție, dar există suficiente motive să credem că nu va rămîne o excepție, că cinematografia noastră se va îmbogăți cu noi filme de valoare.

JEAN BADEA

Corina Chiriac

top litoral

Este pentru noi o plăcută îndatorire de a mulțumi, înainte de toate, tuturor celor care, de la apariția acestei rubrici, au găsit de cuvință să ne adreseze cîteva cuvinte frumoase, cum tot atît de plăcută este obligația de a mulțumi tuturor celor care, scriindu-ne, contribuie la alcătuirea Topului! Iată cum se prezintă el la această oră (Top-Litoral nr. 3):

Secția română: 1. Anilor (P. Magdin) — Dida Drăgan; 2. Nunta (Phoenix) — Phoenix; 3. Iubirea (M. Teicu) — Olimpia Panciu și M. Teicu; 4. Mamă, mamă (Phoenix) — Phoenix; 5. Fata morgana (G. Grigoriu) — A. Andreescu; 6. Singurătatea mea (H. Moculescu) — H. Moculescu; 7. Dac-aș spune da (Paul Urmuzescu) — Margareta Pislaru; 8. Rostul vieții (M. Pislaru) — Margareta Pislaru; 9. Un om, o viață (Florin Bogardo) — Stela Enache și Florin Bogardo; 10. Fluturile (M. Constantinescu) — Mihai Constantinescu.

Secția străină: 1. Samson & Deliah (Sacramento) Middle of The Road; 2. Te doresc (Ti Voglio) — Donatello; 3. Acesta-i drumul spre Amarillo (Is This The Way to Amarillo) — Tony Christie; 4. Zilele curcubeului (I giorni dell arcobaleno) — Nicola di Bari; 5. E frumos (Il fait beau) — Claude François; 6. A cerși, a fura, sau a împrumuta (Beg, Steal or Borrow) — New Seekers; 7. Puternic (Mighty, mighty, poly, poly) — Mal; 8. Jesabel — Delirium; 9. Deborah — T. Rex; 10. Întîlnirea mamei și a copilului (Mother and Child Reunion) — Paul Simon.

Cele cîteva modificări de poziții, fără a fi substanțiale, reflectă opiniile majoritare. Să le consemnăm: la secția română: Dida Drăgan cu **Anilor** a trecut în frunte, în timp ce **Nunta** Phoenix-ilor coboară. Mai importantă mi se pare prezența

Margaretei Pislaru cu două melodii în Top. Cea de a doua, **Rostul vieții**, abia intrată, ocupă, totuși, locul 8. N-a rezistat în schimb în Top melodia **Gheața s-a spart**, cu care Corina Chiriac ocupa locul 6.

La secția străină o primă constatare: pe locul întâi, alături de **Samson & Deliah**, cea de a doua piesă a aceleiași disc Sacramento. Consemnăm de asemenea urcarea piesei **Ti Voglio** pe locul al doilea și intrarea în Top a piesei **Mother and Child Reunion** cu Paul Simon, pe locul 10. Și aici a ieșit o melodie: **Heart of Gold** cu Neil Young.

Curier Top: Mihai Voicu (Tulcea): clasamentul nostru se alcătuiește pe baza scrisorilor dv; Elena Preda (Constanța): sperăm că în viitor vom publica și astfel de materiale; Victor Ionescu (Constanța): nu este obligatoriu să indicați titlul exact, important e să precizați locurile; Doru Săvescu (Mangalia), nu numai că se poate, dar chiar vă recomandăm să ascultați aceste programe estivale, care vă pot da bune sugestii pentru Top-Litoral; Nicu Marinescu (Galați): e bine să includeți în Topul dv., melodii cît mai noi; Mi-oara Teodoru (Galați): vă felicit pentru Topul dumneavoastră; Radu-Robert Piticescu (Constanța) — îi mulțumesc pentru scrisoarea trimisă și pentru urarea de succes ce o adresezi Topului nostru.

O. IORDACHESCU

TÎNĂRUL TEATRU JAPONEZ

Afluența publicului la spectacolele date de Centrul japonez al teatrului tînăr n-a fost doar un semn de curiozitate față de un eveniment rar ci, mai ales, dovadă a atracției și aprecierii față de arta teatrală a unei culturi prestigioase cunoscută mai mult în alte aspecte ale sale (pictură, literatură, film), o dovadă a posibilității întîlnirii și contopirii pe plan artistic a două spiritualități atît de diferite.

Folosirea cu succes a stilurilor tradiționale japoneze Noh și Kabuki la montarea spectacolului „Ucigașul de fecioare, zăpada albă pătată de sînge“, după „Sire Haljewijn“ de Ghelderode, cît și apropierea posibilă între Bosch și Breughel din care Ghelderode s-a inspirat cît și pictorul japonez E. Kin, „Poetul demente“, constituie o mărturie a interferențelor posibile și necesare pe tărîmul artei, o mărturie a diversității modalităților de contopire a concentrului social, național, universal pe toate meridianele Terrei. Totodată demonstrează că un drum artistic legat de destinul spiritual al unui popor nu se infundă și nu se pierde chiar dacă într-un anumit moment lipsa marilor personalități creatoare pare a-l face de nefolosit. Preocuparea pentru îmbogățirea artei spectacolului și a mijloacelor de

expresie ale actorului a determinat pe Brecht, Meyerhold, Grotowski să asimileze procedee ale teatrului oriental.

Echipa japoneză folosește modalitățile teatrului occidental de o manieră mai puțin revoluționară din punctul nostru de vedere, păstrînd însă elementele specifice teatrului japonez, în esența lor, dar renunțînd la ceea ce pentru ochiul european ar fi fost mai izbitoare (de ex. masca). Creat în 1605 de dansatoarele budiste conduse de O-Kuni, stilul Kabuki (Kabuku = a se contorsiona) a cunoscut o evoluție zbuciumată; mereu amenințat de a deveni doar o simplă demonstrație de virtuozitate, a fost revitalizat periodic de geniul unor creatori ca Chikamatsu Monazaemon supranumit „Shakespeare al Japoniei“ (care a îmbogățit veritabilul Kabuki din Edo cu teme inspirate din viață, dar cărora le-a dat sensuri superioare sau Mokuami („Poetul hoților“ care a îmbogățit galeria de tipuri clasice. Toate acestea, cît și perfectă mulare a stilului Kabuki la piesa lui Ghelderode demonstrează că nu este vorba de o artă conservatoare, ci de un teatru care, perpetuînd arta clasică, rămîne viu și se reînnoește continuu.

E destul să pomenim felul în care Kabuki este folosit la mo-

dul Propri în momentul grotesc al celor patru mercenari sau la modul autoparodic în rigida interpretare a rolului ducelui interpretat de Koen Okumura. Stilul Noh a cărui întreprind originea (japoneză, chineză și budistă, adică indiană) este explicată de Zeami, părintele teatrului japonez, printr-o legendă care conferă acestei arte o origine divină, este folosit în spectacol atît în cîntecele lui Halewijn — Washimaru — interpretat cu deosebită forță expresivă de Rinzo Suzuki, — sau în scena dintre Purnelende (Sayuri) interpretată cu gingăsie și combustie creatoare de Mikiko Kubo (impresionantă scena uciderii lui Washimaru în care tensiunea emoțională și expresivitatea mimicii conferă unui simplu evantai forța ucigătoare a unei spade) și servitoarea care-o însoțește în beznă castelului. Spectacolul constituie o reușită a eforturilor de a realiza unitatea între tradițional și modern, oriental și occidental în scopul unui limbaj teatral spre care tind (așa cum a declarat directorul Akiro Wakabayashi la conferința de presă cu colectivul Centrului japonez al teatrului tînăr. Mai mult decît toate frământările teoretice pe această temă spectacolul acesta (cu tot riscul unor oscilări și neîmpliniri de amănunt) constituie un catalizator în procesul de recompunere a elementelor artei teatrale într-o formă superioară.

ELENA FORȚU

TOP LITORAL

CUPON DE PARTICIPARE NR. 3

Numele și prenumele

Ocupația

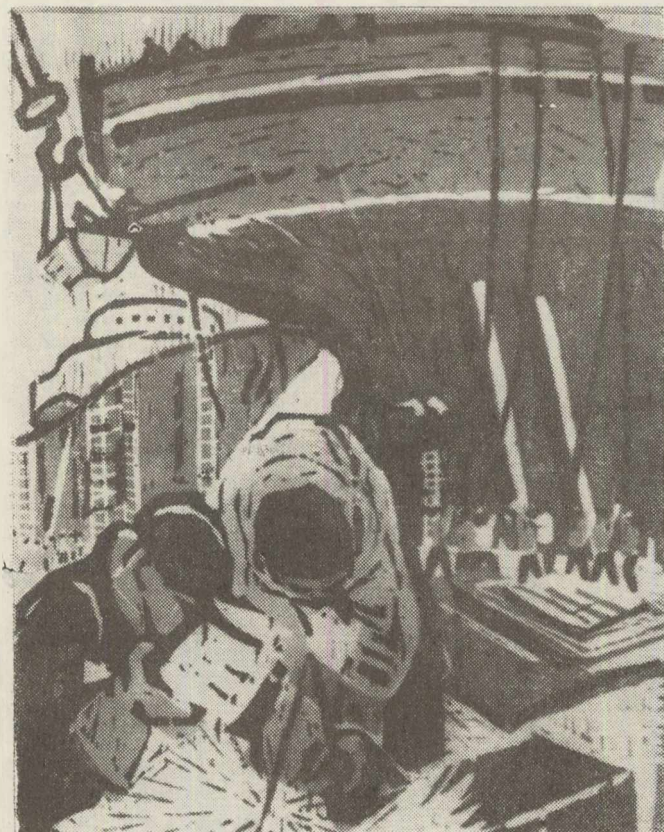
FUNCȚIILE RECITALULUI

Peter Brook mărturisea, într-un interviu că: „la baza muncii de regizor nu stă nici tehnica, nici stilul, greutatea e să fii îndejuns de deschis în fața evenimentului, „să vezi“. Putem spune același lucru și despre munca actorului. Aparent, el se abandonează viziunii regizorale, urmînd, cu mai multă sau mai puțină fidelitate, indicațiile sale scenice. Dar, numai aparent, pentru că, în fond, oricît de înzestrat ar fi un regizor, oricît de clarvăzător, el nu poate face minunea de a da grandoare rolului dacă actorul se dovedește înapt la sesizarea nuanțelor, dacă „nu vede“ dincolo de litera textului încredințat. Dacă nu creează. Nu este vorba numai de paramitologie teatrală, deși, bineînțeles, și aici se cuvin a fi căutate resorturile reușitei sau eșecului actoricesc. Este vorba de actorul-artist care, spre deosebire de actorul-interpret, tinde spre o cit mai înaltă **personalizare**, actorul care, după același Brook, „așteaptă ceva de la ceea ce face“. Grotowski sau Living Theatre, pentru a aduce în discuție doar două exemple, militează, la urma urmei, pentru eliberarea latențelor creatoare ale actorului, dîndu-i acestuia putința unei mai totale exprimări prin recital. Nu excesele de fortuită, pe alocuri, gestualizare a limbajului sint de reținut, ci încercarea de declanșare a sensibilității poetice proprii oricărui actor-artist (poet prin aceea particulară calitate de a da vibrație magică cuvîntului, de a vizualiza imagini și simboluri memorabile, de a da formă sensibilă, unică — monumetală ori miniaturală — ideii). Recitalul oferă actorului —

mai mult decît spectacolul de largă respirație — posibilitatea alegerii libere a textului în măsură să-i pună în valoare virtuțile, să-i dezvăluie sufletul de poet. Deși de o atît de triumfătoare utilitate, recitalurile continuă să fie tratate ca un joc secund, simple exerciții de virtuozitate. Abia prin apariția, ici și colo, a studiourilor de teatru, mai capătă un oarecare drept de instituționalizare, cînd de fapt, ar merita, oricînd, soarta capului de afiș. Iată pentru ce ni s-a părut remarcabilă inițiativa comitetelor județean și municipal de cultură și educație socialistă Bacău care, în colaborare cu A.T.M.-ul, Teatrul dramatic „George Bacovia“ și revista „Ateneu“, au organizat între 15—18 iunie, un festival al recitalurilor dramatice, aureolat și de premiul criticii de specialitate. Am remarcat însă, cu regret, lipsa de ecou a manifestărilor; un public prea puțin numeros a onorat gala băcăuană, fapt explicabil, în parte, prin inexistența unei tradiții în acest sens, prin necultivarea (și nu numai la Bacău!) a gustului spectatorului de teatru pentru recitalul dramatic. În sfîrșit, cei care au vizionat spectacolele Galei n-au avut decît de cîștigat... Cu cîteva regretabile excepții — printre care nu pot să nu amintesc „momentul“ Ina Otilia Ghiulea, actriță de o zgomoasă mediocritate, care încearcă să iasă din anonim printr-un fel de cîntecele nesărate, mici panseuri de salon, strigate cu glas răgușit, epuizat de efort — festivalul de la Bacău a impus, prin aleasa ținută artistică, diversitatea formelor de recital abordate,

entuziasta participare a unor actori de prestigiu ai scenei românești. Debutînd prin trei recitaluri de excepție — Dan Nasta, Eva Pătrășcanu, Irina Răchițeanu-Șirianu — Gala a continuat excelent, atîngînd, prin Olga Tudorache și Tudor Gheorghe, alte două puncte de maximă revelație actoricească. De o nobilă distincție, de un rar rafinament, Dan Nasta, acest senior al scenei noastre, a dat „Scrisorilor“ (I, II, III) eminesciene o interpretare de bun gust și elegantă. Collage-ul de poezie contemporană al Evei Pătrășcanu ne-a relevat — a cîta oară? — o actriță sensibilă și atentă la subtilitățile poeziei, conștientă de adîncă putere de penetrație a verbului, dînd metaforei forță de mesaj... „De viață, de dragoste, de moarte“, recitalul Irinei Răchițeanu-Șirianu, valorifică printr-o interpretare fină și delicată, mereu strălucitoare, nestemate ale liricii populare. Olga Tudorache, secondată discret de Ica Matache, a realizat în „Premiera“ de John Cromwell, o compoziție de neuitat. În fine, Tudor Gheorghe — deținătorul Premiului criticii dramatice acordat la această primă ediție a Galei de la Bacău — de o nepuizabilă grație și spontaneitate, alăturînd știutelor balade o inspirată selecție de poezie românească, de la Dosoftei la Argehi și Adrian Păunescu, într-un recital de îngrijită factură artistică, pledînd pentru o cit mai generoasă deschidere a actorului spre tot ce este sens și frumusețe...

Gala s-a încheiat, fericit, cu un debut scenic: „Cina la vreme de veghe“ de George Genoiu, piesă într-un act atestînd reale calități dramaturgice, o bună știință a dialogului și o vădită propensiune spre simbol. Piesa este, oricît de paradoxal ar părea, un monolog despre singurătate, oferînd un bun prilej de afirmare actriței băcăuane Cătălina Murgea (mai puțin favorabil pentru Stelian Preda, de o liniștită inexpressivitate). Am înregistrat însă, cu părere de rău, absența de la festival a actorilor constănțeni... Ileana Ploscaru, Agatha Nicolau, Ana Mirena, Romel Stănciugel, ar fi reținut, cu siguranță, atenția publicului, a criticilor; dar poate, prestigiul deja cîștigat de Gala băcăuană, seducția exercitată mai cu seamă de acordarea acestui proaspăt **Premiu al criticii** vor constitui argumente pentru o mai largă participare, la edițiile viitoare, a unui număr cit mai mare de actori, de la cit mai multe teatre din țară. Este un început. De bun augur, spunem noi.

● EMILIA DUMITRESCU

Cargoul

CARMEN KEHIAIAN

Stagiunile estivale constănțene își au o viață a lor începută încă din primii ani ai reazezării administrației românești pe aceste meleaguri. Cîteva asemenea momente de teatru estival din trecutul Dobrogei, mai puțin cunoscute contemporanilor, vom evoca aici.

☆

În prima jumătate a secolului trecut, marele povestitor nordic Hans Christian Andersen nota despre Dobrogea: „Cît puteam privi în jurul nostru, vedeam numai mare sau o stepă imensă; nici o casă, nici un fum de la vreo șiră de lemne a unui cioban, nici o turmă de vite, nici un punct manifestînd viață“; iar Constanța, îi apărea în contrast jalnic cu gloria anticului Tomis: „Case sărăcuțe, jumătate dărăpănate, formau strada principală care era destul de lată; ici colea zăceau coloane de marmură și de piatră cenușie, care după înfățișare aparțineau unei epoci mai vechi... O cafenea firește n-a lipsit, însă aspectul era, ca și musafirii, foarte sărăcuț. Aci, pe balcon, erau întinși cițiva turci; ei își fumau ciubucele,

matei millo inaugurează

verile teatrale constănțene

își sorbeau cafeaua și ne ignorau pe noi străinii după cum se părea“.

În vara anului 1880, prima foaie apărută în Constanța consemna: „Constanța s-a transformat; orașul tăcut și pașnic de altă dată este plin de viață și veselie. Neîncetat sosesc noi oaspeți, petrecerile se înmulțesc, monotonia dispăre ca printr-o minune. Avem muzică militară pe bulevard în toate serile și teatru...“ După datele statistice prezentate la prima consfătuire a Consiliului județean, orașul Constanța număra atunci cu puțin peste 5.000 de locuitori. Dar în timpul sezonului, populația se dubla sau tripla...

În aceea vară, cînd sălile pentru spectacole se improvizau în holurile hotelurilor, vine să joace teatru la Constanța Matei Millo, aflat acum înspre amurgul vieții. Ziarul local „Farul“ informa în numărul din 12 iulie 1880: „În curînd ni se spune că va sosi simpaticul Millo cu trupa sa“; iar două săptămîni mai apoi: „Simpaticul nostru Millo ne depeșează din Galați că în curînd va sosi aci cu trupa sa și va da o serie de reprezentațiuni. Sintem fericiti anunțînd aceasta tuturor acelora care au admirat pe Millo. Vom fi fericiti de a-l aplauda pe malul Pontului Euxin. Fie binevenit“. Iar ziarul „Steaua Dobrogei“ care apărea la Tulcea, publica o știre similară reproducută în ziarul „Românul“ din București în luna mai 1880: „Sintem pozitiv informați că vom avea în

mijlocul nostru pe ilustrul comedianț d. Matei Millo... Este o distinsă onoare ce se face Dobrogei și în special orașului Tulcea și sintem mai mult decît siguri că oricine va alerga să vadă pe regele artiștilor noștri, pe părintele Teatrului Național din România“. Ni-l putem imagina pe bătrînul artist care începuse să cîntețiere țara prin mai toate meleagurile ei încă din 1851, cum a străbătut cu poștalionul drumurile desfundate ale Dobrogei, trecînd de la Galați la Tulcea și apoi cale lungă pînă la Constanța, spre a duce cu dragoste și locuitorilor acestor orașe, de pe scenă, dulcea limbă românească. Nu deținem date asupra cîtor turnee ar fi întreprins marele actor în amurgul vieții sale, în aceste locuri, în care spectacolele date de el erau fără îndoială mari momente de înălțare sufletească. Un animator al vieții teatrale locale, fost actor la Teatrul Național din Iași, Constantin Dimitriu Codru, nota mai tîrziu într-o lucrare a sa publicată în foileton în revista „Marca noastră“, că în altă vară, cea a anului 1894, Millo juca vizavi de vechea prefectură, la Grădina Belle-

Vedere, piese mici și comedia „Lipitorile satelor“ în care se remarcă din nou ca excelent în rolul lui Moise.

Din manuscrisele sale aflate la Biblioteca Academiei aflăm că, în preajma ultimului an al vieții, în 1895, în vîrstă de 81 de ani, artistul juca în sezonul de vară la Constanța, unde într-o magazie sărăcăcioasă amenajată ca sală de spectacol, s-au strîns cîteva sute de oameni, curioși să-l vadă și să-l audă. Cit de autentic și cit de impresionant ar fi putut să sune atunci, cu un an înainte de a muri, poemul „cîntic“ al lui Barbu Lăutaru, pe care îl ingina aproape cu glasul stîns, dar păstrînd accentele și semnificațiile devenite poate tragice: „Eu mă duc, mă prăpădesc / Ca un cîntic bătrînesc“.

Acest artist care a slujit la ctitoria teatrului românesc, a fost oaspete permanent al verilor teatrale constănțene și a venit să mai joace o dată doar cu două luni înainte de spectacolul prin care își lua rămas bun de la publicul său favorit din Iași, care — după cum scrie într-un volum monografic Mihai Vasiliu — „vrăjit de arta sa, plîngea, petrecînd ultima ieșire din scenă — presimțînd ieșirea din scena vieții a vrăjitorului“.

ROMEO PROFIT

ținutul în care m-am născut și am copilărit...

Dobrogea, pentru mine, este ținutul în care m-am născut și mi-am petrecut copilăria și o parte din tinerețe.

...Dragostea pentru locurile natale este proprie fiecărui om și amintirile despre ele rămîn cele mai rezistente în existența lui.

M-am născut într-un sat din Dobrogea, în mijlocul căruia curgea o apă mică; trecea prin fundul curții noastre. Un soc și cîteva sălcii. În fața casei, mai departe, colțanii de piatră erau tot universul existenței mele, univers care nu s-a șters niciodată din mintea mea.

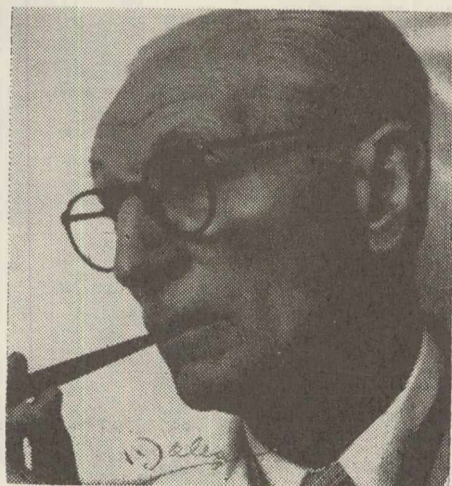
Pe acolo n-am mai trecut decît tîrziu de tot — și în vîrstă mea înaintată — și revederea acestor locuri m-a impresionat adînc. Locurile au rămas aceleași, dar viața

și oamenii s-au schimbat și, cu ei, locurile au luat o înfățișare nouă.

Oamenii în mijlocul cărora m-am născut n-au putut și n-au ajuns niciodată să desțelenească pămînturile Dobrogei, de veacuri nelucrate. Treaba aceasta a revenit plugurilor Socialismului și oamenilor noi, care le-au răscolit adînc și pentru veacurile de viitor.

O minune s-a săvîrșit în Dobrogea și noi am fost martorii acestui măreț act al oamenilor din Dobrogea. Dragostea mea pentru locurile natale și pentru Dobrogea renaște cu mai multă tărie decît în trecut, și cu mîndria de a fi dobrogean.

ION JALEA

(Urmare din pag. 1)

trăsătură care trebuie să formeze o constantă a muncii noastre curente și de perspectivă. „Adeseori, deficiențele existente în activitatea noastră ideologică, politică și cultural-educativă, fenomenele negative care apar în viața socială, în comportamentul unor oameni se încearcă a fi justificate prin teza rămănerii în urmă a conștiinței față de dezvoltarea vieții materiale. A accepta o asemenea justificare pentru lipsurile noastre înseamnă a încuraja o atitudine pasivă, defetistă, cu profunde repercusiuni negative asupra dezvoltării societății. „Noi, comuniștii, sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu în Expunerea la Plenara C.C. al P.C.R. din 3—5 noiembrie 1971, studiem legile sociale obiective nu pentru a adopta o poziție fatalistă față de acestea ci, dimpotrivă, pentru ca, înțelegând sensul lor, să putem acționa în interesul progresului social, în interesul oamenilor, al victoriei socialismului și comunismului“. Dar, pentru a acționa în acest sens, este nevoie de cadre cu o înaltă pregătire politică, ideologică, profesională; munca de educație, de îndrumare este de o înfinită complexitate, excluizând amatorismul. Amatorismul, da, pentru că nimic nu este mai dăunător în această delicată operă de dimensionare a unor conștiințe noi decât improvizarea, plictisul, empirismul, înlocuirea muncii vii cu măsuri de birou, sortite de la bun început eșecului, întrucât nu corespund unor cerințe imperioase, de viață. Dar, pentru a desăvârși acest deziderat este necesară cunoașterea realității, testarea competenței a opțiunii maselor, tot mai exigenta profesionalizare a activistului. S-a spus, nu o dată, că activistul cultural este prin conținutul și destinația muncii sale, un activist de partid. Citeodată, această înaltă investiție nu este însă pe deplin înțeleasă și onorată. Căci ce înseamnă asta dacă nu, în primul rând, clarviziune politică, mobilitate și ingeniozitate în organizarea activității, discernământ și putere de decizie în virtutea cunoașterii pe viu a cerințelor oamenilor cărora ne adresăm? Am pledat și cu alte prilejuri pentru integrarea în acest larg front de lucru a intelectualității sătești. Există intelectuali conștienți de rolul lor în închegarea unui climat spiritual efervescent în comuna ori satul lor, dar, din păcat, nu de puține ori, activitatea cultural-artistică este lăsată doar pe seama directorului de cămin cultural care, în mod fatal, nu poate cuprinde fenomenul în toată diversitatea și profunzimea sa. Nu este vorba de o dispersare de sarcini, ci de o concentrare a tuturor forțelor intelectuale existente în colectivitatea respectivă în folosul, desigur, al propășirii culturii.

În aceste condiții directorul de cămin cultural trebuie să fie coordonatorul întregii activități, să știe precis ce vrea de la fiecare. Căci munca lui nu se rezumă doar la a face o propagare a frumosului, a științei și culturii ci, în același timp, el are și sarcina de a se ocupa de atență și competența conservare a tradițiilor, de afirmare vie a valorilor culturii, de valorificarea folclorului. Numai așa, aplecându-se cu precădere asupra fondului spiritual local, potențându-l printr-o lucidă și adâncă cunoaștere, se va putea ajunge, firesc, la o mai bună profilare a formațiilor artistice de amatori, ce activează la nivelul căminului, și, implicit, la afirmarea lor vie în viața locală. În caz contrar, vom asista și în continuare la astfel de situații paradoxale: repertoriul formațiilor de teatru din cutare sau cutare comună, brigăzile artistice de agitație, vizează uneori doar generalități, neavând decât foarte vagi trimiteri la ceea ce este propriu locului, de stringență și acută importanță. Mai sînt încă mulți instructori și brigăzi artistice de agitație care se ocupă de orice în afară de problemele la zi,

in intîmpinarea conferinței
naționale a partidului

competență și clarviziune în munca activistului cultural

arzătoare, ale oamenilor și C.A.P.-ului din localitate. De aici și inconsistența politică, de aici stereotipia textului, de aici lipsa utilității sociale a activității.

O analiză a muncii acestor instituții — instituții ce au mari sarcini în acest sens: centrele județene de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă, și alături de ele, școlile populare de artă — ar limpezi contururile, modalitățile de acțiune, fiind de mare utilitate. S-ar face poate astfel și o mai îngrijită distribuție a festivalurilor și concursurilor de toate calibrele și de toate genurile care, uneori, nu au nimic comun cu necesitățile locale, fiind fortuit implantate și destinate, de ce să n-o spunem — să ascundă lacune specifice din activitatea culturală curentă? „Nufărul de aur“, „Lotca de aur“, „Silvania“, „Sarmis“, Festivalul humorului (Vaslui), Festivalul călușului românesc, etc., etc. — iată titluri pline de pompă, dar de discutabilă valoare educativă, care dau însă iluzia unor competiții de mare anvergură, fiind, în realitate, întreceri pregătite în pripă, care anulează preocupările permanente, de adîncime, ale activității cultural-educative. Nu e însă locul aici să ne ocupăm de eficiența acestui gen de manifestări; vrem numai să semnalăm fenomenul ca atare, sperînd că, în curînd, vor veni și precizările de rigoare (și atât de necesare!). Considerăm că nu festivismul trebuie să marcheze viața unei instituții de cultură, ci ritmicitatea acțiunilor, permanența

lor, substanța lor politică și ideologică, adecvarea lor la specificul locului.

La fel de dăunător muncii culturale este și birocratismul instituit, în virtutea căruia se cer tabele și statistici, statistici și tabele, completate, ce-i drept, cu multă conștiinciozitate; dar oferă ele, oare, o imagine reală asupra muncii din instituțiile noastre de cultură? Nu cumva, pentru a nu fi acuzați de inactivitate, directorii de cămin dovedesc un prea mare zel în a trece pe hîrtie conferințe, expuneri, participanți, simpozioane etc., practic fără nici o rezonanță reală? De ce să ne preocupe cantitatea cînd, se știe, că o manifestare bună cere un oarecare timp pentru a fi elaborată, pusă la punct, gîndită pînă la minuție. Niciodată n-am avut surpriza (neplăcută) a unor săli goale la o acțiune de bună calitate; după cum este tot atât de adevărat că e suficient un eșec, urmat de un alt eșec, pentru ca publicul să-și piardă încrederea și, pe viitor, să ocolească cu bună știință sala de conferințe sau spectacole. Auzim deseori întrebarea: „Ați mobilizat oamenii pentru acțiunea cutare?“ Nimic mai dăunător decît această „mobilizare“ de ultimă oră, forțată, improprie. Publicul nu trebuie „împins de la spate“, la un simpozion, la o conferință sau la un spectacol; această practică îndepărtează publicul și poate compromite o manifestare; el se cuvine a fi cîștigat prin lucruri de calitate, convins prin lucruri de calitate, chiar dacă, la început, vom avea un grup restrîns de spectatori. Perfecționarea calitativă a ansamblului de manifestări înscrise pe agenda unei instituții de cultură este în directă și strînsă relație cu concepția directorului acesteia despre rolul educativ al așezămîntului de cultură pe care-l conduce, cu gradul de perfecționare individuală. Și ce anume i se cere directorului de cămin în primul rînd dacă nu să fie un neobosit și pasionat cercetător al cerințelor oamenilor, să găsească soluții și forme specifice de activitate, confruntate pe viu cu publicul beneficiar? El trebuie să se afle într-un permanent dialog critic cu sine, preocupat fiind de o multilaterală informare și cunoaștere a problemelor colectivității în mijlocul căreia își desfășoară activitatea. Consultarea vie, permanentă, și nu formală, a diferitelor categorii de oameni, orează un climat propice, în care fiecare să-și poată aduce contribuția sa.

cartea politică

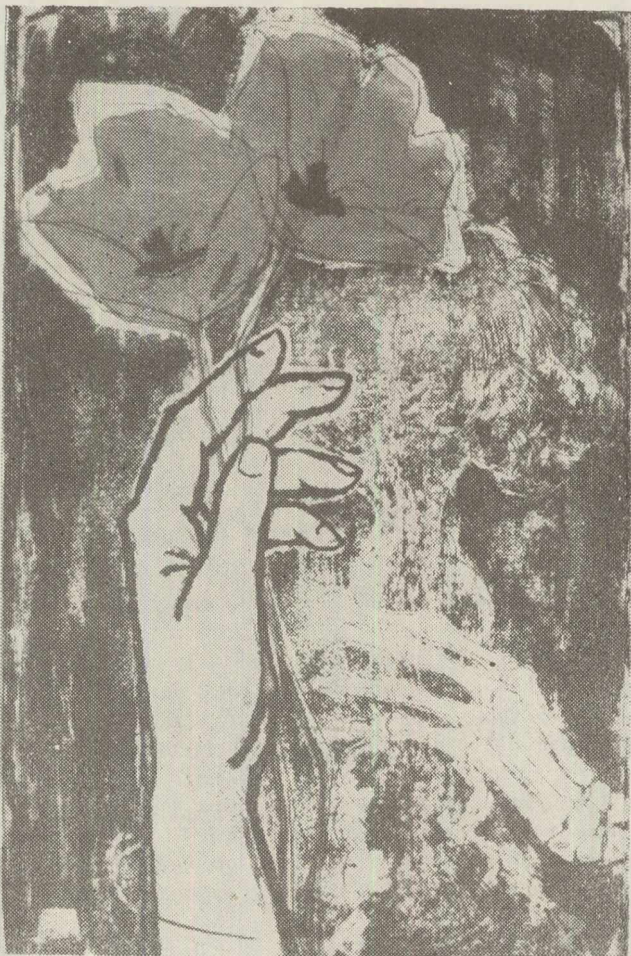
CULEGERE SINTETICĂ DE DOCUMENTE

Unul din succesele cu care Editura politică întîmpină Conferința Națională a partidului din iulie 1972 îl constituie colecția de DOCUMENTE ALE PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN, a cărei publicare a început în trimestrul întii al acestui an. Eveniment editorial remarcabil pentru propaganda de partid, culegerea sintetică de documente constituie o acțiune menită să faciliteze cunoașterea aprofundată a politicii partidului nostru în toate sectoarele de activitate și răspunde unei necesități stringente a perioadei pe care o parcurgem, subliniată de tovarășul Nicolae Ceaușescu în „Expunerea la Consfătuirea de lucru a activului de partid din domeniul ideologic și al activității politice și cultural-educative“ din iulie 1971: „Pentru a ușura studiul politicii partidului nostru de către toți comuniștii, de către toți oamenii muncii va trebui să edităm culegeri sintetice pe probleme, conținînd pasaje din documentele de partid grupate astfel încît să ofere o imagine clară a orientării ideologice a partidului nostru în principalele domenii de activitate în legătură cu principalele aspecte ale vieții sociale interne și situației internaționale (op. cit., p. 83). La editarea prețioasei colecții Editura politică a primit sprijinul de certă competență al Institutului de Studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., Institutului de filozofie al Academiei de Științe sociale și politice, Academiei de învățămînt politic și perfecționarea cadrelor de conducere „Ștefan Gheorghiu“, Institutului de istorie și teorie literară „George Călinescu“ ș.a. Seria de documente sintetice se adresează cu deosebire cabinetelor de științe sociale, învățămîntului de partid de toate formele, profesorilor de științe sociale, elevilor și studenților, precum și tuturor celor interesați în aprofundarea teoretică a aspectelor și proceselor politice din societatea noastră. În spiritul filozofiei marxist-leniniste creatoare, documentele întreprind o analiză științifică riguroasă și originală a fenomenului politic actual, dau indicații teoretice și practice privind orientarea în principalele domenii de activitate, ilustrează capacitatea politică a partidului nostru de a aplica, cu consec-

vență revoluționară, legile generale ale revoluției socialiste la condițiile concrete ale României. Volumul „Rolul conducător al Partidului Comunist Român“ subliniază necesitatea obiectivă, îndelung verificată, a conducerii de către partid în toate sferile de activitate, nuanțarea metodelor de influențare a maselor în etapa actuală, mijloacele de îmbunătățire a activității de partid la toate nivelele, creșterea autorității activității de partid, antrenarea unui număr tot mai mare de comuniști, de oameni ai muncii, la conducerea vieții sociale. În ultima vreme, partidul nostru a analizat în profunzime raportul în care se află conștiința socială față de existența socială, a constatat, pe lângă realizările remarcabile din acest domeniu și unele rămăneri în urmă ale conștiinței și a propus un amplu program de îmbunătățire a activității ideologice, problemă ce-și găsește oglindirea în volumul „Activitatea ideologică și politică-educativă“. Extrasele din documentele de partid grupate sub acest titlu oglindesc sarcinile imediate și de perspectivă în domeniul atât de complex al dezvoltării conștiinței politice, al desăvîrșirii morale și spirituale a tuturor cetățenilor. Culegerea tematică „Literatura și arta în societatea noastră socialistă“ se înscrie seriei de analize de pe poziții partinice a rolului factorilor suprastructurali în ansamblul dezvoltării societății românești. Un sector de maximă eficacitate în promovarea societății românești moderne este activitatea științifică. Partidul a subliniat în repetate rînduri rolul științei ca forță motrice în dezvoltarea bazei tehnico-materiale a socialismului, necesitatea ridicării științei și tehnicii românești la nivelul țărilor cu un înalt grad de înzestrare în acest domeniu. O sinteză a preocupărilor partidului pentru perfecționarea profesională continuă o aflăm în volumul „Dezvoltarea și perfecționarea învățămîntului“. Organizarea școlii românești pe principii moderne este ecoul unor măsuri succesive luate de conducerea de partid și de stat privind extinderea învățămîntului general obligatoriu, înființarea liceelor de specialitate, diversificarea școlilor profesionale în raport cu necesitățile producției, perfecționarea învățămîntului superior. O atenție specială s-a acordat îmbunătățirii sistemului de predare a științelor sociale, cu pondere deosebită în formarea și dezvoltarea continuă a conștiinței politice și morale.

Alte culegeri tematice apărute în colecția Documente ale Partidului Comunist Român, referă pe larg asupra unor domenii de activitate sintetizate sub titlurile: Politica internațională a P.C.R.; Dezvoltarea bazei tehnice-materiale a socialismului; Rolul clasei muncitoare în condițiile societății socialiste; Întărirea alianței cu țărăimea și intelectualitatea; Participarea maselor la conducerea societății — esență a democrației socialiste; Perfecționarea organizării și conducerii vieții sociale. Rolul statului socialist; P.C.R. — continuator al luptei revoluționare și democratice a poporului român, al tradițiilor înaintate ale mișcării muncitorești și socialiste; Partidul și tineretul; Națiunea socialistă; Perfecționarea relațiilor de producție, a organizării și conducerii economiei; Morala comunistă; Rolul și atribuțiile sindicatelor; Apărarea patriei — parte integrantă a revoluției și construcției socialiste.

STELA LAZĂR

FESZT
LADISLAV

În numele
omenirii

„Perfecționarea formelor de manifestare a democrației socialiste, extinderea libertăților cetățenești întăresc tot mai mult coeziunea orînduirii noastre noi, unitatea de granit a întregului popor în jurul partidului comunist“.

NICOLAE CEAUȘESCU

Socialismul presupune o democrație adecvată, o anume formă de organizare a relațiilor sociale, o formă de guvernământ bazată pe participarea poporului la exercitarea puterii, pe libertatea și egalitatea reală a cetățenilor, pe posibilitatea manifestării reale a personalității fiecărui individ. Cum remarca Marx „în sensul cel mai deplin democrația reprezintă conducerea societății de către popor, prin organisme responsabile în fața poporului și revocabile de către popor“. Democrația ține de însăși esența socialismului, dezvoltarea ei continuă este una din cerințele capitale ale procesului edificării noii societăți. A rupe democrația de socialism, a crea o falsă opoziție între ele, înseamnă de fapt a goli de conținut, a vicia însuși conceptul de socialism. Înseamnă a nega un factor primordial al superiorității socialismului față de capitalism și a „legifera“ în mod arbitrar un tip de socialism care să îngăduie manifestări și practici antidemocratice, acțiuni abuzive antiumane, ceea ce ar aduce incalculabile daune prestigiului și puterii de atracție exercitate de socialism asupra conștiințelor a milioane de oameni.

Neîndoielnic, democrația socialistă este superioară democrației burgheze. Prin caracterul său autentic, obiectiv — existînd garanții materiale, morale și instituționale ale exercitării ei, prin caracterul său integral, autotuturător — extinzîndu-se asupra tuturor laturilor vieții economice, sociale și politice și, nu în ultimul rînd, prin caracterul său dinamic, concretizat în : a) adîncirea principiilor, normelor, metodelor democratice de conducere a întregii vieți sociale ; b) lărgirea drepturilor și libertăților cetățenești ; c) afirmarea tot mai puternică a rolului opiniei publice. Neglijarea formelor democratice în perfecționarea vieții economice, sociale și politice, în consultarea și asigurarea controlului poporului asupra conducerii organelor de stat, generează deformări birocratice. De aceea, preocuparea pentru adîncirea democrației, pentru crearea cadrului — moral și instituțional — participării tot mai largi și mai active a oamenilor muncii la conducerea treburilor de stat și obștești a constituit o preocupare permanentă a partidului și statului nostru. Cum remarca tovarășul Nicolae Ceaușescu sint de neînțeles temerile cum că „preocuparea pentru perfecționarea continuă a formelor de conducere și organizare a societății socialiste, a relațiilor de producție ar putea prezenta vreun pericol pentru puterea oamenilor muncii, pentru esența de clasă a noii orînduirii. Viața demonstrează, dimpotrivă, că tocmai măsurile luate de partidul comunist pentru îmbună-

tărirea continuă a formelor de conducere a economiei, a întregii vieți sociale, pentru perfecționarea activității de stat, a democrației socialiste și a raporturilor dintre oameni asigură dezvoltarea ascendentă a noii orînduirii, punerea tot mai deplină în valoare a superiorității socialismului, accelerează procesul de fărîmire a societății socialiste multilateral dezvoltate, creează condițiile pentru trecerea treptată spre comunism“. (Documente ale P.C.R. Democrația socialistă, p. 122). Perfecționarea și lărgirea continuă a democrației socialiste implică organizarea și conducerea științifică a activității sociale și de stat. Ea presupune, nu fără temei, dezvoltarea responsabilității cetățenești o disciplină conștientă și respectarea liber consimțită a ordinii și a legalității socialiste. Principiul legalității socialiste ne apare ca un prin-

in întîmpinarea conferinței naționale a partidului

adîncirea democrației socialiste

ciپی firesc, integrat organic în corpus-ul democrației socialiste. Respectarea lui este principul mijloc de eradicare a subiectivismului și arbitrarului, a abuzurilor și favoritismului, al indisciplinei și anarhiei, de înlăturare a climatului favorabil acțiunii acestor manifestări în esență antisociale. Instaurarea proprietății socialiste asupra mijloacelor de producție și cucerirea puterii politice reprezintă o condiție esențială, necesară dar nu și suficientă a realizării unei democrații depline a întregului popor. Îi revine factorului subiectiv, în primul rînd partidului comunist sarcina de a organiza și conduce întregul proces de dezvoltare conștientă a societății socialiste, inclusiv a democrației. Prin natura sa de clasă, prin concepția științifică marxist-leninistă, pe care își întemeiază acțiunea, prin menirea sa istorică în societate — Partidul Comunist Român este elementul dinamizator al procesului de adîncire a democrației socialiste. Generator și promotor al noului, P.C.R. își realizează rolul de conducător în sistemul democrației socialiste nu prin metode administrative, de comandă — ci prin intensă sa activitate politică și ideologică, prin permanenta legătură cu poporul, prin munca desfășurată pentru ridicarea conștiinței socialiste a maselor și mobilizarea lor la îndeplinirea hotărîrilor istorice ale partidului. Îndeosebi după cel de-al IX-lea Congres al P.C.R., a fost luat un ansamblu de măsuri — pe plan economic, politic, social, civic — pentru lărgirea democrației socialiste. Hotărîri de importanță națională inițiate de partid și-au găsit forma de

finitivă numai după dezbaterile în presă, la radio și televiziune, în consfătuiri, în adunări ale oamenilor muncii, în vizitele de lucru făcute de conducerea partidului în diverse localități.

În procesul dezvoltării democrației socialiste, P.C.R. acordă o atenție deosebită creșterii rolului în viața socială al organizațiilor de masă și obștești, sindicale, de tineret, de femei, al organizațiilor cooperatiste, uniunilor de creație și asociațiilor oamenilor de știință. Reprezentarea acestora în forurile de stat centrale și locale, în colectivele de conducere ale unităților de producție, instituțiilor de cultură și învățămînt va permite o răspundere și angajare mai activă a acestor organizații în procesul de perfecționare a vieții sociale. Acestor scopuri le-au corespuns spre exemplu și măsurile cu privire la creșterea rolului sindicatelor în viața socială, sau cele privind atragerea în organele de conducere, inclusiv în cele executive, ale partidului și organizațiilor obștești — la diferite niveluri — a unui număr mai mare de oameni care lucrează nemijlocit în producția materială și spirituală. P.C.R. acționează în direcția materializării tezei marxiste că adevărații fauritori ai istoriei sînt masele populare și că producătorii și proprietarii mijloacelor de producție trebuie să fie și beneficiarii a tot ceea ce se îndeplinește.

Crearea Frontului Unității Socialiste — organism politic larg democratic, cu caracter reprezentativ, care reunește sub conducerea P.C.R. organizațiile de masă, obștești și profesionale ale muncitorilor, țăranilor, intelectualității, ale tineretului și femeilor, consiliile oamenilor muncii de diferite naționalități, reprezintă un pas nou în întărirea unității moral-politice a poporului nostru, fiind o imagine sintetică a sistemului democrației socialiste. Unitatea politică, socială și ideologică a poporului este garanția stabilității orînduirii noastre socialiste și unul din factorii care stimulează adîncirea democratismului vieții de stat. Democrația socialistă ne apare astfel în dubla ipostază de „democratos“ (puterea poporului) și de „antropo-cratos“ (puterea omului), finalitatea ei constituind tocmai împlinirea și realizarea omului, dezvoltarea personalității lui. Dialogul viu dintre partid și mase este o coordonată fundamentală a democratismului socialist și o garanție a permanenței ei perfecționări.

Apropiata Conferință Națională a Partidului va aprecia realist, lucid, exigent, cu deplină responsabilitate rezultatele obținute pe linia perfecționării sistemului de conducere a vieții economice, politice, sociale, inclusiv a democrației noastre socialiste, constituind prin măsurile pe care le va lua, un moment de mare însemnătate în istoria țării.

NUREDIN IBRAM,

MONUMENTE DOBROGENE ÎN SCRISORI INEDITE

GRIGORE TOCILESCU — N. I. APOSTOLESKU

(corespondență inedită — II)

Adamklissi 17 oct. (19)07

IUBITE AMICE,

Ultima d-tale scrisoare de la 11 mi-a ajuns aci ieri și mă grăbesc a-ți răspunde, bucurîndu-mă mai întîi de două vești bune ce-mi dai : primirea banilor de la Eforie și putîntă că de aprilie viitor să te întorci cu diploma și cu studiile terminate în țară. Voi scrie chiar azi d-lui Kretzulescu ca să-i mulțumesc pentru cele ce a făcut și va mai face în direcțiunea începută. Cît pentru vestea a doua, o voi ține, firește, secret, ca să nu se dea prilej vrăjmașilor să lucreze contra.

Am fost la București pentru vreo patru zile, pe la finele lunii trecute, căci aveam un proces, și prima datorie la prima sedință academică la care am participat a fost de a aduce omagii marelui maestru. Vorbele mele ar fi mișcat auditorul pînă la lacrimi și a făcut galben-verde pe Bogdan et c-ie, căci am atins chestiuni personale și intime cu privire la trecutul ce de zecimi (sic) de ani mă leagă cu marele Hasdeu. Cuvintele mele însă au fost improvizate și a rămas ca să le redactez în urmă spre a se trece în procesul-verbal, așa cum le voi rezuma. N-am atins meritele științifice ale lui Hasdeu. Dacă găsești timp și ai mai proaspătă activitatea din ultimele decenii ale maestrului, te rog schițează pe o hirtie cele ce crezi de cuviință spre a putea întregi cuvîntarea mea și a se trece în Anale.

Aci, la Adamklissi, sînt cu totul absorbit de lucrările săpăturilor care devin din ce în ce mai interesante. Moartea lui Vaschide ca și a lui Furtwängler m-au atins foarte mult. Primul era de mare viitor pentru știință în genere, și ca om n-am avut niciodată a mă plînge de el : dimpotrivă : totdeauna respectuos și cuvințios, devotat și bun amic a fost față de mine. Nu știu dacă văduva se află la Paris, ca să-i pot transmite condoleanțele mele. Biata femeie ! Rămăsă văduvă tocmai cînd să se bucure mai bine de roadele sacrificiilor ce și dînsa a trebuit să facă, în vederea viitorului soțului său.

Cel de-al doilea, Furtwängler, deși cu păreri contrarii asupra originii monumentului, dar a făcut mult pentru luminarea chestiunii, și totdeauna în polemicele lui cu Benndorf, s-a arătat cît se poate de binevoitor față de mine. În cele din urmă devenisem cel mai bun amic, în deasa corespondență cu dînsul. În el deci pierd singurul sfătuitor ce-mi mai rămăsese, și un mare sprijinitor contra insolențelor și năzbitilor lui Antonescu și Tzigara. Asupra amîndurora Furtwängler făgăduise că are să scrie, despre (a)cest din urmă posed o serie de scrieri, în care arată

că n-a învățat nimic și că nu poate ieși ceva bun din capul lui. Îi scrisesem marelui arheolog cu două zile înainte de a afla fatala veste. Îi anunțam descoperirea unor inscripții, pe care el tot o dorea spre a se convinge despre originea traianică a monumentului : titlul de Municipium Traiani Tropaei, a murit fără să o cunoască ; îi mai ceream un memoriu, pe care să mă sprijin în facerea unei galerii prin interiorul movelei Adamklissi spre a vedea dacă nu se confirmă bănuiala lui despre existența unor camere interioare cu inscripție, memoriu pe care l-aș fi invocat în cazul cînd nemernicii m-ar fi acuzat că am dărmat și restul monumentului. Dar azi fără Furtwängler mărturisesc că nu mai voiesc să încerc și proba aceasta, mai ales că cu moartea lui s-a terminat și chestiunea Adamklissi.

Despre rezultatul concursului la care a luat parte și tînărul Tafrali nu am cunoștință. În zilele cît am stat la București am pus la dispozițiunea lui tot ce a avut nevoie pentru pregătire. Regret de un lucru numai : că în aprinderea temperamentului meu am crezut un moment că scriind ministrului la timp, va reveni asupra compunerii comisiunii. Trebuia să las incidentul ca nebăgat în seamă ; în starea boalei mele trebuia să evit orice supărare și să mă arăt mai indiferent.

Într-o scrisoare a D-tale, ce am găsit-o la București în luna trecută, mă întrebai dacă trebuia să tragi în judecată Ministerul pentru nedreptatea ce ți-a făcut. Părerea mea a fost și este să nu iei asemenea demers, căci pentru D-ta Pitești sau orice catedră secundară e ceva numai provizoriu, aspirațiunile D-tale trebuind să fie pentru Universitate.

Regret că nu pot interveni de aci pe lingă Academie spre a se trimite un exemplar din „Monumentele epigrafice“. Eu nu am nici un exemplar, iar prefața, la care începusem a lucra, a rămas neterminată tocmai cînd am căzut bolnav. Nu știu dacă împrejurările mă vor mai îngădui ca s-o termin. Addenda et corrigenda mi-a dat mult de lucru, ca să pun lucrarea la curent.

Nu știu dacă starea sănătății are iarăși să-mi îngăduie ca să reiau iarna aceasta cursurile : mi-e teamă de complicații mai grave, căci osteneala nu mă lasă, forțele revin prea cu înecul, și prea multă ocupațiune intelectuală și vorbire îmi fac rău.

Complimente și îmbrățișări la toți de acolo ca și D-tale, Tocilescu

P.S. Aci mai stau pînă la 31 octombrie inclusiv.

Arh. Stat. Pitești, fond N. I. Apostolescu, pachet I-45/1899—1912.

o pasiune statornică

Ca pentru ionienii veniți să caute pe țărmul scitic un refugiu și care au găsit aci o patrie, Dobrogea a reprezentat pentru mine o diversivne înainte de a deveni o vocație. Al doilea război mondial și anii ce i-au urmat nemijlocit m-au surprins în plină pregătire a unor lucrări fără interferențe cu antichitățile pontice și, îndeobște, fără legături cu trecutul național. Ca să nu mai vorbesc de unele încercări de istorie a literaturilor clasice (între altele, de o istorie a ideilor literare în antichitate) întocmite în primii ani ai carierei mele de cercetător, în 1939 publicasem un volum de Cercetări asupra cultului imperial, în franțuzește, iar în 1944, în aceeași limbă, un volum de studii tiberiene — Autour de Tibère —, teză de doctorat la Universitatea din București. Ambele marcau limpede interesul meu pentru istoria Imperiului roman de început, ambele se cereau continuate și, într-o oarecare măsură, au și fost continuate, cită vreme mi-au stat la îndemînă materiale strîns în anii de lucru în bibliotecile din Paris și

Roma. A venit însă timpul cînd acestea s-au epuizat și cînd imposibilitatea de a-mi reimprospăta documentarea, prelungită an de an, avea să facă practic irealizabilă intenția de a redacta acea vastă monografie despre Tiberiu — împăratul fără voie — spre a cărei întocmire năzuiam încă din anii studenției.

În aceste împrejurări și pentru a nu sta, cum se zice, degeaba, am primit să fac parte din echipa de cercetători ai Muzeului Național de Antichități însărcinată să reia — în 1949 — săpăturile de la Histria, întrerupte de război și de lipsa din țară a lui Scarlat Lambrino, urmașul lui Părvan la conducerea șantierului. La data aceea eram de mai mulți ani profesor la Facultatea de Litere din București, ceea ce însemna că — de bine, de rău — aș fi putut să-mi îndrept atenția spre domenii de cercetare mai familiare și, din această pricină, mai lesnicioase. N-am respins însă propunerea de a-mi schimba cu totul preocupările, angajîndu-mă într-o ordine de lucrări nouă în raport

D. M. PIPPIDI

(Continuare în pag. 14)

poșta redacției

CONSTANTIN C. — Pe dv. nu am ce să vă învăț. Cel mult să-mi mărturisesc puțină receptivitate la aerul muzeal al celor mai multe din poezii, saturate de trimiteri savante la istorie și mitologie. Mai pe gustul meu e *Păsări în Delta*, unde enumerarea monotonă conține imaginației și transmite un oarecare fior liric :

„Păsări de apă cu toamna
in tipăt,
pliscuri nimbate de
imersiuni,
păsări de foșnet și grinduri,
de ierburii, de nori, de
tăciuni,
păsări de gropi și capcane,
de cetăți vinturate, de lut,
păsări de pietre zdrelite,
păsări de foc și trecut ;

umbre alunecând pe canaluri
legănând în nuferi și lotci
încrămări tăioase de
munte,
turnuri rotunjite în copci...”.

De n-ar veni pe urmă *toaca, utreniile, altarele, moaștele*, detaliind și amplificând inutil metafora *turnurilor*, apoi acele valuri nefericite *răsfrinte în fald* din final, *Păsările...* ar putea fi o lucrare interesantă.

ANA FLORENTIN. — În poezii, împletire de descripție rece și discurs bombastic. Mai săltată e mica proză — de fapt o pagină de jurnal — vădind capacitate de observație. Dar și aceasta se mărginește la suprafața lucrurilor, nefiind însoțită de curajul și sinceritatea dezvăluirii de sine.

COSMINA. — Poezia e firavă și puțină, dar autentică, atîta cită e. După lectura a nenumărate producții care presupun multă caznă artistică (să zicem !) în scopul comunicării unor lucruri răsucite și obscure, citesc cu plăcere spovedaniile simple, deschise și nesofisticate ale unei fete care stă

culcată în iarbă și admiră brazii, ascultînd foșnirea imaginărilor a rădăcinilor înlănțuite. Ea contemplă dansul ploii, observă strădania zadarnică a valurilor, se lasă copleșită de lumina frunzelor grămădite pe asfalt, sau evocă, odată cu „joaca de la sfîrșitul vacanțelor”, acele momente de cumpănă cînd tristețea e abia presimțită, deși copilăria a trecut de mult. Iată o mostră din această poezie naivă :

„Ploii se însurubează-n cer
Ca niște fumuri cenușii,
Au frunze grăbite
Și foșnesc sub bura rece.
Cînd se pierd în înălțimi.
Mina ploii îi dezmiardă.
Îi învăluie în vînt
Înălțîndu-i spre cer”.

(Atenție însă : într-un ciclu de versuri trimise ulterior, corespondenta mea a evoluat surprinzător și începe să filozofeze despre „infiniul voluptății”, despre „marele carnaval al vieții”, despre faptul că „eu, tu, el sîntem niște paralele echidistante gonind s-ajungem în infinitul” și despre alte lucruri la fel de grave, de adînci și de plictisitoare. Deci brazii, frunzele, nisipul — cu poezie cu tot — au rămas undeva în urmă, probabil pentru totdeauna.)

CORNEL G. — Inegale, întreprinderea se simte.

ION CODREANU. — Nimic nou, vacanța spiritului autocritic se prelungește alarmant. Ce înseamnă „ulița cu oțeluri înrouate virtuții ?” Dar tot acel fioros galimatias intitulat *Coralii* ? Iată o strofă :

„E cremene și pereții
sprîncenele
îmi apropiu înlăuntric !
buzele ochiului
la sărbătorile lumii
ce se acordă luminii spre
porturi.”

(Cu aceasta am acceptat, bineînțeles, îrgul propus, ale cărui condiții nici nu mai trebuiau enunțate : „vă promit colaborarea chiar și pe mai departe tot la poșta redacției în schimbul APRECIERILOR d-voastră obiective...”).

IOANICHIE OLTEANU

SPORT

fiindcă...

e absurd să începi o cronică sportivă atunci cînd campionatul — ce straniu campionat ! — a luat sfîrșit, fiindcă e absurd să cutezi a te gîndi la atare intervenție într-o țară în care esul fotbalistic este mai bun decît **naționala**, fiindcă e absurd să-l ridici în slăvi pe Dobrin exact în noaptea în care l-ai ucis, silindu-l să joace la o sută de metri depărtare de o apărare înmărmurită de frica lui, fiindcă e absurd ca în timpul unui meci să ieși cu mingea în centrul orașului Tg. Mureș și în altul să dîrdii de frică la picioarele lui Bene...

Fiindcă e absurd să aprinzi făclii pentru înfrîngerea **Jiului**, chiar și într-o finală de **Cupă**, unde minierii au ajuns, fiindcă Fl. Dumitrescu nu s-a priceput să tragă primul penalty din viața lui de dinamovist. Dar apropo de finală. Doamne, ce noapte tristă ! Tot meciul a fost absurd, dar asta se mai poate pune și pe seama **Jiului** care nu știe fotbal nici cît I.T.A. Pașcani (1-10 cu Delta Tulcea !). Pentru mine jalea cea mare a venit însă de pe chipul lui Răducanu, din bucuria lui schimonosită, cînd, la ora „gloriosului” tur de pistă, se ostenea să pară entuziasmat și fericit. Da, da, i-am văzut bine fața și gesturile, așa cum l-am văzut pe Dumitru pasînd tot meciul la adversar. Am înțeles în cele din urmă bucuria lui Năsturescu, care de ani de zile tot reînvie pe un post pentru care nimeni nu se mai naște de mult. Am înțeles și mulțumirea lui Codreanu și Angelescu cărora fericirile nu le vin de pe **Maracana** sau **San Siro**. În fine, l-am înțeles prea bine pe Lupescu care se pare că a înălțat deasupra capului **Cupa** de adio... („Rămii, o, nu pleca, rămii !”). Dar Răducanu de ce se străduia să pară fericit ? Fiindcă nu l-a driblat Muțescu ? fiindcă nu și-a aruncat singur mingea în păianjen ? fiindcă... Pentru un singur lucru ar fi avut dreptul să se desprindă de la pămînt cu pîntenii lui vinovați și s-o ia la goană pe pistă, chiar mai puțin stingaci și copleșit de negre amintiri. Pentru bucuria și sudoarea colegilor săi care nu-și amăgesc creditorii cu cimilituri șterpelite de la vînzătorii de balene de pe Lipsani. Da, Răducanu trebuie învățat să se bucure de bucuria colegilor săi Adamache, Ștefan, Vidac etc, și tot de pe **tușă** ca în noaptea tristei victorii asupra **Jiului**. Dacă nici la toamnă **Rapid** nu va ieși în Europa cu Rămureanu în poartă, nu va fi nimic mai mult decît absurd.

GOLGETER

ȘERBAN GHEORGHIU

LIVIA MARINAȘ

marinarii

În lipsa noastră
Soțiile-și măsoară așteptarea
În părul cărunț
Atît de cărunț
De la o vreme la alta...
Codițele fetei
Le găsim despletite
În bucle,
Băiatul ne ajunge
Pină la umeri deodată
Și parcă, de fiecare dată,
Se nasc din nou pentru noi
Dar n-avem timp să le spunem
Căci nu știm de unde
să-ncepem
Povestea ce nu se mai termină
Apoi marea
Iarăși ne cheamă
Și timpul rămîne în urmă
Credincios întocmindu-ne
absența.

germinație

Dansul meub de păsări lumini
Se cufundă-n tăcerea
pămîntului
Pină la briu
Pină la creștet
Și iată cum peceți se rup.
Brazda crudă acoperă
aripi semințe
Ce plîng setos de piere...
Dinspre ieri cerul răpus
tremură
Lacrimi peste țărîna...
Clipele-n vuietucid
Lumina din urmă spre-a
Naște, bobul meu tinăr
Ce crește în fir
Năzuind spre fruntarii.

TEATRU, ESTRADĂ, OPERĂ, OPERETĂ

Sala Teatrului de dramă Constanța : „Ovidius” (22 VII), „Vicleniile lui Scapin” (11 VII), „Contesa Maritza” (12, 13 VII), „Fata Morgana” (18 VII).
Sala Fantasio : „Hodoronc Fantasio” (23 VII), „Săracu’ Gică” (16,22 VII).
Mamaia : „O noapte în Veneția” (13, 20 VII), „Voievodul țiganilor” (15, 23 VII), „Liliacul” (18 VII), „Contesa Maritza” (16, 17 VII), „Fata Morgana” (19 VII).
Eforie Nord : „Liliacul” (22 VII), „O femeie fără importanță” (12 VII), „Săracu’ Gi-

că” (11 VII), „Contesa Maritza” (14 VII), „Interesul general” (16 VII), „Hodoronc Fantasio” (25 VII).
Eforie Sud : „Hodoronc Fantasio” (14, 24 VII), „Parada șlagărelor” (17 VII), „Interesul general” (25 VII), „Nu vă jucați cu oltencele” (23 VII), „Fata Morgana” (22 VII).
Mangalia Sud : „Nu vă jucați cu oltencele” (26 VII), „Contesa Maritza” (19 VII), „Fata Morgana” (23 VII).
Tulcea : „O femeie fără importanță” (10 VII).

FILM

Republica : „Mărea speranță albă” (10-16 VII, S.U.A.) ; „Casa de sub arbori” (17-23 VII, Fr.) ; „Jocul cu moartea” (24-25 VII, S.U.A.).
Popular : „Aventuri la Marea Neagră” (10-16 VII, Rom.) ; „Goya” (17-23 VII, R.D.G.) ; „Mărturisirile unui comisar de poliție făcute procurorului republicii” (24-25 VII, Ital.).
Concomitent, gală de filme românești dedicată Conferinței Naționale a P.C.R. : „Face-rea lumii” (17 VII), „Asediul” (18 VII) și „Setea” (19 VII).
Progresul : „Mirii anului II” (10-16 VII, Fr.) ; „Locotenentul Bullitt” (17-23 VII, S.U.A.) ; „Femei în offside” (24-25 VII, Ceh).
Grădina Tomis : „O floare și

doi grădinari” (10-16 VII, India) ; „Ferma din Arizona” (17-25 VII, S.U.A.).
Mamaia : „Desculț în parc” (10-12 VII, S.U.A.) ; „Ancheta de la Hotelul Excelsior” (13-16 VII, Ceh.) ; „Mărturisirile unui comisar de poliție...” (17-19 VII, Ital.) ; „Mărea speranță albă” (20-23 VII, S.U.A.) ; „20.000 de leghe sub mări” (24-26 VII, S.U.A.).
Eforie Nord — Grădina Perla : „20.000 de leghe sub mări” (10-12 VII, S.U.A.) ; „Robin Hood” (13-16 VII, It.-Span.) ; „Desculț în parc” (17-19 VII, S.U.A.) ; „Astă seară dansăm în familie” (20-23 VII, Rom.) ; „Casa de sub arbori” (24-26 VII, Fr.).
Grădina Neon : „Marea dragoste” (10-12 VII, Fr.) ; „Mărturisirile unui comisar de poliție...” (13-16 VII, It.) ; „Ancheta de la Hotelul Excelsior” (17-19 VII, Ceh.) ; „O floare

și doi grădinari” (20-23 VII, India) ; „Băieți buni, băieți răi” (24-26 VII, S.U.A.).
Eforie Sud : „19 fete și un marină” (10-12 VII, Iug.) ; „20.000 de leghe sub mări” (13-16 VII) ; „Astă seară dansăm în familie” (17-19 VII, Rom.) ; „Mărturisirile unui comisar de poliție...” (20-23 VII, It.) ; „Ancheta de la Hotelul Excelsior” (24-26 VII, Ceh.).
Jupiter : „Robin Hood” (10-12 VII) ; „Casa de sub arbori” (13-16 VII) ; „Aventuri la Marea Neagră” (17-19 VII) ; „Ancheta de la Hotel Excelsior” (20-23 VII) ; „Astă seară dansăm în familie” (24-26 VII).
Notă : Spectacolele de teatru, operă, operetă încep la ora 20 în Constanța și la 20,30 pe litoral.
Întreprinderea cinematografică își rezervă dreptul de a face modificări în program.

o pasiune statornică

(Urmare din pag. 13)

cu pregătirea mea anterioară. Am început să mă **reciclez**, cum se spune astăzi, dintr-o curiozitate științifică de care nu m-am lecutit nici pînă acum, dar și din dorința de a răspunde onorabil la chemarea celor ce gîndiseră că aș putea fi de folos în nou-mi loc de muncă. Am deprins puțină arheologie, ceva mai multă epigrafie și așa — din campanie în campanie — am ajuns să număr douăzeci și trei de ani de lucru în serviciul antichităților dobrogene. Ce anume am izbutit să realizez de-a lungul acestor două decenii pe tărîm științific, nu e aici locul s-o spun, poate nici nu e de căderea mea s-o arăt. Ceea ce sînt ținut să mărturisesc, răspunzînd la ancheta în cadrul căreia se inserează acest răspuns, e doar faptul că, după experiența mea, nu există vocații exclusive, nici domenii de cercetare inaccesibile. Cu acea curiozitate de care am vorbit și care e, socot, un dar al fiecăruia ; cu o oarecare putere de mun-

că și cu perseverență, orice obiectiv științific poate fi atins, — cel puțin în disciplinele istorico-filologice, — orice prilej poate fi bun pentru a da activității proprii o orientare nouă. La acestea se adaugă, fără îndoială, interesul cîmpului de investigații ales — în cazul Dobrogei incontestabil și necontestat. Pe acest pămînt încărcat de amintiri, în al cărui trecut parcă nici un deceniu n-a rămas vreodată gol de intimplări și nici o brazdă lipsită de vestigii, perioada istoriei vechi și străvechi e poate cea mai captivantă, pînă la transformările vertiginoase petrecute sub ochii noștri. Neamuri și culturi succedate aproape fără întrerupere, dezvoltări interne și înrîuriri din afară, realizări de mare preț, culturale și politice, urmate de catastrofe ireparabile — toate aceste particularități ale unei frămîntate viețuiri sînt de natură să solicite imaginația și să captiveze mintea, oferînd cercetătorului un teren de lucru privilegiat. Fără a uita împrejurarea că, timp de un mileniu și mai bine, din sec. al VII-lea î.e.n. pînă în sec. al VII-lea e.n. istoria

Dobrogei reprezintă un capitol al istoriei mediteraneene — greacă și apoi romană —, ceea ce conferă studiului ei dimensiuni și o profunzime invers proporționale cu suprafața modestă a acestui teritoriu și cu așezarea-i periferică. Astfel, ca să mă restring la întrebarea căreia se cere să răspund, pămîntul dintre Dunăre și Mare reprezintă pentru mine, de o bună bucată de timp, nu numai un domeniu cultivat cu pasiune și statornicie, dar și o experiență spirituală : un prilej de investigații și meditații pe urma cărora, mai mult poate decît în alte domenii explorate în trecut, am sentimentul de a fi adăugat ceva la moștenirea înaintașilor. Oferînd totodată cercetătorilor mai tineri o direcție de cercetări și un ansamblu de rezultate, pornind de la care să poată realiza mai mult și să privească mai departe, socot a fi răspuns — cu oricîtă modestie — la ceea ce cu drept cuvînt s-a considerat menirea principală a dascălului dintotdeauna : să deschidă o cale de cercetare, lăsînd în urmă-i ucenici în stare s-o străbată mai departe.

CRITICA — s-a spus — este conștiința de sine a unei publicații. Noua serie a „Luceafărului”, sub conducerea poetului **Virgil Teodorescu**, acordă un spațiu evident sporit criticii literare. Semnături de prestigiu ca Edgar Papu sau Ov. S. Crohmălniceanu, semnături ale unor critici cu o bogată activitate, cum sint cele ale lui Nicolae Balotă, Eugen Simion, Georgeta Horodincă, Alexandru George, Nicolae Ciobanu și, mai recent, Mircea Iorgulescu și Laurențiu Ulici garantează număr de număr, „Luceafărului” un rol distinct, alături de celelalte publicații literare ale Uniunii Scriitorilor, în comentarea exigentă și promptă a fenomenului literar contemporan. Remarcabilă este, preocuparea revistei, în același timp, de a promova eseul critic al scriitorilor de profesie, îndeosebi poeți, cum sint : Ion Caraion, Nichita Stănescu, Dan Laurențiu sau Ilie Constantin.

CINE ESTE AUTORUL DV. ? La această întrebare una din multele, adesea ingenioase, pe care le pune **Adrian Păunescu** în „Contemporanul” (nr. 27), Radu Beligan, director al Teatrului național, dă un răspuns extraordinar de frumos : „Eu am naivitatea să cred că eu însumi. Ce se-nîmplă, tovarășe Păunescu. Nu știu ce imagine aveți dv. despre mine. Fiecare proiectează în viața socială un

unei luminoase stări sufletești” nu sunt. Domnia sa pare a fi credincios păreri după care cînd cineva îi „scapă cu bine de sub pană” (unul dintre fericirii de dată recentă e Alexandru George) atunci cel care „rămîne de căruță” e numai... Virgil Ardeleanu. Dar nu critica dură pe care o practică V. A. îngrijorează (deși este mai ușor să negi decît să afirmi ; iar orice critică bazată mai ales pe negație sfîrșește prin a se auto-nega...) cît **exclusivismul** ei în numele unei așa-zise obiectivității. Pentru că, iată, într-un „reportaj” (V. A. crede, între altele, în condiția de... reportaj a cronicii literare !) despre cartea „Poeți și critici” a lui C. Stănescu („Steaua” din 1—15 iulie), V. A. pretinde a vedea în critică numai un mijloc de receptare și explicare... obiectivă a existenței obiective a operei literare ! Zice domnia sa, cerîndu-ne să ne între în cap o dată pentru totdeauna, că avînd de-a face cu „o existență obiectivă” criticul nu poate și nu are de ce să intervină ca **subiect creator** ! Sigur de sine și agresiv, V. A. n-are decît să fie partizanul unei critici jurnaliste aservită obiectului. Noi credem și în necesitatea detașării criticului de acest obiect și mai ales în posibilitatea și șansa lui unică de a fi numai și numai subiect... Adică personal, creator...

ÎN CITEVA RÎNDURI cam expediate, dar grave, pline de miez, Teodor Mazilu se referă în „Contemporanul” din 7 iulie la cîteva aspecte importante ale **vocației scriitorului**. Un scriitor adevărat, afirmă T.M., nu-și poate ierta rutina în fața foiilor albe. Sentimentul de cul-

Pabilitate nu-i poate fi străin celui care scrie „din ignoranță sau oboseală o pagină falsă, nerealistă, anostă... De aceea talentul este o formă a eticii scriitoricești. Cine scrie fără talent este un **delicvent de drept comun** (s.n.). Dacă scrii fără talent înseamnă că încalci legea, că ți-ai luat o răspundere pe care nu poți s-o duci la capăt...” Ne alăturăm acestor opinii precum și celor după care „nu există decît artă realistă” dacă prin „realism” înțelegem **esența** artei înseși și, într-un sens cît mai general, **adevărul** ei. Autorul crede însă că „realismul” acesta nu ar fi propriu și suprarrealismului pe care îl socotește „o invenție a unor scriitori înzestrați mai mult cu vanitate decît cu talent”. În acest caz, T.M. cade în exclusivism. O asemenea apreciere globală, neînsoțită de argumente, nu ar fi suficientă să-i creeze lui T.M. mult discutatul „sentiment de culpabilitate”?

DEFINIȚII riguroase, utile, ale inteligenței și imaginației găsim într-un interviu acordat de Jean Piaget lui Mircea Herivan („Ramuri”, numărul din iunie). Ce este inteligența ? — „Inteligența este capacitatea de a adapta la situații noi. Înainte de orice ea înseamnă a înțelege și a inventa”. Ce este imaginația ? — „Posibilitatea de a face combinații, creativitate cu imagini. (De aceea, mă supără teribil termenul de imaginație creatoare, folosit de unii ; e o tautologie.)”

RETINEM din confesiunile de atelier ale lui Al. Piru publicate de Ion Oarcășu în „Tribuna” (numărul din 6 iulie) : „Nu am dat și nu dau sfaturi literare, adevărata literatură fiind mai presus de orice sfat. Ar fi bine, totuși, dacă tinerii ar termina întii studiile și pe urmă s-ar apuca de scris, dacă ar scrie mai puțin și ar publica și mai puțin, dacă și-ar face întii o carieră și după aceea o profesiune din scris, dacă ar citi pe scriitorii mari ai lumii și nu s-ar citi și imita doar între ei, dacă nu și-ar face idoli din mediocrități ridicate la rangul de mituri etc, etc, etc...”

ALBUM — Cum e viața pe care am trăit-o, o viață de excursionist eventual, și din care ne-au

rămas cîteva imagini de album ? **Francisc Păcurariu** crede că „e simplă și clară / ca cea (remarcati frumoasa imperechere de sunete...) mai năstrușnică cimilitură.” Poetul e un... călător și o viață petrecută pe drumuri ne îmbogățește albumul cu imagini vorbind despre „limpezimea Florenței”, „fumul sub bolțile Parisului de ieri”, despre o „dimineată sub Marele zid chinezesc” sau despre „un amurg la Dakar” ș.a.m.d. Dar, ce tristețe, albumul nu păstrează decît „privești mumificate...” Și, în evadarea aceasta pe care o re-trăim pe alte meridiane „numai noi nu sintem nicăieri”. Noi, poetul **Francisc Păcurariu**... vezi poezia **Album** din „Steaua” nr. 13).

O CRONICĂ literară extrem de concentrată și în același timp bogată în aprecieri critice nu o dată exacte citim în „Orizont” sub semnătura lui **Cornel Ungureanu**. Nu atît noutatea cît eleganța expresiei frapază, de asemenea. Poetul Al. Andrițoiu este „un tehnician capabil de extraordinare jonglerii verbale care tirăsc după ele poezia obligată parcă să cîștige mereu un pariu al virtuozității”. Sau : „Pegasul lui Andrițoiu nu înfulecă jeratec sau cancanuri metafizice ci ritmuri și rime... Cîntecul lui Al. Andrițoiu e de trubadur, capabil de un mimetism formidabil, dar mereu el însuși, rostindu-și melodia și cîntîndu-și cuvîntul cu bucuria pe care o au doar acci care, printr-o exersare prelungă, devin anexe ale instrumentului lor” („Orizont” nr. 9 din 29 iunie).

O ALTĂ FABULĂ FRIVOLĂ, chiar titlul, publică **Aurel Baranga** în „Săptămîna” din 23 iunie. Fabula, cînd este redusă la „schema” ei („anecdota” plus „morală”) sau, mai grav, cînd este scrisă pentru „teza” ei este într-adevăr... frivolă. (Frivolă, adică : de mintuală, de nimic, fără însemnătate, neserioasă ș.a.m.d.) Fără priză, probabil, la subtilitatea autorului (nu scotă el oare pe o impresie contrară ?) înclinăm să credem că respectiva compunere în versuri nu transcende sensul propriu al cuvîntelor cu care a fost botezată. Transcriem, drept argument, textul în discuție : „Vrînd să facă soțului ei / Un hatir, / iapă născu, / Dar făcu / Un catir // Bărbatul contemplînd progenitura, / Îl apucă disperarea și ura : / — „M-ai înșelat” ! necheză încornoratul / Cit îl ținea gura / — „Ba eu am fost cea înșelată” / Plîngea iapa neconsolată, — „Susținea că e armăsar, / Și abia acuma îmi dau seama / C-a fost măgar !” // Iar **MORALA** stă și ea să irupă : / „Adevărul iese la lumină, dar după...”

SUB SEMNĂTURA lui **Nicolae Tașomir** descoperim în „Cronica” (nr. 26) o poezie amuzantă : „Tăcea-ndărătnic piatra” ... O transcriem în întregime : „În liniștea de leșpezi, din ce în ce mai tare / Tăcea-ndărătnic piatra cetății milenare” („din ce în ce mai tare”... cine ? n.n.) / Nici șaptele de pislă, nici palele de vînt / Nu reușiră pietrei să-i smulgă un cuvînt („Șoaptele de pislă”... ale cui ? n.n.) / Întîia dată-n lume și-n vremi întîia dată (Păi, dacă e „în lume” nu e și „în vremi” ? n.n.) / Sta scris pe fruntea pietrei să fie lapidată” (Ei și ? n.n.)

PREȚUL LUI EMINESCU. Printre pipe, bricege, curele de ceas și alte mărunțșuri am descoperit cu uimire la chioșcurile de pe litoral bustul lui Eminescu ! Gipsul folosit la fabricarea statuii lui în serie arăta destul de fâlos așa cum fusese scaldat în vopsea aurie... Cei care au avut această idee din unitățile noastre de artizanat ar merita să fie felicitați. V-ați procurat un Eminescu ? Nu costă decît 34 de lei...

SECUNDA CÎȘTIGATĂ. Începînd cu data de 30 iunie, ora 23,59 de minute și 08 secunde anul 1972 s-a prelungit cu o secundă. Fiecare dintre noi am cîștigat o secundă de viață mai mult față de anii precedenți.

BREVIAR

● În zilele de 24—25 iunie a.c., redactorii revistei **Tomis** și membri ai **Cenacului literar „Pannait Cerna” din Tulcea**, s-au întîlnit cu iubitorii de literatură din **Jurilovca și Chituc**. La cîminul cultural din **Jurilovca**, șezătoarea literară a fost urmată de interesante discuții privind destinul poeziei și modalitățile de creație poetică. La **Chituc**, recitalul de poezie, la care a participat un mare număr de pescari, a fost întregit de un frumos program artistic susținut de formația corală și formația de mandoline din **Jurilovca**.

● Joi, 29 iunie a.c., redactorii revistei **Tomis** au fost oaspeții tîrînilor cooperatori din **Cobadin**. Șezătoarea care a avut loc s-a integrat programului cultural intitulat „Săptămîna literară la **Cobadin**”, una din interesante manifestări ale județului nostru, dedicată Conferinței Naționale a P.C.R.

M. R.

Știți ce înseamnă o secundă de viață, de activitate la scara planetei ? Colaboratorul nostru **Teofil Bălaj** ne informează într-un scurt și elegant eseu publicat în „Contemporanul” din 30 iunie că în fiecare secundă populația globului sporește cu un locuitor (4 se nasc și 3 mor...), se construiește un autovehicol, se produc 19,5 tone de oțel brut, 55 grame de aur, 700 kg de hirtie, se consumă 9,5 tone de griu, 20 hectolitri de bere, 130 kg de cafea ș.a.m.d. În aceeași perioadă de timp, oamenii de pretutindeni furnizează „o cantitate de muncă echivalentă cu ridicarea la înălțimea de 1 metru a unei greutăți de 32 miliarde de kilograme” !

DESPRE STIL, între altele, ne vorbește **Fănuș Neagu** într-un amplu dialog cu **Florin Mugur** în „Argeș” (iunie) „Între altele”, dar de fapt : „mai cu seamă”. Pentru că e vorba de preocuparea numărul unu a scriitorului adevărat : „Pentru mine, stilul, „stilul scriitorului”, despre care scria cîndva **Marin Preda**, este nu numai necesar, este vital. Dacă iau, la întîmplare, de pe o masă, o carte a unui scriitor român, fără să văd numele autorului, încep să citesc și nu l-am recunoscut pe scriitor după (hai să zicem !) primul capitol, înseamnă fără nici o putîină de tăgadă că acea carte este de duzină. Stilul este vital, pentru că orice autor vine cu o lume, cu lumea lui, lumea lui care trăiește așa cum a trăit el cîndva, în copilarie, sau așa cum trăiește el astăzi... Stilul este ochiul meu purtat asupra cîmpului în care se mișcă lumea. Orice frază a unui scriitor autentic e atît de personală, încît cel care ar încerca să-l fure s-ar scribi el față de sine”.

IOACHIM VENTURA

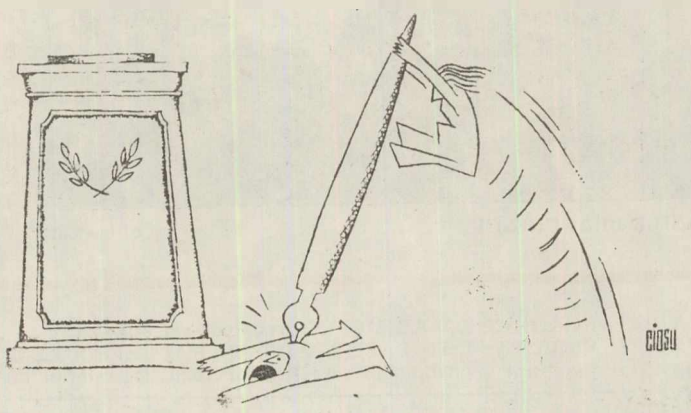
Parodii

de LIVIU ERGAN

A.E. BACONSKY

gol metafizic

Cel cu trei ochi și unul ciacir n-a strînutat,
dar nici prea mult nu i-a lipsit ;
Cineva fără picioare e pe urmele lui,
patruped melancolic care s-a lăsat de fumat
de îndată ce i s-a atașat un al doilea cap ;
Unul dintre ei are nas să se nască sub nasul nostru
și nimeni nu-l va înregistra la Sfat.
Nu mai veniți după mine copii dragi
cînd fluier, nu mai veniți că vă pierd
în oceanul de hirtie care ne-mpresoară !
Cel cu ochii și-a vindut cadavrul,
cel cu care a făcut afacerea nu poate cobori din copac.
Cel cu nasul a crescut mare și cultivă nasuri.
Nu mai veniți după mine, copii !

anumit personaj, diferit de cel esențial. Eu, seară de seară, ucid acest personaj pentru a nu mă lăsa devorat de el, pentru că în fiecare dimineată să se poată naște, virgină, ființa fundamentală care să-și păstreze copilăria. Asta e morală mea interioară... Dv., care sînteți un ochi atent al Cetății, ați observat, fără îndoială, în jurul nostru oameni care nu mai sint decît personajul lor. Au devenit ceea ce au vrut să pară, dar în interior nu mai este nimic. totu a fost devorat de personaj. Acești oameni și-au pierdut autenticitatea individualității lor și asta e o mare nenorocire. Sint autorul — dacă voii să mă considerați astfel ! — autorul acestei ființe care — cred eu — a izbutit performanța de a supraviețui”.

LA AL DOILEA NUMĂR, revista „Transilvania” se află deja pe un făgaș propriu. Condițiile grafice excepționale, construcția riguroasă, în ciuda diversității tematicе, îi asigură un profil personal bine definit. Retinem din acest număr o scri-soare inedită a lui **Lucian Blaga**, „Fragmentele despre Sibiu” ale lui **Ștefan Aug. Doinaș**, cronică literară semnată de **Mircea Tomuș**, eseurile lui **N. Balotă** și **Mihai Nadin** și poezia „Moartea grădinarului” de **Aurel Rău**.

EXCLUSIVISM. Cronicile lui **Virgil Ardeleanu** din „Steaua” — se știe — numai „emanația

PICTORUL VASILE BRĂTULESCU, LA ROMA

Biblioteca română din capitala Italiei, sau, cum este cunoscută mai bine, Accademia di Romania, își confirmă permanent rolul și scopul său funcțional, de puternică instituție românească de cultură, într-o lume în care tradiția fenomenelor de artă, arhitectură, arheologie, muzică etc., se face simțită în adâncurile ființei umane. Români, la specialitate în diferite discipline de științe umanistice sau chiar de factură tehnică, își sporesc singurcinos condiția profesională grație tocmai posibilităților neașteptat de binevenite, oferite de amintita instituție. Nu mai este nevoie de spus că grija conducerii, în fruntea căreia se află neprețuitul nostru profesor și învățat în literatura italiană, Alexandru Balaci, este ca, pe baza reciprocității, simțul receptiv propriu italienilor, să fie permanent satisfăcut, cu posibilități de cunoaștere oferite de Biblioteca română, a tot ceea ce are mai frumos, mai uman și mai demn de lauda poporul român.

Începutul lui aprilie din anul acesta, avea să înlesnească unor italieni și turiști străini, o nouă vizită la Accademia di Romania, în renumita Vale Giulia — veritabil cadru de instituții muzeale sau de cercetări științifice: o expoziție de picturi create de un talentat artist român ajuns la Roma prin grija Consiliului Culturii și Educației Socialiste din R. S. România, ne-a oferit un prilej neașteptat de profundă contemplație și de autentică satisfacție izvorâtă din sentimente românești. Pictorul Vasile Brătulescu a realizat, fără concursul vreunui compatriot, o expoziție personală, cu valori care rețin atenția și care cer indiscutabil laudă. Aceasta cu atât mai mult cu cât puținii sint aceia care au „simțit” evenimentul. Împrejurările — hai, să nu le mai spunem vitrege — vroiau parcă să învăluie totul în anonimat. Cu toate acestea vigoarea talentului, cu scripuri de inspirație aidoma „apelor” de pe fețele șlefuite ale nestemateelor, s-a impus de la sine — fără eforturile criticilor sau travaliul de circumstanță al vreunui gazetar de apariție ocazională și neavizată. Că este așa, s-ar putea lesne dovedi, prin repetarea acțiunii, de data aceasta în alte condiții și în alt mediu, toate de natură să dea satisfacții unui număr de îndreptățiti vizitatori, cărora se impune să le oferim, șansa cunoașterii unei veritabile opere de artă românească.

Vasile Brătulescu este de mult intrat în galeria marilor artiști plastici din țara noastră, dotați cu acele virtuți intrinsece proprii marilor personalități, demne nu numai de aprecierile elogiatoase ale grupurilor restrinse de specialiști în critică, ce se fac deseori ecoul unui subiectivism puțin accesibil — dacă nu chiar ermetic — ci și ale publicului larg, receptiv și sensibil în fața unor creații ce comunică de la sine mesajul uman, valoare artistică plină de curaj novator și de esență cromatică inedită.

Constanțean prin origine și educație — copilăria și-a petrecut-o în orașul de reședință al județului nostru — Vasile Brătulescu debutează în ajunul celui de-al doilea război mondial la salonul oficial de toamnă de la București, cu un „portret” și, cu atât mai laudabile îi sint succesele dobândite

atunci, cu cât tinărul pictor încă nu-și isprăvise studiile universitare. După război, pașii săi se îndreaptă tot mai sigur către desăvârșire. Modest și harnic, avea să se impună cu autoritate sigură și necontestată, prin participări permanente la mai toate saloanele oficiale ale vremii. Recompensele morale — nu și materiale!? — reflex al unei opinii favorabile sieși, n-aveau să întârzie: lucrarea „Peisaj” îi este premiată în 1945 și, un alt „portret”, este clasat la cel mai înalt nivel în 1946. Totul confirmă că pe firamentul artei românești postbelice, se înscria un nume de artist autentic.

Nu se va întârzia mult și i se vor face expoziții personale, prima în 1945, apoi cea de a doua în 1956. Se identifică perfect cu aspirațiile epocii. Expune în repetate ocazii cu alți pictori în diferitele orașe ale țării, între care Constanța și București constituie centrele de preferință, explicabil, unul prin naștere cel de-al doilea prin adopțiune.

De dată mai recentă amintim expoziția, în grup, din anul 1970 din Sala Apollo din capitală sau participările repetate la expozițiile anuale și bienale din țară.

În străinătate, este prezent la diferitele manifestări de artă plastică, unde intrunește numeroase sufragii, așa cum s-a întâmplat de exemplu în 1947 și 1970 în U.R.S.S., sau în 1960 în Polonia — fără să mai subliniem că în unele metropole ale occidentului european (Paris, Londra, Roma etc.), va câștiga suficiente simpatii și aprecieri elogiatoase.

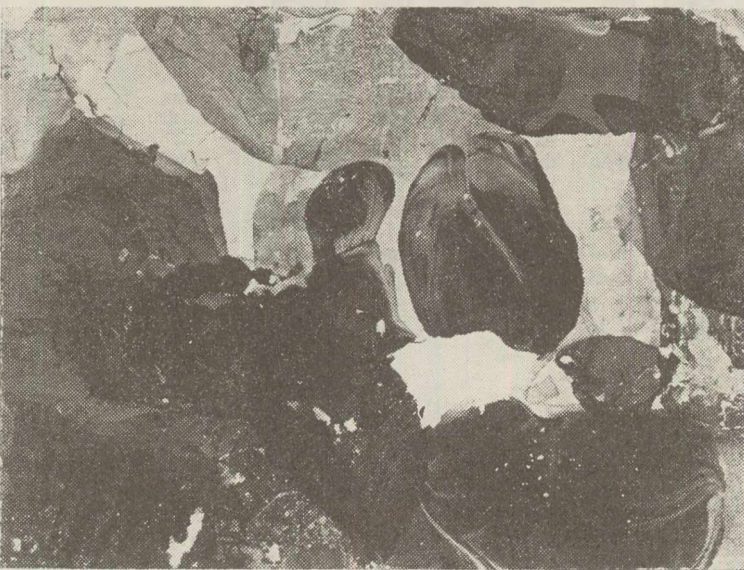
Vasile Brătulescu, artist și cetățean, profesor — la catedra de pictură și artă monumentală a liceului de arte plastice din București — și militant obștesc, se remarcă prin lucrări de puternic colorit liric, este viu, amplu, viguros; construcția compoziției are masivitate psihologică și aceasta transpare din numeroasele sale lucrări inspirate din mediul natal: peisajul și marea prin excelență. Claritatea, transparența și strălucirea culorii, vin să se adauge atributelor majore ale însușirilor sale native, aureolate de farmec poetic și de meditație filozofică. Departe de a fi încadrat vreunui anume curent convențional: dimpotrivă, are viziuni proprii, originale, cu totul inedite și deschizătoare de orizonturi noi în pictura contemporană românească. Și, cînd facem astfel de aserțiuni, avem în vedere atât preocupările sale tematice cât și tehnica proprie de creație.

În suita căutărilor de subiecte, se înscriu lucrări care-și propun să descopere parcă adevărate „cetăți subpămîntene” — lesne de înțeles că din cele care nici pe departe nu respectă liniile directoare ale științei arheologice. Și, ce este mai nou și mai original, ca o realizare absolut necunoscută în preocupările similare ale epocii noastre, reprezentarea atât de autentică a mediului subacvatic — nota predominantă în totalitatea și tonalitatea tablourilor expuse la Accademia di Romania. În oricare dintre cele peste douăzeci de tablouri — pe care artistul a înțeles să și le ordoneze singur în spațiul expozițional — te poartă în pro-

funzimi din lumea mirifică a faunei și florei subacvatice, redată într-o magistrală viziune artistică, specifice unui cunosător al mării. Imaginile te împing automat către bazinele cu largi ochiuri transparente ale acvariorilor. Și, pentru a reda cât mai sugestiv, mai veridic și într-un cromatism detașat de media comună a creațiilor de artă recente, pictorul descoperă, începînd cu anul 1970, o tehnică proprie: folosirea culorilor de nitrolac. Astfel, transparența, strălucirea, claritatea se realizează conștient, sigur, major; culorile devin veritabile zmalțuri strălucitoare și capătă prețiozitate de giuvaer. Rareori se poate concepe o atît de ingenioasă imbinare între macro și microcosmosul subacvatic, realizarea unor scripuri și interferențe de lumini aidoma unor constelații în plină explozie; străfulgerări ce roiesc în jurul subiectului animînd întreaga suprafață a pinzei. În lucrările expuse la Roma — între care amintim „Constelații”, „În submarin”, „Roci” etc. — se remarcă posibilitatea necunoscută altfel cu care autorul știe și poate ca nimeni altcineva, să treacă din lumea animală la cea vegetală sau minerală, din străfundul apelor marine. Nu se poate vorbi de pictura lui Vasile Brătulescu ca de o realizare abstractă, deoarece punctul de pornire este totdeauna axat pe o viziune asupra realității concrete, de la care se inspiră și apoi reușește într-un mod subtil, să creeze în jurul subiectului o lume complexă, de conținut variat. Subiectul îi este angajat ca pretext, ca punct de trecere dintr-o elaborație de un angrenaj specific, într-un mediu în care se petrec fenomene artistice neprevăzute. Universul său amplu, este dublat de probitate și corectitudine; îl redescoperim totdeauna nou, proaspăt, cu valori inedite ori de câte ori te cheamă să-l admiri. În fața lucrărilor sale, avem totdeauna, satisfacția sentimentelor împlinite grație unui proces artistic cu o mare putere de sugestionare.

Dacă ar fi să luăm deci în considerare numai aceste câteva considerații creionate de un simplu și neprevenit admirator al frumosului, încă ar fi suficient pentru a ne face o imagine fidelă și sinceră asupra lui Vasile Brătulescu, pe care-l revendicăm pe bună dreptate constanțean, și căruia-i dorim, ca un drept al său incontestabil, o expoziție estivală pe malul românesc al Mării Negre.

ADRIAN RĂDULESCU

● VASILE BRĂTULESCU

Subacvatic

CU
tudor
arghezi,
la
paris...

● Tudor Arghezi, desen de C. Piliuță, apărut în „Antologia da poesia romana” de Nelson Vainer, („Editora Civilização Brasileira”, Rio de Janeiro)

În Parisul literar al unui iulie, mai vechi, cu tricolorul lui „quatorze” despletit încă deasupra vacanței incandescente, în Parisul cu pereții de la Palais Chaillot și din piața Trocadero acoperiți de a fișele proaspete ale expoziției Tăculescu, în Parisul care abia comemorase la Muzeul Național de Artă modernă cei zece ani de la așezarea în marmurile Montparnassului a păsării măiestre adusă de alt gorman în inima Franței și rămasă de atunci înaltă lângă numele lui Constantin Brâncuși, în Parisul care se pregătea să-l sărbătorească peste câteva săptămîni pe Nicolae Grigorescu — de la a cărei trecere prin pădurea Barbizonului aveau să se împlinească atunci 60 de ani, în acest Paris s-a oprit, o clipă în ziua de 17 iulie 1967, și Tudor Arghezi, înainte de întoarcerea pentru atît de multă vreme în liniștea Mărtisorului său pe care l-a cîntat atît de des în aproape toate limbile pămîntului.

A rămas o clipă, așa cum va rămîne încă multă vreme în amintirea celor care l-au cunoscut în mai vechile lui peregrinări pe malurile amîndouă ale Senei sau în atît de recente descinderi în aula Sorbonei unde a fost întotdeauna primit ca un prețuit meșter al cuvintelor potrivite și așezat în rafturile marilor biblioteci ale lumii alături de Rilke, Federico Garcia Lorca și Pablo Neruda.

La editura „Seghers”, de pe rue Vaugirard, ultimul volum al lui Tudor Arghezi apărut

în colecția „Poets d'aujourd'hui” veghea cu o banderolă neagră portretul cu un zîmbet mualit și cu mustață în fața căruia un ceaslov îndoliat și el memorizase încă din primele ceasuri ale dimineții ultimele stringeri de mină:

Miguel Angel Asturias: „Tudor Arghezi este fără îndolială cel mai mare poet român contemporan și unul dintre cei mai mari din poezia mondială a timpului nostru.”

Pierre de Boisdeffre: „Din poezia lui exaltă o nouă formă de clasicism bizuindu-se pe realitate ca și cum ar fi animată de acel spirit al descoperirii continue care, înainte de a stiliza viața, îi soarbe imaginile și ritmurile configurîndu-le într-o nouă galaxie a lumii poetice cu un sistem solar al verbului său atît de autonom...”

Pierre Seghers: „Opera lui face parte din tezaurul poeziei de pretutindenii și dintotdeauna.”

Luc André Marcel: „Am lucrat la traducerea poemelor lui Tudor Arghezi apărute în colecția „Poets d'aujourd'hui” timp de cîțiva ani. M-am apropiat cu adevărat de acest univers fabulos și de atît de pură omenie, universul poeziei lui Arghezi, abia după o vizită mai lungă în București Mărtisorului. De fapt nu a fost numai o simplă apropiere. A fost mai mult pentru că poezia lui Tudor Arghezi nu este o poezie obișnuită. Este viața însăși. Și poate chiar mai mult decît viața de vreme ce plecarea poetului dintre noi ne reamintește — în mod tragic, e adevărat, dar poate cu atît mai convingător — că poezia lui face parte din propriile noastre gînduri.”

Elvira Popescu: „Regret sincer pe cel mai mare bărbat al poeziei românești de după Mihai Eminescu. Moartea sa va așterne un doliu greu peste paginile deja scrise sau albe ale poeziei românești și universale. Mă alătur acestui doliu cu întreaga mea durere...”

...Seara, în cimitirul Montparnasse, așezăm o floare la piatra mormîntului lui Baudelaire și alta lângă „Sărutul” lui Brâncuși și nu ni se mai pare ciudat că din cele peste șasezeci de volume cite a publicat Tudor Arghezi, numai acesta, ultimul, apărut cu cîteva luni în urmă, acasă, la București, se numește tulburător, ca o presimțire, „Noaptea”.

TEOFIL BĂLAJ

Colegiul de redacție: ION BĂDICA (redactor-șef), NICOLAE MOTOC (redactor-șef adj.),

ȘTEFAN CAREJA, GH. DUMITRAȘCU, MARIN PORUMBRESCU, FLORICA POSTOLACHE, ADRIAN RĂDULESCU, EM ȘTEFĂNESCU

Tomis, revistă bilunară editată de Comitetul pentru cultură și educație socialistă al județului Constanța, B-dul Republicii nr. 28, telefon 1 34 16 — 2 13 68. Căsuța poștală nr. 112

Rugăm să ni se trimită manuscrisele dactilografiate. Cele nepublicate nu se restituie.

Tiparul: I. P. „Dobrogea”, Constanța.